

[Skytte.]

tingets arbejde på en mere moderne og praktisk måde, hvormed hele tingets position og centrale stilling i vort samfund kan blive yderligere understreget.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale de foreslåede ændringer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af anden behandling af forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 7232).

Første næstformand (Grete Hækkerup): Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Fortsættelse af anden behandling af forslag til lov om folkeafstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 7232).

Forhandlingen genoptoges.

Erenbjerg: Det vil være vanskeligt at bringe denne debat nye argumenter for såvel en tilslutning som det modsatte, hvorfor mit indlæg skal blive ganske kort.

Det har været hævdet flere gange i debatten vedrørende Danmarks indtræden i EF, at modstandernes argumentation var præget af følelser, som om dette skulle være noget mindreværdigt. Det er et spørgsmål om følelser. Det er det for alle, såvel modstandere som tilhængere af Danmarks indtræden. Alle politiske afgørelser beror på følelser, fornemmelser af, om det nu er den rigtige beslutning, man træffer. Hovedparten af det høje tings medlemmer har uden al tvivl forsøgt at veje fordele og ulemper op mod hinanden, inden de har truffet

deres beslutning. For nogle har svaret været let. For andre har det været en beslutning, der først er truffet efter svære overvejelser. Men hvorfor en stillingtagen imod skulle være mindreværdig i forhold til en stillingtagen for, er mig ganske ubegribeligt.

Der er talt meget om Europavisioner, om fordele for landbruget, om fordele og ulemper for industri og handel, om vor kultur osv., og jeg vil gerne stille handelsministeren det spørgsmål, om der vil blive indført pasfrihed i EF-landene, og i givet fald om den nordiske ordning så vil kunne fortsætte, eller om danske eksempelvis ved indrejse i Sverige fremover skal kunne dokumentere, at de er danske statsborgere.

Det økonomiske hovedargument har været dette: som følge af teknikken er større og større økonomiske enheder nødvendige, og de nuværende nationalstater er for små til at klare sig. De er for små til at danne en effektiv basis for sådanne økonomiske enheder. Dette kan kun ske ved at slette de nationale grænser. Hverken økonomiske erfaringer eller økonomisk teori bekræfter imidlertid dette. Hvis vi ser på Europa, viser det sig tværtimod, at det er de små nationalstater, der er økonomisk velfunderet. Det er Norge, det er Danmark, det er Schweiz, der sammenlignet med Italien, Frankrig og England er bedst stillet. Påstanden om de store økonomiske enheders nødvendighed er altså hermed faldet til jorden. En international arbejdsdeling og en friere vareudveksling er en fordel under visse forudsætninger, men en sådan frihandelsordning kan udmærket eksistere uden nogen form for national sammenvejsning, uden nogen dannelse af overnationale myndigheder.

Det spørgsmål, som man oftest bliver stillet over for på møder ude på arbejdspladserne, er: hvorfor skal vi i EF? Hvad er det, der i EF er bedre end her i landet? Er det bedre arbejdsforhold? Er der mere tryghed på arbejdspladserne? Er der bedre lønninger på arbejdsmarkedet? Har arbejderne og hans familie en bedre social sikring? Er der en stærkere fagbevægelse? Vi må svare nej til alle disse spørgsmål. Vi er enige om, i hvert fald socialdemokraterne i denne sal, at vi vil arbejde for bedre forhold, for de bedst mulige vilkår for arbejdspladsernes folk. Hvad kan vi tilbyde disse i en medlems-

[Erenbjerg.]

situation? Kan vi bedre løse deres problemer i en medlemssituation end udenfor? Hvilken pris skal vi betale for medlemskabet? Vi får en gevinst på landbrugsområdet, alt efter temperament bedømt til fra 1 til 2 milliarder kr. Hvad skal vi yde til gengæld? Man forærer os vel ikke en sådan gevinst blot for vore blå øjnes skyld.

På Lolland-Falster har det været hævdet at vi vil få svenske industrier. Men også Nordjylland, Vestjylland og Sønderjylland skal have svenske industrier, hvilket jo vil betyde, at hovedparten af svensk industri skal placeres i danske egnsudviklingsområder. Det er vist for optimistisk og helt i strid med de reelle forhold. Der findes ikke én eneste grund til, at svenske industrier skulle placere sig i Danmark, når der oprettes en frihandelsordning med de tidligere EFTA-lande for industrivarer.

Størstedelen af dansk ungdom er imod dansk indtræden, og spørgsmålet må melde sig: er det rimeligt, at vi overlader den kommende generation et samfund, som denne har været imod fra starten? Hvad er vores pris for en indtræden?

K. Helveg Petersen: I den lange periode, hvor EF har stået på dagsordenen i samfundsdebatten, er der høstet mange erfaringer, og jeg er sikker på, at perioden vil give et righoldigt stof til undersøgelse af, hvordan opinionsdannelsen er foregået, stof til at undersøge måden, hvorpå vi informerer hinanden, taler til hinanden og forbi hinanden. Sandt er det i hvert fald, at der ikke er nogen enkelt sag, hvor der er ofret så mange bestræbelser på at give oplysende underretning om alle sider af problematikken. Vi, der har beskæftiget os med administrationen af de midler, der af folketinget er stillet til rådighed for EF-oplysningsarbejdet, har et stærkt indtryk af det meget omfattende arbejde, der er gjort, et stærkt indtryk af den iver, hvormed man ude over landet er gået ind i denne opgave. Jeg er sikker på, at der her ligger meget, der kan inspirere os i vor behandling af samfundsproblemer i den kommende tid, hvor der i sandhed bliver megen brug for, at vi tager vores samfundsproblemer op, ganske uanset om vi kommer i fællesmarkedet eller ej.

Men endda vil mange jo nok sige, når vi

nu nærmer os den 2. oktober, at der stadig væk er uklarhed. Hertil er vel at sige, at det ikke kan være anderledes. Der er i dette sæt af problemer, som tilslutningen og diskussionen om tilslutning til EF udgør, forhold, som ikke på nogen mulig måde kan blive klart belyst. Hvordan skulle man i dag kunne sige noget sikkert om de beslutninger, man i de kommende år vil tage inden for fællesmarkedet? Det kan man ikke, så lidt som man kan sige noget sikkert om, hvilke beslutninger vi skal tage, hvis vi bliver uden for EF.

Der har i debatten været en for stærk tendens til at blande formodninger, gisninger og ønsker sammen med foreliggende kendsgerninger, og ofte har vi set, hvorledes spørgsmål, der befinder sig på overvejelsernes stadium, er blevet inddraget i debatten, som om der var tale om realiteter, om beslutninger, der var truffet.

Når vi nu er ved at nå til afslutningen af debatten forud for folkeafstemningen, kan vi med de fejl og de svagheder, som knytter sig til alt menneskeværk, med rette sige, at det grundlag, på hvilket vælgerne den 2. oktober skal tage stilling, er forberedt forsvarligt, ikke fuldendt, men netop forsvarligt, og så bliver det da den enkelte vælgers sag at tage stilling. Der er nogle, der finder, at spørgsmålet om tilslutningen skulle klares af de valgte repræsentanter af tinget, men jeg tror alligevel, at de fleste er glade for, at sagen med den karakter, den har, bliver lagt ud til vælgerne, så hver enkelt kan tage stilling til, hvordan han vil udtrykke sin opfattelse. Når vi taler om udbygningen af den demokratiske beslutningsproces, er det jo et helt selvfølgelig krav.

Spørgsmålet om andelen i beslutningsprocesserne er, ganske uanset hvilke samfundsspørgsmål vi beskæftiger os med, noget helt centralt. Vi har under debatten her i tinget været stillet over for det argument, at vore muligheder for nærdemokrati vil blive svækket, hvis vi tiltræder fællesmarkedet, og tankegangen er i og for sig nærliggende. Vi oplever jo, hvorledes de store enheder erobrer terræn. Den enkelte borger oplever, hvordan planlægning og administration, indgriben og kontrol mere og mere spiller en rolle i hans tilværelse, og han kan frygte, at tilslutning til EF vil forstærke bureaukratiets magt.

[K. Helveg Petersen.]

Der er en fare. Spørgsmålet er så, om faren reelt er større, end om vi ikke tilslutter os. Det afhænger vel ganske af, hvor meget vi selv vil gøre ved spørgsmålet om demokratiets udbygning. Nu har formanden for det høje ting lige forelagt en betænkning, der omhandler vore arbejdsformer, og stillet i udsigt, at vi fortsat kan drøfte, hvordan folketinget bedst kan sikre sig den centrale plads i styringen af vores samfundsanliggender, som folketinget bør have, hvordan folketinget bedst kan fungere. Vi vil også stå over for spørgsmålet om, hvordan vor administration bedst kan fungere, hvordan det lokale styre bedst kan åbne sig over for en udfoldelse af det, man lægger ind i nær-demokratiet. Det afhænger i meget høj grad af os selv, om vi har sind og vilje til at tage de skridt, der er nødvendige.

Men der er én ting, der i hvert fald bliver stående, og det er, at den vældige teknologiske udvikling, vi befinder os midt i, ikke lader sig standse. Det er vel til syvende og sidst den, der på afgørende måde indgår som bestemmende kraft for meget af det i udviklingen, man frygter. De problemer, som den stærke tekniske og videnskabelige udvikling rejser, er større, end det enkelte samfund kan magte. Vi tvinges ind i internationale sammenhænge. Når videnskabsmænd i øjeblikket så alvorligt og i stigende tal advarer verden om truslerne knyttet til befolkningsekspllosionen, til forureningen, til udnyttelsen af jordens ressourcer, til udviklingslandenes stigende vanskeligheder, til den vældige oprustning, til det stadig større og større antal konflikter, kloden frembyder, er det alt sammen sammenhænge, vi ikke kan unddrage os.

Vi står, hvad enten vi synes om det eller ej, over for udviklingslinjer, der er ukendte. Det forfærdelige, der skete i München i går, er et af udtrykkene for, at konflikter, der er knyttet til et for os geografisk set fjernt sted på kloden, hurtigt kan flytte sig til nærheden af vore egne grænser, og det er udtryk for, at der i konflikterne i stigende grad vil blive inddraget metoder, affødt af den tekniske udvikling. Der er ingen muligheder for isolation.

Når vi taler om styring, må den nationale og den lokale styring ses i sammenhæng med

det, der foregår uden for vore egne grænser, og derfor bliver spørgsmålet om, hvordan man internationalt styrer udviklingen, noget helt afgørende. Det er rigtigt, som det er sagt, at vi er tilsluttet organer, der beskæftiger sig med løsning af internationale problemer, først og fremmest FN og FNs særorganisationer. Men vi er vel også enige om, at der ikke er fundet frem til tilfredsstillende løsninger.

Vi var i 1950'erne — det tror jeg der er adskillige af os der husker — meget optaget af at diskutere bevægelsen Een Verden, og der dannedes i folketinget en gruppe, jeg tror, den kom til at omfatte halvdelen af folketingets medlemmer, der ville fremme tanken om at indføre en verdensregering og et verdensparlament, organer, der skulle arbejde med klodens socialøkonomiske problemer, akkurat som man i det enkelte samfund arbejder med spørgsmålene. Vi er langt borte fra Een Verdens idealer. Vi kan ikke tage dette spring, som mange af os gerne så ud fra den erkendelse, at menneskehedens fremtid er nøje forbundet med vore muligheder for i det større fællesskab at træffe beslutninger.

Ingen af modstanderne af vor tilslutning til fællesmarkedet bestrider nødvendigheden af, at vi over grænserne må bøje os mod hinanden, hvor det drejer sig om forureningsproblemerne, og hvor det drejer sig om andre af de problemer, jeg nævnte før. Jeg er i denne situation nået til det resultat, at fællesmarkedet med de svagheder, der er knyttet til det, og de betænkeligheder, der kan være, er et skridt på vejen til den videre ønskede udvikling. Denne betragtning er for mig afgørende: den ønskede udvikling, de videre skridt. Hvis vi, som Sicco Mansholt gav udtryk for det i sit åbne brev fra februar i år, går ind i fællesmarkedet med det sigte, at fællesmarkedet skal påtage sig et ansvar for, hvad der sker på kloden, være ledende for en nyudvikling — for det er faktisk det, han siger — så må det være rigtigt af os at tage dette skridt.

Vil man sige, som nogle gør, at det er naivt at tro, at vi her i Danmark kan påvirke udviklingen inden for fællesmarkedet, der, siger man, domineres af store magter, så spørger jeg: hvorfor er det nu så umuligt, at vi kan være med til at påvirke udviklin-

[K. Helveg Petersen.]

gen? Der er jo i fællesmarkedet organer, der sikrer os adgang til at gøre vor indflydelse gældende, adgang til at påvirke andre. Hvis vi vil indstille os på en mere udadvendt indsats eller, for at referere til det, der er sket i disse måneder, hvor oplysningsarbejdet er foregået så stærkt, vil anvende nogle af de kræfter og den iver, der her er lagt for dagen, på mere udadvendte opgaver, hvis vi i vore uddannelser, i vor administration og i vore institutioner vil tage udfordringen op, hvis vi vil forberede os på at yde en målbevidst indsats i den retning, mange af os ønsker — hvis vi vil gøre alle disse ting, kan det have betydning.

Lad mig så føje til, at hvis vi mener, at vi i vort samfundsliv, i vor folkelige, sociale og kulturelle udvikling har værdier, som vi kan være bekendt, bør vi søge at påvirke udviklingen med disse værdier, og så skal vi i øvrigt regne med, at vi kan finde inspiration i adskilligt af det, vi møder hos de nationer, der er tilsluttet EF.

Lad mig slutte med at sige, at når man i mange år har deltaget i internationalt arbejde efter fattig evne og på mange forskellige måder, som jeg har gjort det, og gang på gang er blevet skuffet, når det har drejet sig om at virkeliggøre ideer, som man egentlig syntes var helt nærliggende og lige til, så tør man ikke afvise den mulighed, som tilslutning til fællesmarkedet frembyder. Det er ikke den ideelle løsning. Det er ikke svært at finde svagheder knyttet til EF-opbygningen, til beslutningsprocesserne, svagheder knyttet til de lande, der deltager, osv. Men der rummes i Fællesskaberne og i ideen om dem en dynamik, der kan tjene til, at vi kan nå videre til fjernere mål, til det verdenssamfund, hvortil de enkelte nationer afgiver dele af deres suverænitet som en forudsætning for, at det på længere sigt vil være muligt at løse menneskeheden fælles problemer, at virkeliggøre FN-pagtens idealer om fred mellem folkene, om menneskerettighederne, om sociale fremskridt og om frihedsidealene.

Det er ud fra disse betragtninger, at jeg, når jeg vurderer argumenterne for og argumenterne imod vor tilslutning, er nået til den overbevisning, at jeg vil stemme for, at vi tilslutter os fællesmarkedet.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Hr. K. Helveg Petersen bebrejdede modstanderne, at de i så høj grad byggede på formodninger, gisninger og antagelser om fremtiden og i så forholdsvis ringe grad på de kendsgerninger, der foreligger. Ja men er det egentlig så underligt? Hvad er det, det drejer sig om? Det drejer sig om — som i al politik — at forestille sig fremtiden. Hvilken fremtid er det, vi ønsker os? Her må vi overveje og vurdere de kendsgerninger, som er planerne, intentionerne inden for Fællesskabernes lande; hvad de ønsker, og hvad de vil, vil, selv om det ikke er gennemført endnu, komme til at præge fremtiden. Og er det den fremtid, vi ønsker?

Der var en modsætning mellem denne betragtning fra hr. K. Helveg Petersen og de visioner, som vi holder så meget af hos ham, om en åben verden på FN-pagtens grundlag. Jeg forstår ikke, at hr. K. Helveg Petersen tror, at vejen til en åben verden, til en friere verden, til en verden, der bygger på San Francisco-pagtens høje idealer, virkelig skulle gå gennem en aflåsning i en del af Europa.

(Kort bemærkning).

K. Helveg Petersen: Jeg tror nok, jeg udtrykte mig generelt, da jeg talte om den måde, hvorpå vi havde været tilbøjelige til at blande formodninger og gisninger og ønsker og kendsgerninger sammen. Det var ikke et angreb på modstanderne. Jeg synes i og for sig, jeg lagde det meget blødt op og erkendte, at vi nok alle sammen i vor behandling af dette emne havde begået fejl, og at der var svagheder i den måde, hvorpå debatten har været ført.

Må jeg give et praktisk eksempel på, hvad der er sket. Jeg kan f. eks. fra uddannelsesområdet let hente eksempler på, hvordan vi har inddraget i vor debat nogle forslag, som er fremlagt fra Kommissionen, men som vi faktisk har behandlet, som om de var meget nærmere realisering, end de har været. Det har givet en mærkværdig debat, for der er jo ikke, selv om man siden 1964 har diskuteret, hvordan man skulle anerkende diplomer, endnu sket noget som helst på det område, og jeg tror, det varer

[K. Helveg Petersen.]

meget, meget længe, inden det sker. Alligevel har man i den offentlige debat behandlet det, som om der her forelå realiteter. Det er det, jeg tænkte på, da jeg sagde, at man her havde blandet tingene sammen på en måde, som det kan være svært for vælgerne at være klar over. Det skyldes ikke ond vilje, men det skyldes, at vi er udsat for denne brudstykkevis information, dette pragmatisme, dette bestandige opbud af enkeltheder, som vi ikke er i stand til at se i sammenhæng med hinanden.

Må jeg sige med hensyn til den længere målsætning, at jeg ikke kan se rettere, end at vi, når vi har muligheden for at tage dette skridt, som EF dog efter min mening er, da ikke kan afstå fra det, al den stund vi ikke har chance for at gøre FN til den verdensmyndighed, hr. Poul Dam og jeg gerne vil gøre FN til. Vi er så langt borte fra det, at jeg ikke tør sige, at det ligger så nær ved os, at jeg kan afvise tanken om, at EF kan være et skridt på den vej.

Og lad mig så minde om de tanker, som Sicco Mansholt fremlagde, og som klart viser, at denne fremsynede statsmand mener, at EF skal være en banebryder for den videregående integration, som må være målet for os alle sammen.

(Kort bemærkning).

Knud Bro: Når jeg tager ordet nu, er det, fordi det stødte mig, at hr. Poul Dam her fra talerstolen brugte FN i en debat, der handlede om noget andet. Vi er nogle stykker, der har arbejdet for FN og ved FN, som har fulgt arbejdet på allernærmeste hold, og jeg har personlig den allerstørste respekt for dette arbejde, og jeg håber, at det kan fortsætte, og jeg håber også, at det kan få større succes. Men hr. Poul Dam forvirrer diskussionen, når han bruger FN på denne måde, og han forvirrer oven i købet også troen på FN. Hvis troen på FN skal have nogen som helst mulighed for at holdes levende, hvis det skal have nogen som helst mulighed for at give folk en følelse af, at dette er værdt at arbejde for, så må man også kende FNs begrænsninger, og FNs begrænsninger er mange, og de har i hvert fald ikke noget at gøre med et forsøg på at bygge et solidere, et mere samarbejdende Europa op.

Vi er nogle stykker, som er enige med hr. Poul Dam i, at man har ret til i politik at bygge på planer, på intentioner. Vi er endog nogle stykker, som siger, at selvfølgelig må en væsentlig del af dette være et spørgsmål om tro. Men må jeg så ikke tilføje: vi har troen på dette her. Vi har også troen på, at dette Europa vil åbne sig og blive større end det, vi diskuterer her i dag. Vi er ikke en flok folk, som undskylder disse gisninger og planer og alt det, som ligger i EF. Vi er nogle stykker, der håber, at meget af det, som modstanderne her har rejst som skræmmebilleder, en dag vil blive sandhed: en større integration, et større samarbejde i Europa. Og det skal siges fra denne talerstol. Jeg føler mig som europæer.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Jeg beklager, hvis jeg har bidraget til at forøge hr. Knud Bros forvirring. Men det væsentlige, jeg her kommer op for at sige, er, at jeg gerne vil takke hr. Knud Bro for, at han gjorde det, som tilhængerne så uhyre sjældent gør, nemlig erklærede sig som en varm tilhænger af den vidtgående integration, som vi andre advarer imod, og som de fleste tilhængere slår hen som noget uden betydning.

(Kort bemærkning).

Knud Bro: Hr. Poul Dam er også europæer — han ved det bare ikke.

(Kort bemærkning).

K. Helveg Petersen: Det skal blot være den ene bemærkning, som jeg finder er afgørende, når vi taler om udbygningen af det internationale samarbejde, at vi er alt for lidt tilbøjelige til at tage i betragtning, hvilken betydning den menneskelige indsats har. Institutionerne kan være mindre tilfredsstillende, eller de kan formelt set være helt tilfredsstillende, det afgørende er: hvad vil de mennesker, der arbejder inden for de institutioner, disse sammenhænge? Hvis vi i Europa i et udvidet fællesmarked kan opbygge de rigtige tanker, den rigtige indstilling og en holdning, der svarer til den, Sicco Mansholt har givet udtryk for, så kan der da ikke være tvivl om, at så bliver fællesmarkedet det skridt på vejen til det in-

[K. Helveg Petersen.]

ternationale samfund, som hr. Poul Dam og jeg er enige om må være det endelige mål.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Hvis man turde drømme så store drømme som hr. K. Helveg Petersen, så kunne man være enig. Men så store drømme tør jeg ikke drømme, og jeg mener ikke, at der er kendsgerninger, der peger på, at de er berettigede.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Hr. K. Helveg Petersen har ordet for en kort bemærkning, og derefter går vi videre i taler-rækken.

K. Helveg Petersen: Jeg tror, at den udvikling, vi står over for, vil nødvendiggøre, at vi kommer til at tage vor fantasi i brug og kommer til at tage skridt, som vi i dag drømmer om, men som bliver nødvendige, hvis verdens problemer skal klares.

Karlskov Jensen: Det var ellers ikke min mening at tage ordet i denne debat, for jeg føler mig helt dækket af det, som venstres ordfører, hr. Nyboe Andersen, kom med i mandags i sit indlæg. Jeg skal heller ikke forlænge debatten synderligt, men der er et enkelt punkt i mindretalsbetænkningen, som jeg gerne vil fremdrage, idet jeg ikke synes, at det skal stå uimodsagt i denne debat. På side 19 i mindretalsbetænkningen fremhæves fra modstanderne af dansk tilslutning til fællesmarkedet, at et dansk ja vil vanskeliggøre et generationsskifte i landbruget. Vel vil det naturligvis være sådan, at højere priser på landbrugsprodukter vil medføre — og forventningen om medlemskab har vel allerede medført — en vis prisstigning i landbruget og derigennem måske skabe visse problemer for en del af landbrugets unge. Men det betyder jo intet i forhold til de problemer, et nej til fællesmarkedet vil rejse. Et nej vil betyde, at vi allerede om en 3-4 måneder vil være i den situation, at der

næsten ingen afsætningsmuligheder vil være for den smørproduktion, som ikke forbruges på hjemmemarkedet. Det vil betyde, at om en 3-4 måneder skal vi til at betale omkring 100 kr. i afgift på alle de svin, der bliver leveret til England, og det er mere end halvdelen af de 12 millioner, dansk landbrug producerer årlig. Det vil betyde, at svineproduktionen reduceres ganske betragteligt, og derigennem får vi et kornoverskud, som skal og kun kan eksporteres til det, som vi kalder verdensmarkedspriser, priser, der ligger nær halvdelen af de priser, vi ellers vil opnå. Manglende økonomi på alle hovedområder vil fremtvinge en reduktion af enormt omfang i dansk landbrug, hvor titusinder af landbrug vil blive nedlagt med alle de følger, det vil få ikke alene for flere gange titusinde landmandsfamilier, men også for de mange, der har løn og arbejde i forædlingsindustrien og forsyningsvirksomhederne.

Det forekommer mig, at mindretallet er helt uden sans for proportioner, når man fortier det, men udtaler bekymring over den prisstigning på landbrug, som en bedre økonomi ved medlemskab måske vil føre med sig. Hvis afsætningsmuligheder og priser er rimelige, er der jo ikke overvældende problemer forbundet med at arbejde i betydelig udstrækning med lånt kapital. Det er stærkt at skulle høre dette fra de samme kredse i denne sal, som i foråret vedtog forhøjede arveafgifter, væsentligt forhøjede, som stod bag vedtagelsen af den forhøjede kapitalvindingsskat, og som formentlig også står bag den nye afgift på ejendomsomsætning, som har været til første behandling her i tinget i formiddags.

Jeg har i min stilling som landbrugsskoleforstander nær føling med landbrugets unge. Får modstanderne af dansk tilslutning til fællesmarkedet held med deres bestræbelser, hvad jeg inderligt ikke håber eller tror at de gør, så fratager man netop Danmarks landboudom ethvert rimeligt perspektiv. Jeg ved, at mange af dem har gjort op med sig selv, at så står der kun to muligheder

[Karlskov Jensen.]

åbne. Den ene er at prøve på at finde en plads i et andre erhverv, hvis der bliver mulighed for det, og den anden, som mange også har med i deres overvejelser og formentlig også vil realisere i så fald, det er emigration. Det skaber problemer for generationsskiftet af uanet omfang, problemer, der kan være god grund til at være bekymret over. Vi hørte lige før hr. Erenbjerg sige noget om, at det, som man måtte tilsinde, var bedre forhold for arbejdspladsernes folk. I den forbindelse forstår jeg, at de, der er modstandere af dansk tilslutning til fællesmarkedet, ikke regner landbruget og landbrugsgets unge for at høre hjemme på en arbejdsplads, og dog er det vel dem, der har den længste arbejdstid, også set i forhold til den løn, de får for det.

For mig står det sådan, at dansk erhvervslivs muligheder i bredeste forstand fremover er bestemmende for, hvad vi magter at løse af opgaver ikke alene på det sociale, det undervisningsmæssige og det sundhedsmæssige område, men også med hensyn til u-landspolitik og forureningsbekæmpelse og meget andet af det, som har været inddraget her i debatten i disse dage. Derfor må hensynet til dansk erhvervslivs afsætningsmuligheder og økonomi have en fremskudt plads i denne vigtige afgørelse.

Når det er sagt, vil jeg imidlertid gerne føje til, at jeg tror på, at vi ved at gå med i det samvirke mellem en del af Europas stater kan være med til at yde vort beskedne bidrag til at lede udviklingen i retning af det, som formentlig alle her ønsker: fred, demokrati og social tryghed i den del af verden, der er vores, og at vi så samtidig kan være med til at åbne samvirket til efterhånden at omfatte stadig flere, sådan som hr. K. Helveg Petersen lige for et øjeblik siden gav udtryk for det her fra denne talerstol.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Som adskillige talere allerede har sagt, er det svært at tilføre debatten nye argumenter. Når jeg alligevel tager ordet, er det for at forsøge at forklare min holdning ud fra et videre perspektiv. Jeg skal ikke komme ind på alle de punkter, hvorom der kan siges at herske tvivl, som modstanderne bringer til torvs, og som de selv efter en uimodsige-

lig imødegåelse gentager og fastholder, nej, jeg vil forklare, hvorfor vort medlemskab af Fællesskabet er ensbetydende med fremskridt, er selve vejen til fremskridt, mens isolation betyder stagnation eller stilstand, der som bekendt er det samme som tilbagegang.

At de seks' fællesskab har betydet fremskridt for dem, vil næppe nogen benægte. De seks er alle enige om, at det fra 1958 etablerede samarbejde har medført kolossale fordele både med hensyn til industriel udvikling, velstands- og velfærdsudvikling og med hensyn til skabelsen af en fredsbevarende fordragelighed. Enhver økonomisk vurdering foretaget af eksperter bekræfter dette resultat af fællesskabet. Det samme følger af den omstændighed, at de relativt få modstandere og tvivlere i fællesmarkedslandene er reduceret til et minimum. Det vil derfor på forhånd være usandsynligt, om udvidelsen af fællesmarkedet med yderligere fire til i alt 10 lande ikke alene skulle blive til fordel for de fire, altså England, Norge, Irland og Danmark, men også for de seks nuværende medlemmer.

Hertil kommer, at næsten al tidligere erfaring om etablering af et samarbejde mellem flere til løsning af fælles opgaver viser, at et sådant samarbejde medfører fordele for de enkelte medlemmer af fællesskabet. Det skulle egentlig her i andelsbevægelsens land, i det stærkt organiserede Danmark, være overflødigt at påvise, at det forholder sig således. Alle kender den virkning på velstandsudviklingen, som skabelsen af brugsforeninger, andelsproduktionsselskaber, fagforeninger, erhvervssammenslutninger og mange flere tilsvarende fællesskaber har betydet; selv de såkaldte „frie købmænd“ har sluttet sig sammen i fællesindkøbsforeninger. Hvis man f. eks. studerer andelsbevægelsens historie, vil man se, at der mod de fremskridtsvenlige og fremsynede initiativtagere snart opstod en modstand fra folk, der ikke ville underkaste sig fællesskabets love, og som ikke havde fantasi til at forudse, hvilke fordele et samvirke til udnyttelse af arbejdsdelingens princip, til fremme af salgsarbejdet og til arbejdskraftbesparende etablering af typer og normer for produktionsresultatet kunne føre til.

Der var dengang som ved adskillige senere lejligheder tale om en kamp mellem frem-

[Justitsministeren.]

skridt og stagnation. Som regel vandt fremskridtet, ellers havde det velfærdsland, som er vort, ikke set ud, som det gør. Jeg nærer forventning om, at fremskridtet også vil vinde den 2. oktober, men jeg understreger: det er på ny en kamp imellem fremskridt og stagnation.

Ministeren for europæiske markedsanliggender (Ivar Nørgaard): Der har nu på tredje døgn været fremsat synspunkter om denne sag i denne sal, og en række af talerne har stillet direkte spørgsmål til mig. Jeg har overvejet, hvordan det overhovedet skulle være teknisk muligt at behandle alle disse problemer på en rimelig og forsvarlig måde. Jeg må sige, jeg har på forhånd opgivet at gennemgå hele talerrækken og tage stilling til hvert enkelt problem, der er rejst af hver enkelt taler, men jeg har forsøgt at samle spørgsmålene i hovedpunkter, da flere af talerne jo har været inde på de samme problemer. Jeg håber dermed at have dækket hovedparten og hovedindholdet af de spørgsmål, der er rejst, men jeg gør mig ikke nogen illusioner om, at der ikke vil være medlemmer, som stadig vil føle, at der er ubesvarede spørgsmål, og det er jo også i praksis første omgang, selv om det er tredje døgn, og der er derfor mulighed for medlemmerne, naturligvis, til at få uddybet svarene yderligere, hvis det ønskes. Jeg skal tilrettelægge mit indlæg således, at jeg gennemgår disse hovedpunkter punkt for punkt og derefter forsøger en lidt mere samlet vurdering.

Hvad først angår spørgsmålet om en toldmur i Øresund, så må det erindres, at det var en påstand, der blev fremsat allerede i starten af markedsdebatten, hvor modstanderne brugte det hovedsynspunkt, at vi ville få en toldmur i Øresund, fordi vi ikke kunne bevare EFTA-handelsfriheden. Den form for toldmur i Øresund er helt og afgjort væk, idet det er blevet klarlagt efter forhandlingerne, at vi kan opretholde EFTA-toldfriheden, også efter at Norge og Danmark og England bliver medlem af fællesmarkedet. Men man har nu rejst det spørgsmål, om de oprindelsesregler, der er aftalt, kommer til at betyde en begrænsning af den hidtidige frihandel mellem EFTA-landene og altså også mellem Danmark og Sverige.

Lad mig først fastslå, at oprindelsesreg-

lerne findes i Sveriges og de andre EFTA-landes frihandelsaftaler med EF. Reglerne gælder altså for disse landes samhandel med EF. De oprindelsesregler, som i en kort overgangperiode skal gælde mellem Danmark, England og Norge, hvis alle de tre lande indtræder i EF, er endnu ikke fastlagt. Vi vil naturligvis sørge for, at de problemer, der måtte opstå i forbindelse med de oprindelsesregler, Sverige har aftalt med EF, ikke gentager sig i de regler, som skal gælde mellem Danmark, Storbritannien og Norge. For tiden undersøges de problemer, som muligvis, hvilket blev nævnt i et konkret tilfælde for B & O, rejser sig i forbindelse med oprindelsesreglerne i Sveriges frihandelsaftale med EF. I givet fald vil vi tage sådanne problemer op til drøftelse med EF og Sverige, idet oprindelsesreglerne indeholder en bestemmelse om, at de kan ændres, hvis der opstår konkrete vanskeligheder. Det er endnu ikke for os klart, om påstanden om, at disse vanskeligheder opstår, er helt underbygget, men hvis det er tilfældet, så vil vi altså tage sagen op, og jeg er overbevist om, at vi kan finde en tilfredsstillende løsning.

Man har dernæst været inde på spørgsmålet om konservesindustriens råvarepriser. Det har været debatteret næsten alle tre dage. Jeg vil gøre opmærksom på, at påstanden om, at konservesindustrien kommer ud for vanskeligheder, hovedsagelig bygger på et manglende kendskab til EFs landbrugssystem. Det indebærer nemlig, at der gælder fælles priser for landbrugsvarer, og at disse priser opnås, hvad enten varen sælges inden for fællesmarkedet eller eksporteres til lande uden for fællesmarkedet. Hvis man ved eksport uden for fællesmarkedet ikke kan opnå den pris, der gælder i fællesmarkedet, så gives der et tilskud, der bringer den opnåede pris op på EFs prisniveau. Ved import lægges der til gengæld afgifter på færdigvarerne for at bringe dem op på niveau med priserne i fællesmarkedet. Ordningen betyder altså, at konservesfabrikantene opnår fuld dækning og formentlig lidt til for de højere råvarepriser gennem de højere færdigvarepriser, og at de samtidig er beskyttet mod konkurrence til lavere priser fra virksomheder uden for fællesmarkedet. Hvis vi derimod ikke går ind i fællesmarkedet, men laver en frihandelsaftale, så må det forudses, selv om vi har den bedste vilje

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

til at opnå den bedst mulige frihandelsaftale med fællesmarkedet, at vi netop på dette område kommer i vanskeligheder, for på dette område vil der her være tale om, at en industri forarbejder råvarer, i dette tilfælde landbrugsvarer, som er billigere end de råvarer, der findes i de andre landes industrier, og vi har fra forhandlingerne med de EFTA-lande, der har søgt om en frihandelsordning, erfaring for, at så kommer man ud for vanskeligheder, så kan man ikke få godkendt disse varer som industrivarer, der ikke skal belægges med told. Problemet er altså det omvendte af det, hr. Hjortnæs m. fl. nævnte, nemlig at konserverindustrien får vanskeligheder, hvis vi forsøger en frihandelsaftale, hvorimod den får sikret sin indkomst og beskæftigelse, hvis vi bliver medlem, og oven i købet får forbedret sine konkurrencemæssige muligheder.

En lang række talere har været inde på jordspørgsmålet. Må jeg starte med hr. Gert Petersen, som fandt, at det skulle være et yderligere eksempel ud over de eksempler, hr. Skovmand anvendte som dokumentation for, at man tilbageholdt oplysninger. Det drejede sig om en kritik fra hr. Gert Petersens side af, at ejendomsmæglerdirektivet ikke var optrykt. Efter min mening er denne kritik uden ethvert grundlag. Folketingets medlemmer ved alle, eller burde alle vide, at de bestemmelser, som ikke blev optrykt i tillægget til lovforslaget, blev fremlagt i folketingets bibliotek i dansk oversættelse. Dette gælder også direktivet om ejendomsmæglere, og alene af den grund kan enhver antydning af, at regeringen skulle have forsøgt at skjule noget på dette punkt, tilbagevises. Direktivet er nævnt to steder i det trykte materiale, nemlig i bilag 1 til tiltrædelsesakten og i opregningen til tillæg 2 over EF's etableringsdirektiver. Jeg synes altså derfor, at den støtte, hr. Gert Petersen kunne give hr. Skovmand i denne sag, ikke blot for så vidt angår hans ansvar for annoncens indhold, men også med tilføjelsen af et yderligere eksempel, var særdeles svag.

Hr. Maigaard var inde på nogle konkrete spørgsmål i forbindelse med etableringsdirektivet for ejendomsmæglere og ejendomshandlere. Hr. Maigaard lod ligesom skinne igennem, at den omstændighed, at man havde en sådan fri etableringsret for

ejendomsmæglere, skulle betyde, at de jordlove, som hr. Maigaard selv har været med til at vedtage, ikke havde den kraft, og at 1959-loven heller ikke skulle indeholde den beskyttelse, som vi havde forudset. Det eneste, der sker ved gennemførelsen af den frie etableringsret for ejendomsmæglere, er, at disse bliver behandlet på samme måde som danske ejendomsmæglere. Jeg ved ikke, om det specielt er SF-socialisme, at ejendomsmæglererhvervet kun skal være af dansk nationalitet, om den form for kapitalisme skal være specielt dansk, og at det skal være mere kapitalistisk eller mindre socialistisk, hvis man også har udlændinge til at drive dette erhverv. Det, der fra et dansk synspunkt og fra synspunktet om beskyttelsen af jorden må være det centrale, må være, at disse ejendomsmæglere ligesom de danske ejendomshandlere og -mæglere er undergivet de regler, som vi har vedtaget her i dette ting, og som gælder i dette land. Det afgørende er ikke, hvem der handler med disse ejendomme, men hvem der kommer til at eje jorden, og her har vi sikret os ved hjælp af den gennemførte jordlovgivning.

Så kunne man måske frygte — og det forstod jeg på hr. Maigaard at han frygtede — at der kunne blive tale om en slags omgåelse ved, at disse ejendomshandlere var inde i billedet, idet de måske ligesom kunne træde i stedet for — sådan forstod jeg det — egentlige ejere. Men her har vi jo reglen om, at kommuner kan gennemtvinge den pågældende ejendoms afhændelse inden for 2 år til den personkreds og til de formål, som loven angiver. Det vil altså sige, at man kan ikke tænke sig — hvis det er det, hr. Maigaard i sin fantasi har forestillet sig — at et sæt af efterfølgende ejendomsmæglere kom til at eje disse jorder, hvis den ene havde det i 2 år, eller de indgik en forening, hvor de skiftedes til at have den. Det kan simpelt hen ikke lade sig gøre efter den regel, vi har gennemført, for ejendomsmægleren skal efter 2 års forløb have afhændet den jord eller den ejendom, han har sat sig i besiddelse af, til den personkreds og til de formål, som vi har vedtaget i loven.

Jeg vil gerne for en ordens skyld minde om, at bestemmelserne om adgang til udlejning af rekreative faste ejendomme, der selvfølgelig også vil komme til at omfatte

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

EF-ejendomshandlere, normalt vil medføre, at de ikke vil få tilladelse til at foretage erhvervsmæssig udlejning af sommerhuse el. lign.

Man kan måske, og det vil jeg gerne medgive, forestille sig en meget specifik situation, hvor der er tale om, at der er knyttet en erhvervsvirksomhed til den rekreative ejendom. Måske kunne man tænke sig et enkelt sommerhus med en købmandsbutik i, hvor det er købmandsbutikken, der handles, og hvor ejeren så kan bo der; han kan måske bo tæt ved stranden, så han kan gå i vandet. Men det er det eneste, jeg har fantasi til at forestille mig kunne være en mulighed for gennem disse ordninger at omgå de bestemmelser, vi har vedtaget, og som gælder i forvejen for 1959-lovens vedkommende.

Videre hævdede hr. Maigaard, at der med hensyn til muligheden for kontrol med udlændinges erhvervelse af fast ejendom var en modstrid mellem pjece nr. 2 og lovforslagets tekst. Det drejer sig imidlertid her kun om en modstrid, der er tilsyneladende. Det er vel rigtigt, at EF's direktiver forbyder, at der kræves særlige tilladelser, som kun skal gælde for udlændinge. Derimod er denne betingelse ikke til hinder for, at der føres kontrol med, om de pågældende udlændinge opfylder EF's betingelser for at kunne erhverve den pågældende faste ejendom, altså om de er EF-statsborgere, om de udøver den pågældende erhvervsvirksomhed, om der virkelig er tale om en liberaliseret form for etablering, om den pågældende ejendom kan antages at falde ind under det pågældende etableringsdirektiv osv. Det afgørende er, at vi kan opretholde kontrollen og dermed sikre os, at kun udlændinge, som opfylder de betingelser, EF-direktiverne stiller, får adgang til erhvervelse af fast ejendom.

Man har også været inde på spørgsmålet om fjernforpagtning. EF's regler stiller ganske rigtigt ikke noget krav om, at forpagteren skal bo på ejendommen. Derimod kender vi udmærket fra dansk lovgivning bopælskravet ved forpagtning. Regeringen er indstillet på, at et sådant bopælskrav skal gælde, om fornødent i skærpet form i forhold til, hvad man hidtil har kendt i dansk lovgivning. Det vil vi kunne gennemføre, fordi

et sådant krav ikke kan betragtes som diskriminering. Den nøjagtige udformning af en sådan lovbestemmelse har vi god tid til at finde ud af i den 5-årige overgangsperiode, hvor vi ikke er forpligtet til at tillade nogen form for etablering i landbruget.

Man har også nævnt eksklusivaftalerne på arbejdsmarkedet. Eksklusivaftalerne betyder, at arbejdsgiveren forpligter sig til kun at anvende organiseret arbejdskraft. Sådanne eksklusivaftaler er jo ikke det mest almindelige i Danmark, men de findes. Men EF's forbud mod forskelsbehandling betyder, at EF-arbejdere skal have adgang til medlemskab af landets fagforeninger. Altså er der ikke tale om, at eksklusivaftalerne strider mod EF's regler, idet arbejdsgiveren lovligt kan nægte at ansætte ikke-organiseret arbejdskraft, hvor disse eksklusivaftaler gælder, hvad enten denne arbejdskraft er dansk eller stammer fra et andet land.

Flere talere har været inde på egnsudviklingsspørgsmålet, og handelsministeren har allerede redegjort for enkelte ting. Jeg skal tilføje, at den danske egnsudviklingslov selvfølgelig kan opretholdes efter dansk indtræden i EF. Det, som nogen utvivlsomt har fået galt i halsen, er virkningerne af EF's bestræbelser på at begrænse misbrug af egnsudviklingsstøtte i EF-landene. Det er jo det problem, der har været rejst i forbindelse med den belgiske egnsudviklingslov. Men vi kan kun være interesseret i, at et sådant misbrug undgås. Det, der må optage danskere, er, om vi fortsat kan give støtte til udvikling af de områder i Danmark, som har behov for udvikling, f. eks. Nordjylland, Lolland-Falster eller Bornholm, og svaret er: det kan vi. Men vi kan ikke være interesseret i, at man skaber konkurrenceforvridning for vor egen eksport eller andre landes eksport ved at gennemføre camouflerede former for beskyttelsesforanstaltninger, hvorved man diskriminerer mod udlændinge, og jeg kan heller ikke se, at danskerne skulle have den mindste grund til at ville diskriminere med hensyn til udlændinges adgang til at etablere sig i egnsudviklingsområderne. Hvis vi f. eks. tager Nordjylland og vi dér ønsker at få placeret flere virksomheder for at give mere beskæftigelse, så kan jeg ikke se, at det kan være til skade for os, at vi i den situation også giver udenlandske fore-

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

tagender, der vil etablere sig et sådant sted, hvor vi mangler virksomheder, samme vilkår, som vi giver de danske.

Man har været inde på en række mere specielle forhold, bl. a. om licitationsreglerne og skibsværfterne. I EF gælder der regler om, at ved offentlige licitationer på over 1 mill. dollars skal licitationen stå åben for tilbud fra firmaer i hele EF. Det indebærer naturligvis både fordele og ulemper, idet det indebærer, at når danske offentlige virksomheder gennemfører licitation, så kan man, hvis denne licitation er på så stor en opgave, at det drejer sig om over 1 mill. dollars, ikke forbeholde det for danske virksomheder. Men det indebærer jo på den anden side, at vi så får fri adgang til alle offentlige licitationer og får mulighed for at give tilbud dér i alle de lande, der kommer med i det udvidede fællesmarked, og alt andet lige, så må det vel være en fordel, at vi får en større afsætningsmulighed, end vi afgiver, da immervæk det offentlige i samtlige 9 andre EF-lande udgør et større marked, som vi får adgang til, end det, vi giver afkald på ved vore egne offentlige virksomheder.

Alle undersøgelser foretaget af det økonomiske sekretariat og det økonomiske råder peger også på, at det, der er afgørende for dansk erhvervslivs udvidelsesmuligheder, for den økonomiske vækst, er, at eksporten kan gå i vejret. Hvis vi skal opretholde en økonomisk vækst, så skal vi bevare den stigning, vi har i eksporten. Det gælder også for skibsbygningens vedkommende, idet den offentlige sektor her i landet naturligvis er mindre end summen af offentlige sektorer inden for et udvidet fællesmarked.

Man har rejst spørgsmålet om pensionering af landmænd og fejlagtigt stillet spørgsmålet til socialministeren, hvad man måske også kunne forledes til at tro ville være rimeligt, da ordet pensionering i Danmark plejer at vedrøre sociallovgivningen. Vi har imidlertid besluttet, hvad vi også mener er langt det letteste at administrere og det mest hensigtsmæssige, at de direktiver, man i fællesmarkedet har gennemført, og som vi har tilsluttet os, vedrørende modernisering af landbruget, det er direktiver, som vedrører landbrugets struktur, og som vi ikke, med den struktur, vi har i landbruget, og

den sociallovgivning, vi har, ønsker at opfatte som socialpolitik. I det omfang, vi vil drage nytte af de tre direktivers indhold, vil vi gøre det som et led i de landbrugsstøtteordninger, vi eventuelt vil lade være tilbage her i landet, og vi vil gøre det som et led i en effektivisering og modernisering af landbruget. Vi mener i øvrigt ikke, at bestemmelserne med den størrelse, danske landejendomme har, og med den realindkomst, danske landmænd har, vil få synderlig betydning her i landet.

Der har også været rejst handelspolitiske spørgsmål. Man har bl. a. spurgt om handelsaftaler, og man har drøftet frihandelsaftaler kontra toldunion. Hvad angår spørgsmålet om handelsaftaler, så er det sådan, at udviklingen fra krigens afslutning op til i dag har indebåret, at tosidede handelsaftaler er ophørt med at betyde noget. Vi byggede i starten en stor del af vores samhandel på tosidede handelsaftaler. Efter at vi har fået GATT-overenskomsten, efter at vi har været medlem af EFTA, og nu efter at vi formentlig også bliver medlem af den store toldunion, vil der ikke være noget praktisk indhold i handelsaftaler i gammeldags forstand, forstået som tosidede aftaler, hvor man forpligter sig til at give importtilladelse for et vist kvantum, et vist kontingent af udenlandske varer, mod at de monopoliserede importører f. eks. i østlandene afgiver nogle ordrer her i landet. Der er tværtimod enighed om i de vesteuropæiske lande, at man fuldt ud skal liberalisere samhandelen med østlandene, og vi for vort vedkommende er næsten færdige med en fuldstændig liberalisering af samhandelen med østlandene.

Det, der derimod kan blive tale om, hvis man skal realisere bestemmelserne i Romtraktaten om den fælles handelspolitik, er mere spørgsmål af generel art, spørgsmål om, hvilken fælles politik man kan føre for at fremme samhandelen og regulere samhandelen med omverdenen, men det er mere spørgsmålet om, hvilken generel handelspolitisk holdning vi skal have ved de store internationale forhandlinger, herunder forhandlingerne i GATT med USA og Japan.

Et spørgsmål, der er gået igen i mange indlæg, har været spørgsmålet om, hvordan man skulle vurdere en eventuel frihandelsaftale og en toldunion. Det var, som jeg

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

havde lejlighed til at nævne det i går, ganske interessant, at hr. Morten Lange ikke synes at ligge på linje med sine partifæller i markedsudvalget, som jo har underskrevet en mindretalsbetænkning, hvoraf det klart fremgår, at man under alle omstændigheder må gennemføre en frihandelsaftale med fællesmarkedet, hvis man ikke bliver medlem den 2. oktober. Hr. Morten Lange begrundede sit standpunkt i anden omgang med overvejelser om, hvordan det ville komme til at gå med Norge. Nu ved vi jo, at hvis EF-medlemskabet ikke bliver vedtaget i Norge, så bliver der en regeringskrise, idet vi ved, at arbeiderpartiet har meddelt, at det forlader regeringstaburetterne. Vi ved også, at norsk høyre har erklæret, at det ikke ønsker at deltage i nogen regering, hvis det skulle blive nej, og det vil sige, at man kan risikere, at det vil tage temmelig lang tid, før Norge finder ud af, hvad man vil gøre i denne sag. Jeg gad dog nok vide — og jeg vil i øvrigt gerne spørge hr. Morten Lange herom — om det er hr. Morten Langes opfattelse, at vi så skal sætte os med hænderne i skødet og vente, indtil vi får at vide, hvilken holdning man i Norge vil indtage. Jeg gør opmærksom på, at det kan komme til at få også de rigtige argumenter i mindretallets betragtninger til at blive uholdbare. For de rigtige argumenter i mindretallets betragtninger bygger på, at vi hurtigst muligt — og man forudsætter dér uden tvivl, at det bliver samtidig med de andre lande — får en frihandelsaftale. Hvis man skulle begive sig ud i eventyr i retning af at vente med at søge om en frihandelsaftale og begynde alle disse svære og vanskelige forhandlinger, til en politisk afklaring har fundet sted i Norge, så er jeg helt overbevist om, at mindretallets forudsætninger på dette punkt — også på dette punkt — vil vise sig at være helt urealistiske.

Man har sagt, at man kan ikke se, at der er nogen forskel på en frihandelsaftale med fællesmarkedet og en toldunion, for så vidt angår industrivarer. Man erkender, og det er jeg glad for, og det synes jeg man må understrege, at alle de medlemmer af dette ting, der er imod medlemskab af fællesmarkedet, erkender, i hvert fald de af dem, der ytrer sig fra denne talerstol, at man ikke kan få en landbrugsordning gennem en fri-

handelsaftale, og at man derfor får økonomiske vanskeligheder ved ikke at få en sådan. Men man siger på den anden side, at en frihandelsaftale for industrivarer vil være lige så god, ja, der står oven i købet i mindretalsbetænkningen, at man anser den for endnu bedre end medlemskab. Og nogle har stillet det spørgsmål: hvad er egentlig forskellen?

For det første: en toldunion kan ikke opsiges, som bekendt; det er oven i købet et af de argumenter, mange fællesmarkedsmodstandere anvender mod dansk medlemskab af fællesmarkedet. Der er ingen opsigelsesbestemmelser for denne toldunion. Derimod kan en frihandelsaftale opsiges med 1 års varsel, og det bevirker, hvad enten fællesmarkedsmodstanderne nu kan lide det eller ej, at det skaber usikkerhed hos de lande, der indgår sådanne frihandelsaftaler. Nu er det jo sådan, at man på grundlag af danske gallup og meningsundersøgelser ikke kan vide med sikkerhed, om Danmark bliver medlem den 2. oktober, og derfor kan man heller ikke vente, at f.eks. svenske firmaer direkte sender ansøgninger til egnsudviklingsdirektoratet om at få placeret deres virksomheder i egnsudviklingsområder. Det er der ikke noget mærkeligt i, for der er selvfølgelig stadig den risiko, at vi ikke bliver medlem af fællesmarkedet. Men at bygge en antagelse om, at svenske virksomheder ikke skulle være interesseret i at placere sig i Danmark, på, at der ikke er mere end 2, der for tiden har ansøgt om at få bistand og vejledning med hensyn til at placere sig i egnsudviklingsområderne for at kunne gennemføre en direkte ansøgning, det mener jeg er temmelig ejendommeligt. Man bør hellere hæfte sig ved alle de forespørgsler, som de nordjyske egnsudviklingsudvalg har fået fra svenske foretagender — det var det, hr. Nyboe Andersen var inde på i sit indlæg. De viser med al tydelighed, at en række svenske erhvervsforetagender er særdeles nervøse for udelukkende at skulle støtte sig på en frihandelsaftale, men gerne vil supplere den ved at være inden for området, hvis vi bliver medlem af fællesmarkedet. Det hænger altså sammen med, at aftalen kan opsiges. Moderne erhvervsliv er nu engang opbygget sådan, at man kun kan investere hensigtsmæssigt, hvis man kan planlægge på

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

længere sigt. Det er altså en risiko, at man ikke kan planlægge på længere sigt. Vi ved, og svenskerne ved det bedre end vi, at erhvervslivet i de nuværende fællesmarkedslande har en række fornemmelser af risiko i forbindelse med konkurrencen fra svensk erhvervsliv, og at det vil være parat til, hvis det synes, at denne konkurrence bliver for ubehagelig, da at stille krav om at få restriktioner over for svensk eksport.

Man har videre sagt, og det står også i mindretallets betænkning: ja men der må da være en fordel for industrien ved, at industrien fortsat ville kunne opretholde de råvarepriser, vi har i øjeblikket, der bygger på, at vi har toldfrihed for råvareimporten. Her burde man lægge mærke til, at Sverige har måttet acceptere EFs prisbestemmelser på stålområdet, og Sveriges forhandlinger viser tydeligt, at toldfrihed for færdigvarer og tilstrækkeligt liberale oprindelsesregler forudsætter, at der ikke er større forskel i de ydre toldsats. Det må man være opmærksom på. Det gælder altså for den del af industrien, som eksporterer til fællesmarkedslandene, byggende på import af råvarer fra lande uden for fællesmarkedslande, men det gælder også den del af industrien, herunder konservesindustrien, som bygger på råvarer, hvis priser er betydelig lavere end dem, der gælder i fællesmarkedssystemet, altså landbrugsvarer, og det betyder igen, at hvis vi vil have denne frihandelsaftale, så får vi ikke disse særlige fordele i form af lavere råvarepriser for industrien.

Der er en række andre forhold, der gør, at erhvervslivet inden for de EFTA-lande, der kun søger om associering, er lidt utilfreds. Man har ønsket at komme noget nærmere ind i flere af fællesmarkedets organer, og det gælder navnlig, når det drejer sig om det, man med en fællesbetegnelse kalder fællesmarkedets industripolitik. Den er ganske vist ikke kommet særlig vidt i dag og er ikke særlig vidt formuleret, men enhver ved, at det, den vil gå henimod, er at fastlægge bestemte normer og standarder, som landene skal blive enige om, hvilket vil lette arbejdsdelingen mellem landene og konkurrencen mellem landene. Her siger man så fra fællesmarkedsmodstandernes side: ja men det må da være meget bedre, at vi frit kan vælge mellem forskellige sektorer på

globussen, der har forskellige normer. Nu er det jo engang sådan, at vi har en ret væsentlig eksport til Europa, og den er basis for vor levestandard, simpelt hen fordi det er her, vi har det købedygtige publikum. Vi kan måske få en større eksport til Japan og USA, men til de fattige lande har vi ingen basis for at kunne afsætte al vor eksport til de priser, vi hidtil har opnået. Det, der derfor bliver sagen, er, at vi kommer til at vælge de regler, der gælder inden for fællesmarkedet, idet vi kommer til at rette os efter dem. Det gør vi selvfølgelig, hvad enten vi bliver medlem eller ej, men forskellen består i, at hvis vi bliver medlem, så bliver vi med til at udforme dem og har mulighed for at tage særlige hensyn til dansk erhvervsliv, imens disse regler udformes. Ikke blot kan vi præcis vide, hvordan det kommer til at udvikle sig, og give dansk erhvervsliv oplysninger om det, men vi kan tage dansk erhvervsliv med på råd om, hvad det er for noget, vi bør tilstræbe, og vi kan så formentlig få ordningerne indrettet sådan, at de imødekommer nogle af de danske ønsker. Det kan vi derimod ikke, hvis vi bare laver en frihandelsaftale. Svenskerne havde ønsket at komme ind i de organer, men fik at vide, at det kan man ikke ved en frihandelsaftale.

Man nævner også, at oprindelsesreglerne skulle være et eksempel på, at det er bedre at være tilsluttet et frihandelsområde end at have egentligt medlemskab. Men sagen er jo den, at ved egentligt medlemskab opfører alle oprindelsesregelproblemerne for dem, der er medlemmer. Det er netop ved frihandelsaftalen, oprindelsesproblemet opstår, og det er også ved den frihandelsaftale, svenskerne har lavet med fællesmarkedet, at vi har problemerne, som er nævnt, med B & O og andre for Danmark og Sverige. Vi får netop reglerne med oprindescertifikater, hvis vi kun lavede en frihandelsaftale.

I parentes bemærket må man også være opmærksom på, at det vil kræve megen toldadministration, og på baggrund af den holdning, modstanderne har til personalebehovet i tilfælde af medlemskab, må man gøre opmærksom på, at i tilfælde af medlemskab bliver behovet for toldvæsenets udvidelse af midlertidig art under overgangsperioden på de 5 år, mens man, hvis

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

man lavede en frihandelsaftale, skal have en permanent besætning i toldvæsenet, der skal behandle disse mere eller mindre udviklede oprindelsesregler.

Jeg skal så vende mig til u-landsproblemerne. Det er blevet hævdet, at EF hindrer u-landenes eksport af industrivarer. Den faktiske udvikling viser noget helt andet, idet EFs import af industrivarer fra u-landene fra 1962 til 1969 voksede fra 842 mill. dollars til 1.716 mill. dollars. I samme periode voksede EFTA-landenes import fra 681 mill. dollars til 1.233 mill. dollars. EF-landene har altså en ikke blot absolut større import fra u-landene, end EFTA-landene har haft det, men har også haft en større stigning. Hvis vi skal se på udviklingslandenes andel af Danmarks import af industrivarer, så kan jeg nævne til sammenligning, at den i 1969 var 2 pct., EF-landenes andel var 3,8 pct., altså næsten det dobbelte.

Der har været fremført mange meget idealistiske betragtninger om u-landspolitikken fra denne talerstol, og en del af de u-landseksperter, der har udtalt sig her, har nogle ganske bestemte meninger om, hvilken u-landshjælp man skal gennemføre. Bl. a. havde en af talerne den afgjorte overbevisning, at det centrale var, at man hjalp u-landene hovedsagelig med den industrielle udvikling, medens det blev beskrevet som noget næsten helt forræderisk, at man gjorde noget ved landbruget og infrastrukturen.

Det kan man selvfølgelig have forskellige meninger om; personlig har jeg nu nærmest den mening, at man i hvert fald over for mange u-lande er nødt til at gå den omvej at hjælpe landbruget og opbygge infrastrukturen, før man går alt for vidt med industristøtten. Jeg har selv haft den interessante oplevelse at være en slags privat rådgiver for et af u-landene og drøfte dets langtidsinvesteringsplaner, og det var i hvert fald vores fælles opfattelse, at de ambitiøse ideer, man havde om at springe stadiet med infrastrukturen og landbruget over og gå direkte

til industriudvidelsen, viste sig at være en fejltagelse også af opdragelsesmæssige og uddannelsesmæssige grunde. Men jeg siger ikke, at det kan gælde for andre lande, jeg synes bare, det virkede noget skråsikkert, når man her uden videre fastslog, at det var helt tosset, at EF-landene lagde så megen vægt på landbruget og infrastrukturen.

Nu har vi jo flere gange fra denne talerstol gjort opmærksom på og vil stadig gøre det, at den del af vores u-landshjælp, der kommer til at gå over EF, er så lille en del af den samlede støtte, at vi fortsat frit kan føre den politik, vi vil, hvis vi nu skulle være uenige med EFs politik og derfor altså lave noget selvstændigt med vores egen u-landshjælp.

Men det forekommer mig lidt ejendommeligt, at man kan have en så indigneret opfattelse af EFs neokolonialisme og så alligevel mene, at man har det bedst ved at sætte sig udenfor og vaske hænderne. Jeg synes, det er en lidt ejendommelig form for reaktion, hvis man virkelig har den opfattelse, at det er en slags neokolonialisme, der udnytter u-landene, at man så tror, man bedst bekæmper den ved, at dette lille land, som ikke kan ofre ret meget på u-landshjælp sammenlignet med dem, sidder og siger, at det er da frygteligt. Hvis man havde den opfattelse, måtte det dog være en begrundelse for at blande sig i det og at rette udviklingen i den retning, man selv troede var den rigtige.

Men jeg synes, at flere af dem, der havde ordet om u-landspolitik, gik meget vidt i idealistiske tågedannelser. Der var én, der f. eks. i ramme alvor gik imod, at vejene i u-landene — altså infrastrukturen — blev ført ud til havnene, man ville hellere have, at vejene skulle gå på tværs af landet, med den begrundelse, at hvis man lod vejene gå ud til havnene, ville man komme til at fylde udviklingslandene med kapitalismens frembringelser.

Borschetteplanen blev nævnt af hr. Skovmand; jeg vil bare kort gøre opmærksom på, at der findes ikke nogen Borschetteplan, der

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

går ud på at harmonisere lønningerne i EF, det fremgår klart af det svar, jeg gav i markedsudvalget på spørgsmål nr. 27.

For uddannelsesområdets vedkommende skal jeg kort svare, at de bestemmelser, man har drøftet i fællesmarkedet, har gået ud på at opbygge minimumskrav for at sikre den fri etableringsret for de liberale erhverv, arkitekter, ingeniører m. v. Det er man ikke blevet enig om, fordi man hver synes, at éns egen uddannelse er den bedste, og man er derfor ikke kommet frem til de minimumskrav, som kunne lette indførelsen af fri etableringsret. Der er mange, der tror, at den er indført; det er den altså ikke på alle de områder, hvor man vil kunne definere det erhverv, der skal have fri etableringsret. Der er absolut ikke tale om, at man vil prøve på at tvinge nogle lande ind efter krav om ensretning. Hvis vi nogen sinde bliver enige om et sådant minimumskrav, har vi jo ret til at gå det videre, vi selv ønsker.

Der blev rejst en række spørgsmål om Grønland, og jeg skal her også kort referere, hvad regeringen har aftalt med fællesmarkedet. Vi har nemlig aftalt, at denne 12-sømilegrænse, vi har fået for grønlænderne, varer i 10 år, men kan udvides efter disse 10 års forløb, hvis man mener, at det samme forhold eksisterer til den tid, som eksisterer i dag, og det er altså det forhold, at befolkningen grundlæggende er afhængig af fiskeri. Jeg forstod på hr. Moses Olsen, at den væsentligste begrundelse for skepsis over for det, der nu var aftalt, var fremtidsperspektiverne. Men der er altså den mulighed, som jeg anser for en helt given ting, at vi kan udvide løbetiden for denne aftale, da jeg må gå ud fra, at den grønlandske befolkning fortsat afgørende vil være afhængig af fiskeri efter 10 års forløb.

Hr. Moses Olsen kom også ind på en række mere vidtgående spørgsmål om Grønlands særlige status, hvilket jeg ikke mener jeg hverken har tid til eller mulighed for at komme ind på i dag. Men det er klart, at en sådan status må være et spørgsmål om forholdet mellem det grønlandske landsråd, folketinget og den danske regering, og det må jo til enhver tid være muligt at drøfte. Jeg mener ikke, at det er noget, der automatisk kan gennemføres uanset udfaldet af afstemningen i Grønland.

Jeg vil også gerne slå fast, hvad jeg synes var meget betydningsfuldt i den debat, der har været, at ingen i denne sal og fra denne talerstol har turdet gentage den påstand, som er gået igennem en meget stor del af modstandsdiskussionen, at man ikke i denne sag har overholdt den danske grundlov. Påstanden om grundlovsbrud blev ikke gentaget fra denne talerstol, tværtimod sagde alle, at det uden tvivl var i overensstemmelse med grundloven, men at man godt ville have nogle andre ting undersøgt. Ingen ville påstå, at det var i strid med grundloven.

Til sidst skal jeg gøre den bemærkning, at det egentlig er fantastisk, at flere modstandere har kunnet påstå, at tilhængerne af tilslutning til fællesmarkedet ikke har gjort opmærksom på, hvilken fremtidspolitik vi ville føre, eller hvad vi ville bruge medlemskabet til — det var vist navnlig hr. Gert Petersen, der var inde på den tanke. Må jeg erindre om, at jeg brugte halvdelen af mit indlæg ved denne sags første behandling til at beskæftige mig med, hvad det var, regeringen agtede at bruge medlemskabet til. Det er også fantastisk, at modstanderne fortsat taler om Wernerplanen, når det ikke desto mindre er påvist utallige gange, at Ministerrådets beslutning er noget ganske andet end Wernerplanen. Man kan punkt for punkt sammenligne Wernerrapporten med vedtagelser fra marts 1971 og se, at der er afgørende forskel på disse punkter.

Jeg skal også her gentage, selv om jeg er bange for, det aldrig trænger ind, at det er og bliver regeringens standpunkt, som jeg håber vil blive bekræftet af oppositionen, at indkomst- og fordelingspolitik er og fortsat forbliver et nationalt anliggende.

Jeg forstår på formanden, at min taletid er udløbet, og jeg skal derfor til allersidst i denne omgang sige, at jeg finder det temmelig urimeligt, at fællesmarkedsmodstandere klandrer socialdemokratiske tilhængere af fællesmarkedet, fordi også borgerlige politikere, det danske industriråd og den danske arbejdsgiverforening er tilhængere af medlemskab af fællesmarkedet. Det er nu engang sådan, hvis man ikke er en socialist, der bygger på katastrofeteori, at lønmodtagere og dårligt stillede får mere ud af de love og de overenskomster, der kan laves i dette land, hvis nationalproduktet stiger.

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

De herrer og damer, der har kritiseret os for nu at ville tilslutte os fællesmarkedet sammen med de borgerlige partier, har selv været med til at gennemføre en række foranstaltninger, som de borgerlige partier og Industrirådet og Dansk Arbejdsgiverforening er gået ind for, selvfølgelig, for vi må jo alle erkende, at det, det drejer sig om, er, at nationalproduktet vokser, så kan vi slås om, hvordan det skal fordeles bagefter.

Det gælder, når vi gennemfører produktivitetsfremmende foranstaltninger, det gælder, når man samarbejder i fagbevægelsen om rationalisering, både på den enkelte virksomhed og strukturrationalisering. Det er alt sammen noget, der gør, at kapitalisterne får bedre muligheder for at udøve deres virksomhed, men det er samtidig noget, der gør, at produktionen bliver større, og at vi derfor har mere at dele. Derfor mener jeg, at modstanderne burde trække dette argument tilbage som ganske irrelevant. Vi har ikke dermed erklæret os enige med hverken Arbejdsgiverforeningen, Industrirådet eller de borgerlige partier om, hvordan vi skal fordele goderne her i landet, men vi er enige med de borgerlige partier, Industrirådet og Arbejdsgiverforeningen i, at vi skal gøre samfundsproduktet større, og det er vi kun sikre på at vi kan gøre ved medlemskab af fællesmarkedet.

Formanden: Vi går derefter over til anden omgang, hvor taletiden for ordførere er 30 minutter og for andre medlemmer 10 minutter.

Poul Dalsager: Jeg har i sommer haft lejlighed til at foretage en rejse i Grønland og har diskuteret disse spørgsmål med grønlændere, også med medlemmer af det grønlandske landsråd, og her måtte jeg gøre opmærksom på, at grønlænderne er kommet lidt sent op af starthullerne med hensyn til deres underskriftindsamling, som de foretager, idet det grønlandske landsråd ikke mindre end 3 gange hervedfra er blevet spurgt om medlemskab af fællesmarkedet, når Danmark har indgivet og fornyet sine ansøgninger om medlemskab, og det grønlandske landsråd alle 3 gange har svaret positivt.

Jeg må sige ligesom markedsministeren,

at Grønlandspolitikken, sådan som den bliver rejst her af hr. Moses Olsen, egentlig ikke vedkommer dette spørgsmål. Men må jeg ikke helt generelt sige, at når vi har den opfattelse, at Grønland kun kan være interesseret i medlemskab af De europæiske Fællesskaber sammen med det øvrige Danmark, er det naturligvis ud fra det synspunkt at Grønland og grønlandsk erhvervsliv har brug for at få al den fremgang, det overhovedet kan lade sig gøre at skabe, have muligheder for at få andel i de fordele, der f. eks. er for fiskerierhvervet ved at blive medlem af De europæiske Fællesskaber, og måske også — selv om jeg tvivler på, at det bliver det, der bliver det store resultat — kunne få investeringer i Grønland i erhvervslivet til gavn for grønlænderne, altså mulighed for at skabe flere arbejdspladser, som der er så hårdt brug for.

Må jeg så ikke endelig helt generelt sige, at det er min opfattelse, at den Grønlandspolitik, som vi skal føre, og som vi naturligvis må debattere, om den er god nok eller den kunne gøres bedre, jo også er afhængig af, at vi i denne del af Danmark har de økonomiske muligheder, som gør, at vi kan klare disse ting.

Der er blevet spurgt om, hvilke svar tilhængerne har på spørgsmålet om, hvilke dele af industrien der kommer i vanskeligheder, hvis vi bliver medlem af EF, og jeg har set nogle lister over industrier, som måske ville få problemer. Men det bliver efter min opfattelse præcis de samme virksomheder, som vil få vanskeligheder ved indgåelse af den frihandelsaftale, der har været så megen tale om.

Hr. Overgaard Nielsen spurgte, hvordan det er med dansk sikkerhedspolitik i fremtiden. Tilhængerne hverken vil eller kan svare modstanderne på, hvordan dansk sikkerhedspolitik skal udformes i fremtiden. Jeg må vel nok sige, at spørgsmålet om, hvordan dansk sikkerhedspolitik skal være i 1980 og 1990 osv., ikke lader sig besvare, det ville vel nok være lidt for flot, hvis tilhængerne af Danmarks medlemskab af De europæiske Fællesskaber allerede i dag skulle lægge sig fast på en sikkerhedspolitik, uden at vi vidste, hvilken verden det var, vi da levede i, uden at vi vidste, hvilke problemer vi da var stillet over for i sikkerhedsmæssig henseende.

[Paul Dalsager.]

Fru Inge Fischer Møller har citeret mig, idet hun sagde, at jeg i december 1971 sagde, at socialdemokratiet aldrig ville acceptere udenrigspolitisk samarbejde i EF-organer. Det er måske på sin plads, at jeg citerer ordret, hvad jeg sagde. Det står i Folketingsstidende 1971-72, sp. 1632:

„Debatten om det politiske indhold i EF-samarbejdet har efter min opfattelse først og fremmest drejet sig om det udenrigspolitiske, og her er det socialdemokratiets standpunkt, at vi ikke accepterer et udenrigspolitisk samarbejde, der betyder, som det er sagt, at Europa kommer til at tale med én stemme. Vi vil således heller ikke acceptere opbygning af overnationale organer i EF til varetagelse af udenrigspolitiske spørgsmål.“

Det er den holdning, som vi er enige med i hvert fald langt hovedparten af de nuværende EF-lande om, hvorfor man jo også har det udenrigspolitiske samarbejde, som er institueret mellem EF-landene, bygget op i institutioner eller i hvert fald et sekretariat uden for EF, som altså overhovedet ikke har med EF-organerne at gøre.

Spørgsmålet om at tale med én stemme kunne jeg måske fristes til at moderere, for hvis man kunne forestille sig en situation, hvor de europæiske lande og herunder Danmark var enige om et eller andet udenrigspolitisk spørgsmål, anser jeg det for at være gavnligt, at man taler med én stemme. Hvis man f. eks. vil tage stilling til et oberststyre i Grækenland, så er det da helt naturligt, at de europæiske lande taler med én stemme, når man er enig om den forømmelse, således som man altså var.

Når fru Inge Fischer Møller anser det for at være en ufattelig ulykke for hele verden — jeg gentager: en ufattelig ulykke for hele verden — hvis Danmark bliver medlem af et vesteuropæisk samarbejde, der omfatter forsvar og militær, så må jeg konstatere, at denne ufattelige ulykke er indtruffet for mere end 25 år siden, hvor Danmark med præcis de samme lande indgik et forsvarssamarbejde i NATO.

Det er blevet sagt, at tilhængerne fører befolkningen bag lyset og ved hjælp af trusler forsøger at tvinge befolkningen ind i dette samarbejde — det var hr. Skovmand, der sagde det. Jeg mener, at når man så vil

citere vismandsrapporten, burde man vel egentlig også citere det afsnit, hvor vismændene udtaler sig om de økonomiske muligheder i en overgangsperiode, hvis Danmark vælger at holde sig udenfor. Det er jo dér, hvor man taler om devaluering, stop for offentlige ydelser, stop eller nedgang i real-lønsudviklingen osv.

I øvrigt må jeg måske sige, at hvis vi skal diskutere trusler og tvang og alle de ting, så findes der jo en lang række modstanderannoncer, også en hel del, som ikke-medlemmer i det høje ting har ansvar for, som i høj grad forsøger at få befolkningen til at tro, at forholdene for de gamle og de syge vil blive forringet osv. Det er jo lidt usympatisk, at man forsøger at overbevise de svageste om, at de vil få endnu ringere forhold, hvis Danmark bliver medlem af De europæiske Fællesskaber.

Hr. Morten Lange antydede, at socialdemokratiet kun var optaget af at tage forbehold. Det er ikke korrekt. Det, socialdemokratiet tager forbehold over for, er påstandene, som de er gentaget i en uendelig lang række, om, at nu skal alle beslutninger træffes i Bruxelles hen over hovedet på det danske folketing og hen over hovedet på den danske regering. Det er disse påstande, vi har taget forbehold over for.

Så rejser man det spørgsmål: hvis der nu kommer en borgerlig regering, er det jo ikke sikkert, den har de samme forbehold som en socialdemokratisk regering. Her er det, vi siger, at skal der ske yderligere integration i De europæiske Fællesskaber, skal der ske yderligere opbygning af institutioner med overnationale beføjelser, så kræver det, hvis Danmark skal tilslutte sig en sådan politik, at det skal vedtages på samme måde, som vi nu skal vedtage tilslutning til De europæiske Fællesskaber; det er altså ikke noget, som et eller andet tilfældigt flertal i det danske folketing egenhændigt kan træffe beslutning om.

Jeg mener altså ikke, at man skal regne med, at socialdemokratiet tager forbehold over for alle udviklinger, tværtimod har vi adskillige områder, som vi ønsker dette samarbejde skal udvikle sig på, og det er også velkendt, at man har rejst disse problemer på ministermøderne, som forbereder det statsministtermøde, der skal afholdes i oktober.

[Poul Dalsager.]

Dernæst er der spørgsmålet om det internationale samarbejde, og hvem man skal samarbejde med. Hr. Morten Lange sagde, at det var liberalister i De europæiske Fællesskaber, og vi skulle jo samarbejde med socialister. Jeg vil gerne stille det spørgsmål: hvor i verden findes de socialister, vi skal samarbejde med uden for Vesteuropa, vel at mærke socialister, der ikke er fængslet eller noget i den retning? Det er jo stort set de eneste lande i verden, der eksisterer demokratiske socialister i — jeg går ud fra, at det er det, vi taler om — det er stort set kun i Vesteuropa, der eksisterer demokratiske socialister, så jeg synes, det er et godt sted at begynde dette samarbejde med de europæiske socialister. Selvfølgelig er svenskerne ikke i den forstand medlemmer, men de ønsker dog et meget nært samarbejde også med de europæiske lande.

Endvidere er der rejst spørgsmålet, om vi har råd til at sige nej, og dertil vil jeg gerne sige: det er klart, at hvis man vil betale prisen, har vi da råd.

Hr. Frøde Jakobsen talte om, at politik var også følelser, og det er jeg i høj grad enig med hr. Frøde Jakobsen om. Jeg skal heller ikke lægge skjul på, at det også nok for mange af os er en følelsessag, at man diskuterer økonomi på den måde, som man gør. Jeg plejer at sige, at jeg repræsenterer så nogenlunde den fattigste del af befolkningen her i Danmark, i hvert fald i den sydlige del af Danmark; vi har i alle årene, jeg kan huske, og langt længere tilbage diskuteret udviklingsproblemer, diskuteret beskæftigelsesproblemer, haft de laveste skattepligtige indkomster, vi har haft de fleste landmænd med de deraf følgende problemer, og vi har de fleste fiskere. Det forekommer mig, at hvis man vil lægge afstand imellem sig og den økonomiske fremgang, som man ligesom omtaler lidt hånligt, er man med til at forlænge de besværligheder og de problemer, som de netop har i de dårligst stillede egne i landet.

Hr. Arne Larsen var inde på nogle lønsammenligninger mellem Danmark og de europæiske lande. Her kunne man jo så tage frem, at lønforskellene mellem Øst- og Vestdanmark i masser af tilfælde er større, end de er imellem Danmark og nogle af de europæiske lande, man taler om. Der findes

jo tariffer, sagde hr. Arne Larsen, som ingen arbejder efter. Jo, det kan jeg forsikre hr. Arne Larsen for; der findes masser af arbejdere her i landet, som arbejder for de laveste tariffer. Så derfor: jo mindre økonomisk fremgang vi får her i landet, jo færre chancer får vi også for at løse disse problemer. Det er problemer, som måske nok en gang imellem ligesom bliver skudt lidt til side.

Hr. Erenbjerg var jo i sit humoristiske hjørne i dag og fortalte os, at nu skulle alle Sveriges virksomheder flyttes til Danmark, hvis alle de tal, der var nævnt, passede. Det er klart, at jeg tror ikke, at alle de henvendelser, der foreligger, resulterer i, at der bliver oprettet svenske virksomheder her, men hvis bare 5-10 pct. giver resultat i form af nye virksomheder til de egne af landet, som har mest behov for det, vil det da også være et resultat, som vi vil hilse med glæde.

Der har været talt om livskvalitet, og i den forbindelse blev der fortalt en lignelse, så vidt jeg forstod, om frikadeller og koteletter. Det er alt det med den økonomiske fremgang, man skal melde sig ud af produktionsracet og alle de ting, der er blevet moderne; det er, ligesom der er nogle af dem, der selv mener, de er venstreorienterede, der har fået den samme opfattelse som de reaktionære, at man skal fortælle arbejderne, at det ikke alt sammen drejer sig om penge, at man ikke bliver lykkeligere af flere penge osv. Det er naturligvis ganske korrekt; på den anden side kan det også godt træffe, at der er nogle, der bliver ulykkelige af at have for få penge. Det er jo ikke et problem for dem, der har råd til at spise koteletter hver dag, sådan som medlemmer af tinget har, hvis de ønsker det, det er jo intet problem for dem at fortælle de andre, at man godt kan spise frikadeller hver anden dag.

Jeg synes derfor ikke, man skal tale så hånligt om de almindelige mennesker her i landet, som ønsker at få andel i statussymbolerne. Det er jo stort set dem, der i forvejen har sikret sig disse statussymboler, der fortæller alle dem, der ikke har dem, at det er skam ikke lykken.

Jeg synes, at det i debatten har været, ligesom man har villet antyde, at bare man holder sig uden for De europæiske Fællesskaber, så kan man næsten handle, som om denne organisation ikke eksisterede, som om den ville bryde sammen, når nu Danmark

[Poul Dalsager.]

eventuelt sagde nej. Vi ved, at Fællesskaberne vil eksistere, næsten uden at det kan mærkes, selv om Danmark sagde nej. Vi vil bevare vor frihed, og det er, ligesom man også antyder, at vi kan bevare en uafhængighed, der gør, at vi også skulle være uafhængige af verden omkring os. Det er min opfattelse, at til gengæld for den begrænsede suverænitetssafgivelse, der er tale om, får vi en mulighed for udvidelse af vor indflydelse på andre vigtige områder, og vi har jo i Danmark tradition for, at vi ønsker at få indflydelse på den verden, som omgiver os, og som ofte ikke udvikler sig på den måde, som vi i Danmark mener den burde gøre.

Vi kan ikke standse EFs udvikling, vi kan ikke standse de eventuelle dårlige elementer i EFs udviklingspolitik over for u-landene, i det mindste ikke hvis vi holder os udenfor, og vor egen indflydelse på disse politiske forhold er jo, som det er blevet sagt, begrænset af vor ringe størrelse. Vi kan ikke standse udviklingen i erhvervslivet henimod stordrift, denne udvikling er jo foregået i Danmark i årtier og vil selvfølgelig også foregå i de kommende år, uanset hvilken løsning vi vælger den 2. oktober.

Jeg vil hævde, at sammenbrud i EF, som vel egentlig måtte være det, man ønsker, altså at denne organisation skulle bryde sammen, ville betyde, at man var tilbage i nationalstaternes nationalisme og konkurrence i forhold til hinanden, og det anser jeg for — og det er en rent politisk betragtning — at være noget nær det uheldigste, der kunne ske i Europa.

Stetter: Markedsdebatten har indtil dette øjeblik varet 18 timer og ca. 15 minutter. Antallet af talere har været 68, og antallet af indlæg er i alt løbet op til 184. Jeg har ikke selv talt dette sammen, sekretariatet har hjulpet mig, så jeg må gå ud fra, at det er nogenlunde korrekt.

Det er formentlig en af tingets længste, og jeg vil også sige livligste debatter; jeg skal ikke begynde at bedømme kvaliteten, men det forekommer mig, at vi på mange måder er ved at lære at diskutere her i tinget, og det er jo da altid et resultat af få ud af denne debat.

Vi er ikke færdige endnu, men vi nærmer

os afslutningen. Nu skal man jo være forsigtig med at sige dette, men jeg kan måske så sige, at vi har vel ikke på noget tidspunkt været afslutningen nærmere, end vi er i dette øjeblik.

Begge parter har haft lejlighed til at udtrykke sig, og så vidt jeg kan se, er det ikke muligt at få problemstillingen yderligere afdækket.

Jeg har spekuleret meget på, hvordan jeg skulle angribe denne sag, og jeg har valgt at svare et par ganske enkelte af medlemmerne på de direkte spørgsmål, de har stillet til mig.

Hr. Auken kommenterede nogle af mine ræsonnementer i mit første indlæg i mandags, men vi er enige om, at en del af de direkte spørgsmål allerede er besvaret ved udenrigsøkonomiministerens gennemgang, så dem kommer jeg ikke tilbage til.

Hr. Auken nævner nogle grunde for, at mindretallet på industriens vegne foretrækker en handelsaftale fremfor et medlemskab. Det er naturligvis hr. Aukens og mindretallets ret på industriens vegne at formulere nogle grunde, der skulle tale for en handelsaftale fremfor et direkte medlemskab. Men jeg må da indrømme, at fremgangsmåden forekommer mig lidt særpræget, dette at man sådan hen over hovedet på landets største erhverv begynder at udtale sig direkte i strid med det, som industriens hovedorganisation siger. Jeg synes godt, man kunne gøre sig den ulejlighed i hvert fald at gøre sig bekendt med, hvad industrien mener. Det er jo ikke hr. Auken eller hans meningsfæller, der skal sørge for, at disse industrivirksomheder kan overleve.

For nu at hjælpe lidt på gleden skal jeg henvise til Industrirådets rundspørge, som udkom i april 1972, hvor man har henvendt sig til en lang række virksomheder; 744 af disse har svaret, og de repræsenterer en tredjedel af Industrirådets samlede antal medlemmer. Jeg skal nok spare tinget for at gennemgå denne publikation, men nøjes med ganske kort at sige, at hovedkonklusionen, som findes på side 6, er, at hvis industrivirksomhederne fortsat skal være i stand til at øge deres eksport og derigennem sikre beskæftigelsen, forudsætter dette indtræden i EF.

Må jeg også have lov til at sige, at industrien har et udmærket organ, det hed tid-

[Støtter.]

ligere Tidsskrift for Industri, udgivet af Danmarks Industriforening, nu hedder det, så vidt jeg husker, Industrirådet; jeg anbefaler, at man læser indholdet heraf, før man begynder at udtale sig om disse aldeles alvorlige problemer. Jeg har her f. eks. en leder fra dette tidsskrift, den er fra 15. november 1971, men jeg tillader mig at citere:

„Vi er derfor overbevist om, at den hjemlige opinion i tiden op til folkeafstemningen vil blive endnu mere domineret af den positive indstilling. For industrien er indstillingen i hvert fald klar. Vi har ikke fantasi til at forestille os et Danmark uden støtte i EFTA, der forsvinder, og dermed isoleret i forhold til nogle af vore vigtigste samhandelspartnere, Storbritannien og Vesttyskland. Og vi ser ikke nogen fremtid i en „svensk løsning“, der ikke alene er tvivlsom i politisk henseende og i øvrigt næppe er en reel mulighed, og som ydermere vil holde os uden for beslutningsprocessen i det udvidede fællesskab. I en overgangsperiode vil optagelsen i EF give dansk industri en del tilpasningsproblemer, men de er for intet at regne mod, hvad vi ville opleve stående i en handelspolitisk isoleret situation.“

Så vidt Industrirådets officielle organ i november 1971.

Hr. Auken spørger så i øvrigt tilhængerne, om vi virkelig tror, at det svage England med dets svage økonomi vil betale gevinsten, som bl. a. Danmark skal have. Ja, det forekommer mig ærlig talt at være et ejendommeligt spørgsmål, for det ligesom antyder, at briterne ikke skulle have gjort sig klart, hvad tilslutning til Det europæiske Fællesskab betyder for deres lands vedkommende. Min højt begavede kollega vil formentlig erkende, at det må vi vel forudsætte at de har sat sig ind i, så jeg må altså sige, at det er en lille smule underlødigt at stille den slags spørgsmål. Vi ved da nok, at der er politiske problemer, al den stund Labour har markeret, at hvis dette parti kommer tilbage til regeringsmagten, vil man forlange genforhandlinger med De europæiske Fællesskaber, men det er jo aldeles urealistisk at tro, at man på den måde kan opnå bedre betingelser. Jeg giver ret i, at det vil skabe uro, men Eng-

land står i den situation ikke over for et svagt Danmark eller over for et svagt andet land, England står over for et EF formentlig bestående af 9 andre europæiske nationer, og ingen skal fortælle mig, at de i den situation kan opnå bedre betingelser.

Men må jeg så i øvrigt sige, at England naturligvis må vænne sig til at betale produktionsprisen for landbrugsvarer, at fødevarer også er en del af en families behov, og at man selvfølgelig må betale i hvert fald produktionsprisen for disse varer.

Vi har jo her i vort samfund i mange, mange år opretholdt et produktionsapparat inden for landbruget netop med henblik på den situation, som kommer efter 1. januar 1973, da Danmark er med i Fællesskabet og vi således kan opnå lønnende priser på vor produktion.

Det er jo egentlig helt utroligt, at vi i denne lange periode har fundet os i denne tilstand. Men det er da indlysende, at briterne er opmærksom på dette, og jeg begriber ikke, at hr. Auken kan stille det spørgsmål. Jeg tror, at man fra Storbritanniens side regner med, at man i højere grad kan få en del af de fælles projekter, som man arbejder med inden for det teknologiske område og måske også inden for det regionalpolitiske område, betalt over den fælles kasse. Det synes jeg er et fornuftigt og forstandigt standpunkt, men jeg skal i øvrigt ikke blande mig ind i det; jeg har bare forsøgt at fortælle ganske stilfærdigt lidt om, hvordan jeg ser på denne sag.

En væsentlig del af debatten har omhandlet det nordiske alternativ eller mere præcist det påståede nordiske alternativ. Det har jo ikke været muligt at få modstanderne til at udvikle og præcisere deres forslag. Vi har hørt en række talemåder, fornemst formuleret af hr. Morten Lange: vi skal hjælpe hinanden, det nordiske har betydelige muligheder, vi skal lære af kuldsejlingen osv. osv. Men disse talemåder indeholder jo ingen realiteter, og der er intet realistisk alternativ, det såkaldte nordiske alternativ er en fiktion. Har vi ikke fået andet ud af denne debat, så er dét i hvert fald blevet fastslået med syvtommersøm. De nordiske lande har forskellige politiske interesser, de har forskellig økonomi, og de har også en sådan erhvervsstruktur, at man ikke kan forvente, at de skal søge samme til-

[Stetter.]

hørsforhold til EF. Jeg har allerede behandlet dette emne i mit indlæg i mandags og skal derfor nøjes med at konstatere, at uanset hvad der i øvrigt sker, vil det norske samarbejde fortsætte. Dette samarbejde hviler ikke på traktater og aftaler alene, men på en folkelighed og en sprogforståelse, som ikke kan antastes.

Den vejledende norske folkeafstemning bør ikke få indflydelse på vor, men det får den, det er jeg desværre sikker på. Det bliver vanskeligt at holde resultatet af denne afstemning ude fra diskussionen. Jeg har bemærket, at en norsk politiker, nemlig L. R. Langsleth, valgt af høyre, på et konservativt møde i Horsens mandag aften har udtalt sig om dette spørgsmål, og jeg vil gerne ganske kort gengive hans tankegang. Han siger, at Norge har sat som forudsætning for medlemskab, at England og Danmark går med. Danmark har ikke opstillet nogen tilsvarende forudsætning om norsk medlemskab. Det finder jeg klogt, siger han. Kommer Norge ikke med i denne omgang, ville det bedste også for Norge være, at Danmark gik ind og banede vejen for en senere løsning også for Norges vedkommende.

Så vidt L. R. Langsleth, stortingsmedlem. Han forudser, at det ikke lykkes for Norge, og jeg ved, at han vil beklage det, men han siger altså også med disse ord, at hans parti i hvert fald — og jeg forstår efter det, der blev sagt her fra talerstolen for et øjeblik siden, også arbeiderpartiet — vil arbejde for, at Norge på et senere tidspunkt kommer med. Det vil sige, at der er stærke politiske kræfter, der står for dette standpunkt. Derfor tror jeg altså også, at det på et eller andet tidspunkt vil lykkes Norge at komme ind, og dér er det altså vigtigt ifølge denne politikers ræsonnement, at vi er inde for at kunne bane vej for Norge. Dermed har jeg jo altså allerede blandet mig i debatten.

I mit første indlæg i mandags stillede jeg socialistisk folkeparti et spørgsmål om partiets politiske holdning efter dansk tilslutning, men jeg fik ikke noget svar. Jeg spurgte, om socialistisk folkeparti vil dreje på en tallerken og blive et positivt og loyalt politisk parti, eller om partiet vil sabotere

beslutningsprocessen omkring de EF-sager, som vi har her i tinget, og som kommer til behandling her i tinget.

Nu kan man godt sige, at det er tvivlsomt, om jeg har ret til at formulere et sådant spørgsmål, som går på en tænkt situation, og jeg er ganske enig i denne kritik, men jeg ville aldrig nogen sinde drømme om at føre det frem, hvis ikke hr. Morten Lange, der jo dog ikke er noget helt almindeligt medlem af gruppen, havde skrevet en artikel i socialdemokratiets publikation *Ny politik*, et dobbeltnummer, nr. 7-8, fra august i år, hvis overskrift er: „SF efter EF-dag“. Heri skriver hr. Morten Lange blandt meget andet:

„Vort mål vil ganske enkelt være at hjælpe til, at denne højkapitalistiske alliance bliver ude af stand til at fungere og dermed lider sit rimelige skibbrud, noget, der må blive en klar følge, hvis integrationen ikke skrider frem.“

Jeg mener, det kan have betydning, at vi her fra tingets talerstol får enten bekræftet eller afkræftet denne udtalelse. Det er nødvendigt for at vurdere mulighederne i fremtiden; jeg tror, der er mange andre end undertegnede, der vil have interesse i at høre, hvad hr. Morten Lange vil svare.

Modstanderne af dansk tilslutning håner eller, skal vi sige skoser os tilhængere for, at vi bl. a. motiverer vort ønske om tilslutning med, at medlemskabet skaffer os en økonomisk gevinst. Der er intet grundlag for denne hån. Det er en væsentlig opgave for dette tings medlemmer at give vort samfund den placering, som giver os den største maksimale gevinst i vores samhandel med omverdenen, medlemskabet giver os en valutagevinst på et milliardbeløb; modstanderne erkender jo dette. Lad os i denne sandhedens time ikke begynde at pukke på detaljer; vi ved, at det er et meget stort beløb, det drejer sig om. Samtidig ved vi også, at holder vi os uden for De europæiske Fællesskaber, ja, så er tabet et milliardbeløb. Forskellen, gabet, om man vil, mellem medlemskab og ikke-medlemskab er derfor med hensyn til valutaindtjening efter danske forhold af en ubehagelig stor størrelse. På den ene side har vi en gevinst på et milliardbeløb, på den anden side et tab på et andet milliardbeløb, og forskellen — ja, vi har jo diskuteret dette

[Stetter.]

spørgsmål meget, men den befinder sig formentlig et sted omkring 3½ eller 4 milliarder kr. om året.

Så kan jeg jo spørge modstanderne: ja men hvordan i alverden vil de skaffe disse penge, hvor vil de kunne låne disse penge for overhovedet at kunne opretholde den aktivitet, som vi har i samfundet i dag? Modstanderne kan tilsyneladende tillade sig at se bort fra denne forskel i disse valutaindtjeningsmuligheder, men den kan den konservative folketingsgruppe ikke se bort fra. En manglende valutaindtægt af denne størrelse vil bl. a. medføre nedgang i den økonomiske aktivitet, og det vil blive nødvendigt at gennemføre restriktioner — jeg skal ikke gentage alt dette; det vil få stigende ledighed til følge, og det vil først og fremmest komme til at ramme de økonomisk svage, som jeg tidligere har gjort rede for. De velbjærgede klarer sig nok, men det er de økonomisk svage familier, som kommer til at bære byrderne, og det er paradoksalt, at det er venstrefløjens i dansk politik, som anbefaler en markedspolitik, der får denne virkning.

Modstanderne siger, at det er at true, det er at forsøge at skræmme befolkningen, men ingen af delene er rigtigt. Det er at sige den ubehagelige og skinbarlige sandhed, det er at fremstille tingene, som de foreligger, det er at fastslå, at det sikre er at sige ja til tilslutning.

Modstanderne fremfører så, at vi sælger vores selvstændighed for en øjeblikkelig økonomisk gevinst. Af debatten her i dag er det jo fremgået, at dette ikke er rigtigt. De beslutninger, som vil blive truffet i et EF udvidet med England, er af så omfattende og af så indgribende karakter, at vi kommer til at rette os efter dem i alle tilfælde, også såfremt befolkningen vælger, at Danmark skal stå udenfor. Bliver vi derimod medlem, så får vi en indflydelse og en indsigt, som uanset karakter og størrelse er særdeles værdifuld for dette samfund. Vi får i praksis mulighed for at orientere os om udviklingen

og i samarbejde med ligesindede at påvirke denne udvikling i den retning, vi ønsker.

Et andet hovedtema i debatten har været de politiske perspektiver i et samarbejdende udvidet EF. Den konservative folketingsgruppe mener, at der i dag er tale om et samarbejde mellem suveræne nationalstater, og skulle der i dette samarbejde opstå konflikter på væsentlige områder, f. eks. mellem folketingsgruppen og systemet, ja, så vil folketingsgruppen gå af med sejren. Jeg havde en diskussion i aftes med hr. Gert Petersen om dette væsentlige spørgsmål, og hr. Gert Petersen erklærede sig enig med mig et meget, meget langt stykke ad vejen.

Dertil har vi jo vetoretten, og det er også fastslået her i denne debat, at denne veto gælder for os som nyt medlemsland. Selvfølgelig må denne veto ikke blive noget i retning af en sovepude og heller ikke misbruges, og jeg forestiller mig da ikke, at folketingsgruppen på noget tidspunkt vil bruge den til det. Det er ikke et middel, som vi skal bruge i tide og utide. Vi skal i virkeligheden på mange måder lære at samarbejde, det er jo et spørgsmål om efterhånden at udvikle et samarbejde. Jeg har givet udtryk for min optimisme med hensyn til folketingsgruppens evne og vilje til at gøre det, bortset altså lige fra socialistisk folkeparti, men det får vi jo rede på senere.

Udenrigsøkonomiministeren stillede det spørgsmål, om det konservative folkeparti kunne bekræfte, at fordelingspolitikken ligger suverænt her i tinget. Det kan jeg gøre. Det er vor opfattelse, at dette spørgsmål naturligvis må ordnes her i dette folketingsråd på grundlag af den konstellation, som nu engang vil komme ud af en valgdag.

Vor folketingsgruppe har udarbejdet nogle synspunkter for fremtidens arbejde i et udvidet EF, og vi vil naturligvis prøve på at realisere nogle af disse programpunkter, men vi kan jo ikke alene bestemme tidspunkt og tempo for en udvikling, som går i den retning. Jeg forstår derfor ikke helt hr. Gert Petersens betragtninger om, at betænkning-

[Stetter.]

gens flertalsudtalelse ikke er i overensstemmelse med det konservative folkepartis program. Det kan han da ikke undre sig over. Vi kan da ikke på noget tidspunkt påføre de andre grupper vor mening i denne sag. Vi har nogle synspunkter, som vi har gjort tinget opmærksom på, al den stund de socialistiske medlemmer af udvalget har bedt om at få vores program med ind i materialet; det har man fået, og derfor kan man gøre sig bekendt med, hvad den konservative folketingsgruppe mener på dette punkt.

Vi er ikke betænkelige over for integration og samarbejde; det har jeg også gjort rede for. Men udviklingen på disse punkter må nødvendigvis gå langsomt, skridt for skridt, og må fremkomme under fuld kontrol af folketinget. Det er, ligesom man forestiller sig, at dette her er noget, der skal foregå i ly af nattens mørke, eller noget i den retning. men folketinget vil jo på forhånd og længe i forvejen få at vide om alle de beslutninger, som skal træffes, og derfor forstår jeg slet ikke denne betænkelighed, som kommer til orde fra flere af modstandernes side.

De fleste i den konservative folketingsgruppe har oplevet 1940ernes politiske og militære konfrontationer i Vesteuropa. Vi ønsker, at vore børn og børnebørn skal have mulighed for at leve i et bedre Europa. Jeg ved da godt, at man kan sige: ja, men det får I ikke nogen indflydelse på, og vi erkender, at vor indflydelse bliver temmelig beskednen, men vi vil være med til at udarbejde reglerne for denne fremtid.

Jeg er næsten sikker på, at hvis befolkningen den 2. oktober stemmer nej, så vil den måske den 3. eller 4. oktober vågne op og spørge sig selv: ja men hvorfor kom vi ikke med i dette samarbejde, hvorfor i alverden er vi ikke med i dette samarbejde med de øvrige vesteuropæiske nationer? Men så er det for sent. Afgørelsen træffes i denne omgang, den 2. oktober.

Jeg spurgte i går: ja men hvem skal vi samarbejde med, hvis det ikke skal være med landene i vest? Hvem skal vi være solidariske med, hvis det ikke skal være med landene i vest? Jeg fik ikke noget svar. Men det er naturligvis også et svar.

Jeg skal for en ordens skyld sige, at det konservative folkeparti anbefaler tingets medlemmer at stemme for de to lovforslag.

Nyboe Andersen: Hr. Morten Lange var i sin ordførertale i mandags bekymret for, at de danske forbehold i Bruxelles med hensyn til, at fordelingspolitikken skal være et nationalt anliggende, var noget, som kun fremtidige socialdemokratiske regeringer eventuelt ville opretholde, men ikke regeringer udgået fra den anden side af salen. Fru Birte Weiss gav senere under debatten udtryk for lignende bekymringer.

Jeg vil gerne, som hr. Stetter allerede har gjort det på sit partis vegne, sige, at disse bekymringer er ubegrundede. Jeg fremførte på Ministerrådsmøder i foråret og i sommeren 1971, første gang på Ministerrådets møde den 2. marts 1971, forbehold af ganske tilsvarende art som dem, vor nuværende udenrigsøkonomiminister senere i november måned 1971 fremførte. Og jeg fremsatte disse forbehold, efter at vi forud havde drøftet det i markedsudvalget, og altså med tilslutning selvfølgelig fra de tre partier, der dannede den foregående regering. Det er derfor en selvfølge, at kommende regeringer af lignende politisk sammensætning vil føle sig forpligtet til at efterleve disse forbehold.

Fru Birte Weiss sagde, at hun ville føle sig beroliget, hvis der kom et sådant tilsagn fra vor side som det, handelsministeren havde givet, og hun tilføjede, at mange ud over landet ville blive beroliget derved. Jeg er da glad for hermed at kunne give et bidrag til afspænding af debatten. Det kan den jo nok trænge til.

I mit indlæg i mandags påviste jeg, at det regnestykke, som man fra modstandernes side bygger de økonomiske betragtninger på, ikke er holdbart. Jeg kan konstatere nu, at de argumenter, jeg fremførte i den henseende, reelt ikke er blevet antastet under den videre debat.

Hr. Auken beskæftigede sig direkte med min kritik af pjecen om dansk økonomi inden for og uden for fællesmarkedet og sagde, at han i princippet var enig med mig i, at den slags beregninger måske ikke var ret meget bevendt, men, sagde hr. Auken, man havde fra tilhængerside været oversvømmet af tilsvarende beregninger.

Hertil er at sige, at de beregninger, som hr. Auken åbenbart her tænker på, netop ikke er tilsvarende beregninger, ikke er beregninger af tilsvarende karakter. De holder sig nemlig alene til de virkninger for beta-

[Nyboe Andersen.]

lingsbalancen, som det vil få at stå uden for EF sammenlignet med at være medlem. På det grundlag ræsonnerer man så i almindelige vendinger om konsekvenserne for den økonomiske udvikling, men man indlader sig ikke på et regnestykke, der går ud på, at forskellen mellem de to situationer på nationalproduktet kun vil være 0,6 pct. i 1978, altså det tal, som misbruges i agitationen til at sige, at vi inden for EF vil nå et givet velstandsniveau i julen 1977, men udenfor må vente til påsken 1978. Jeg har ikke set nogen beregning fra tilhænger-side eller fra neutrale eksperter, som muliggør et misbrug af den art. Jeg er da tilfreds med hr. Aukens indrømmelse af, at den slags beregninger måske ikke er ret meget bevendt, og går ud fra, at den erkendelse også vil sætte sig spor i den fremtidige debat.

Dernæst siger hr. Auken, at selve den analysemetode, som anvendes i den nævnte pjece, er den samme som den, der er blevet brugt i den borgerlige regerings perspektivplanredegørelse, og det er da teknisk set rigtigt. Men formålet er jo unægteligt andet. Perspektivplanredegørelsen påstår ikke, at nationalproduktet vil have en bestemt størrelse i 1978 under den ene eller den anden forudsætning, men det, man gør, er, at man simpelt hen sammenstiller nogle udviklingslinjer med det formål at påvise, at det vil føre til en meget alvorlig uligevægt i samfundsøkonomien, hvis der ikke sker en afgørende ændring i disse udviklingslinjer.

Hvad pjecen derimod gør er, at den bygger på den forudsætning, at disse alvorlige problemer, som vi står over for, kan løses lige godt, uanset om Danmark er med i EF eller om Danmark står uden for EF, løses lige godt uanset de forskelle, der i de to situationer vil være på betalingsbalancen.

Hr. Auken gentog mindretallets argumenter for, at industrien skulle få en bedre stilling i et frihandelsområde end ved medlemskab af EF. Udenrigsøkonomiministeren har været inde på disse betragtninger. Jeg vil kort sige, at når hr. Auken herunder bl. a. fremhævede, at mulighederne for at føre en selvstændig erhvervspolitik ville være meget større under en frihandelsaftale end ved et medlemskab, må jeg gentage, hvad jeg sagde i mit første indlæg, at jeg synes, at

modstanderne meget omhyggeligt bør læse den svenske aftale med EF, for så må det stå dem klart, at i den aftale er der faktisk indbygget en lang række bindinger for svensk erhvervspolitik, bindinger, der går ud på at hindre, at man ved politiske foranstaltninger kommer til at fordreje konkurrencevilkårene i samhandelen med EF, og det er jo da bindinger, der i særlig grad må komme til at virke konkurrencefordrejende over for en politik af den art, som jeg kunne tænke mig at hr. Auken er tilhænger af, en selektiv politik, der udpeger ganske bestemte brancher eller ganske bestemte virksomheder som dem, staten i særlig grad skal støtte. Det er en illusion at tro, at man kan slippe for bindinger af den art ved en frihandelsaftale.

Hr. Auken var også inde på spørgsmålet om svenske virksomheders interesse i at flytte til Danmark, også et problem, som udenrigsøkonomiministeren har talt om her i eftermiddag. Hr. Auken stillede sig noget tvivlende over for de oplysninger, jeg gav om, at der var 46 svenske virksomheder, der havde rettet henvendelse alene til erhvervschefen i Frederikshavn, og anførte, at handelsministeriet kun var bekendt med 2 ansøgninger fra Sverige. Nu vil jeg gerne sige, at dette tal 46 har jeg fået bekræftet ved personlig samtale med erhvervschef Henningsen fra Frederikshavn, og det er virksomheder fra mange forskellige brancher, et overordentlig bredt udsnit af svensk industri. Der er nogle af dem, der har reserveret jord til et eventuelt kommende byggeri, men det store flertal afventer naturligt nok folkeafstemningen, før de tager konkrete skridt.

Jeg kan tilføje, at fra Nordjyllands erhvervsråd har jeg fået oplyst, at man for hele Nordjylland har ca. 100 svenske henvendelser. Der er også henvendelser, men i mindre antal, til Vestjyllands og Sydjyllands erhvervsråd. Jeg kan desværre ikke hjælpe eller trøste hr. Erenbjerg med hensyn til Lolland-Falster; derfra har jeg ingen oplysninger.

Det forholder sig naturligvis, som udenrigsøkonomiministeren sagde, at den omstændighed, at handelsministeriet kun har kendskab til et par sådanne ansøgninger, skyldes, at handelsministeriet først kommer

[Nybte Andersen.]

ind i dette billede, når en sag er kommet så langt, at man søger om egnsudviklingsstøtte.

Jeg vil dernæst gerne sige et par ord til hr. Ømann, som sagde, at man ikke med sandheden eller måske endda med hæderligheden i behold kunne komme til nogen anden økonomisk konklusion vedrørende fællesmarkedet end den, som vismændene er kommet til, nemlig at der på længere sigt kun er en ringe forskel mellem at være uden for og inden for EF målt i forhold til vor nationalindkomst.

Jeg må sige, at jeg synes, at hvis hr. Ømann nu virkelig vil have sandheden og hæderligheden fuldt ud i behold for sit eget vedkommende, så skulle han have anført, hvilke forudsætninger det er, vismændene har lagt til grund for det resultat, som de er nået til. Vismændene siger jo rigtignok, at på langt sigt skulle der ikke behøve at være forskel på den økonomiske vækst i de to situationer, men, siger de, med hensyn til niveauet, det samlede indkomstniveau, må man nok regne med, at det vil blive nogle procent lavere udenfor end indenfor. Det er jo en hel del mere end de 0,6 pct., som det fremgår af modstanderpjecen, og det afgørende er, at det resultat kun nås ud fra nogle ganske bestemte forudsætninger om den økonomiske politik. Her bliver jeg nødt til at citere fra det økonomiske råds formandskabs rapport fra efteråret 1971 „Markedsperspektiver og strukturproblemer“, hvor det på side 76 siges, at det må

„forudsættes, at de valutariske og beskæftigelsesmæssige problemer, der ville melde sig i den beskrevne situation,“
altså hvis man står udenfor,

„søges imødegået gennem en betydelig devaluering med ledsagende stram økonomisk politik og i øvrigt en følgelovgivning, der kan sikre, at devalueringen ikke bliver „opspist“ af indenlandske løn- og pristigninger. Samtidig må man for at fremskynde tilpasningen i dansk økonomi og muliggøre en forcing af industrieksportens stigningstakt indstille sig på, at stigningen i det offentliges samlede ydelser til befolkningen i en periode må bringes til ophør.“

Jeg har en stærk formodning om, at den økonomiske politik, der her skildres som en

konsekvens af et dansk nej, ikke hører til SFs livretter, hvad dette angår. Og det er altså en vurdering fra vismændenes side af situationen, hvis vi siger nej. Jeg kan fuldt ud tilslutte mig den, men hvis jeg for egen regning havde fremsat denne vurdering, ved jeg da nok, at så var jeg blevet beskyldt for at drive skrækpropaganda, og så ville hr. Ømann sige, som han sagde i går, at jeg var sandelig mere politiker end objektiv videnskabsmand. Men nu er det altså ikke mig, men tre objektive videnskabsmænd, der siger dette.

Der har været en række ordførere, som har beskæftiget sig med de nuværende EF-landes forhold til u-landene. Jeg hæftede mig bl. a. ved hr. Frandsens indlæg, og det forekom mig, at der var visse dele af det, der virkede, som om det nærmest var baseret på studier over nyanskaffet litteratur på instituttet for nordisk sprog og litteratur i hr. Frandsens hjemby Århus. Vi fik vældig megen belæring i marxistisk teori om neokolonialisme. Til gengæld synes jeg nok, at indlægget som flere andre indlæg i øvrigt havde meget lidt at gøre med de faktiske forhold i Afrika og meget lidt at gøre med de forventninger, som de afrikanske lande nærer til det fremtidige samarbejde med et udvidet EF, et EF, som det jo vitterlig meget gerne ser Danmark deltage i. Jeg minder om oplysninger, som udenrigsministeren ved tidligere lejlighed har givet om henvendelser, han har fået med det sigte.

Det er da rigtigt, det ved vi alle, at der i den første tid efter selvstændigheden gennemgående har været snævrere, tosidige forbindelser mellem de tidligere kolonimagter og deres tidligere nu selvstændige kolonier. Det har f. eks. vist sig ved, at kontakterne på tværs i Afrika mellem de fransktalende og de engelsktalende lande har været meget begrænsede. På det punkt er en ændring på vej, og en udvidelse af EF vil i høj grad bidrage til at fremskynde denne ændring.

Jeg vil gerne, da man jo har været så vældig kritisk over for EFs præferenceordninger, sige, at det kan efter min mening ikke bestrides, at allerede de nuværende præferenceordninger fra EFs side er af stor værdi for udviklingslandene. Det blev faktisk erkendt på UNCTAD III konferencen for nylig. Det er rigtigt, at der er lofter, som for

[Nyboe Andersen.]

nogle følsomme varer er blevet effektive. Det er i sig selv et udtryk for, at man har udnyttet de muligheder, man havde for at ekspandere importen, men det er klart, at det er utilfredsstillende fra u-landenes synspunkt, at der på disse områder, der dog kun udgør en mindre del af den samlede import til EF fra u-landene, er sådanne grænser for, hvor meget de kan få lov at indføre toldfrit. Ud over disse grænser skal der erlægges told. Det er klart, at den ordning kan gøres bedre, og det er også en af de ting, som man allerede ved det kommende topmøde vil forsøge at forberede, og det er en af de ting, som det længe har været forudset, at man ville gøre, idet det jo er sådan, at der i 1974 skal finde en genforhandling, en nyforhandling, sted af forholdet mellem EF og udviklingslandene.

Jeg ved, at på initiativ af FNs økonomiske kommission for Afrika foregår der i øjeblikket indgående undersøgelser baseret på forhandlinger mellem de afrikanske lande, både fransk- og engelsktalende, undersøgelser, hvor professor Kjeld Philip medvirker som rådgiver, af den holdning, som de afrikanske lande skal samle sig om og indtage uanset sprog og tidligere kolonistatus, når der skal finde en ny forhandling sted om 2 år af deres forhold til et udvidet EF. Man venter sig fra afrikansk side betydelige fremskridt under disse kommende forhandlinger.

Jeg kan ikke se rettere, end at Danmark som medlem af et udvidet EF kan hjælpe udviklingslandene meget, meget mere, end vi kan, hvad vi så end finder på at gøre med vores egen handelspolitik og vor egen ulandsbistand, stående uden for EF. Sandheden er jo dog, at et udvidet EF vil have en så kolossal import fra udviklingslandene også af industrivarer, at hvis det bare lykkes Danmark at forbedre vilkårene en lille bitte smule for denne kolossale import til EF, så er det meget mere værd for udviklingslandene, end om vi så lagde enhver tænkelig import til Danmark fra disse lande totalt fri. Lad mig bare til sammenligning nævne, at det nuværende EFs import af industrivarer var, som udenrigsøkonomiministeren nævnte for lidt siden, 1.716 mill. dollars i 1969. Lægger vi hertil UKs, altså Storbritanniens, import, så kommer vi op på 2.600

mill. dollars i 1969. Danmarks var til sammenligning 58 mill. dollars. Der har vi hele størrelsesforholdet. Hvis vi blot kan bidrage til så ubetydelige ændringer i det udvidede EFs indkøbsmuligheder eller indkøbsvilje fra udviklingslandene, som svarer til 2-3 pct., så er det lige så værdifuldt for udviklingslandene, som hvis vi fordoblede vore egne totale indkøb fra disse lande. Jeg kan ikke se andet, end at de mennesker, der virkelig vil udviklingslandenes bedste, i høj grad må mene, at vor stilling, vore muligheder for at bidrage til det, er størst inden for EF.

Debatten om udviklingslandenes forhold til EF er et af mange eksempler på en skævhed, som har præget meget af modstandernes argumentation her og i øvrigt, nemlig at man beskæftiger sig med forholdene i det nuværende EF og med den politik, det nuværende EF har ført, og man taler om fremtiden, som om det var dette EF, et stort flertal i dette ting ønsker medlemskab af. Men vi ved dog, at dansk medlemskab er betinget og altid har været betinget af Storbritanniens indtræden. Vi ved, at Storbritannien bliver medlem til nytår, at Irland bliver det, og vi har grund til at tro, at Norge bliver det sammen med Danmark. Ud af 10 medlemslande i dette udvidede EF er der altså 4 nye medlemmer. Det er da givet, at det således udvidede EF på mange punkter vil få en anden politik, end hvis man blot forlænger de linjer, der ligger i det nuværende EF, ud i fremtiden. Jeg kan ikke se andet, end at et sådant udvidet EF vil være et godt selskab for et demokratisk Danmark at være med i de kommende år.

Jeg anholdt i mit første indlæg mindretallets påstand om, at der efter et dansk og norsk nej ville være muligheder for frugtbare nordiske forhandlinger. Jeg bad om at få helt konkret at vide, hvad sådanne forhandlinger skulle gå ud på. Jeg må konstatere, som også hr. Stetter har gjort det i sit indlæg for lidt siden, at der ikke er kommet noget som helst konkret svar på det spørgsmål, men det er ikke så underligt, for der kan ikke gives et sådant konkret, positivt svar. Der er kommet mange almindelige bemærkninger om, hvor herligt vidt vi kunne drive det i Norden, hvis vi bare holdt os uden for EF, og jeg skal ikke trætte med citater, som hr. Stetter jo har givet os alle-

[Nyhøe Andersen.]

rede. Jeg har læst den såkaldte hvidbog, som Frit Norden har udsendt under titlen „EF og det nordiske alternativ“, den meget nydelige bog, som mange af os har liggende på bordet, og jeg konstaterer, at de første 105 sider af denne pjece handler om alt det onde, der vil ske os i EF, og så er der 5 sider til sidst om det såkaldte nordiske alternativ. Dem har jeg virkelig læst med rørelse, for det er nogle meget smukke, man kan sige lyrisk holdte bemærkninger, som vi i og for sig på mange punkter alle sammen har kunnet skrive under på, men der er altså bare det ved dem, at de ikke har den fjerneste forbindelse med de politiske realiteter i noget nordisk land i dag eller i nogen overskuelig fremtid, så jeg må endnu en gang fastslå, at det såkaldt nordiske alternativ består af ord uden indhold.

Vi nærmer os nu afslutningen på en debat, der er enestående i nyere dansk politik, enestående måske i hele vores folkestyres historie. Den er enestående ved sin længde, men også ved sin lidenskab. I mit første indlæg som ordfører anholdt jeg to grove eksempler på den form for kampagne, som man har benyttet fra modstanderside. Det ene var det misbrug af statsminister Palmes udtalelser, som de socialdemokratiske modstandere af EF har gjort sig skyldige i, og det andet det udfald mod danske ministre, folketingsmænd og embedsmænd og mod dansk parlamentarisme i det hele taget, som folkebevægelsens helsideannonce gav udtryk for. Man må sige, at disse to eksempler på uanstændige kampagnemetoder har været de dramatiske højdepunkter i disse dages debat, også i kraft af det indre opgør inden for to partier her i salen, som de måtte føre til. Jeg skal ikke nægte, at for mig personlig at se slap de socialdemokratiske modstandere ud af deres opgør med mere ære i behold end de grupper her i salen, der er tilknyttet folkebevægelsen. Her lod man en enlig mand fægte forgæves for en håbløs sag, mens de mere kloge medskyldige tav stille eller luskede udenom. Jeg finder det meget nyttigt, at det gennem disse opgør og gennem den øvrige debat er slået klart fast også i forhold til befolkningen, at der i denne alvorlige debat om meget vigtige spørgsmål for Danmarks fremtid er grænser, der ikke bør overskrides, grænser, der ikke kan over-

skrides, uden at der skabes en reaktion både her og ude i landet.

Vi skal tage hårde livtag med hinanden landet over også i de kommende uger, og det er rigtigt, og det er vigtigt, at lidenskab og engagementet får lov at komme til orde både hos tilhængere og hos modstandere, men vi skal mødes igen i denne sal den 3. oktober, og også efter den dato får vi brug for at kunne respektere hinanden.

Niels Helveg Petersen: Jeg skal til indledning gøre et par få bemærkninger i anledning af noget af det, hr. Skovmand sagde i går, som var rettet direkte til mig. Hr. Skovmand inkluderede mig, sådan måtte jeg nærmest forstå det, i rækken af skrækpropagandister, og det er jeg ked af. Jeg har ustandselig bestræbt mig på at skildre, synes jeg selv, de økonomiske fordele og ulemper nøgternt. På den ene side som en fordel, der kunne yde et ikke ubetydeligt bidrag til at løse vore betalingsbalanceproblemer, men som på den anden side, og her er jeg jo ganske på linje med de sagkyndige redegørelser, der findes, ikke i sig selv ville være nogen løsning på de økonomiske problemer, vi har i vor egen økonomi, og jeg har ustandselig fremhævet, at under alle omstændigheder vil der vente os en smertefuld omlægning af den indre økonomi, også i tilfælde af medlemskab, og her befinder jeg mig helt på linje med den ofte citerede vismandsrapport.

Jeg sagde i min tale i går, at det efter min opfattelse er helt ubestrideligt, at Danmark vil have en økonomisk fordel af medlemskab, og at det tilsvarende vil være en ulempe for Danmark at stå udenfor. Man må skønne, at der i de to situationer vil være en forskel på 4-5 milliarder kr. i årlige indkomster, og jeg understreger udtrykket „indkomster“. Jeg er bekendt med, at dette er bruttotal, som fremkommer ved at sammenholde ca. 2 milliarder kr. i ekstra indkomster med et tab på 2-3 milliarder kr. i eksport. Tabet på vor eksport er vanskeligt at skønne over, især for baceksportens vedkommende. Markedssekretariatet har anslået dette tab større end vismændene, som dog ikke udelukker, at de selv skønner for lavt.

Jeg skal i øvrigt så kun sige til hr. Skovmands indlæg, at jeg har forsøgt at læse igennem, hvad hr. Skovmand sagde i går,

[Niels Helveg Petersen.]

og det har ikke røkket ved den vurdering, at jeg ikke kan se, at der deri er ført noget bevis for de påstande, som er nedfældet i den famøse annonce. Jeg siger ikke dette for at rejse ny diskussion, men kun for at klargøre min vurdering.

I den annonce, som har været diskuteret så meget, siges det om grundlovsspørgsmålet, at folketingets flertal gør vold på grundloven. I intet modstanderindlæg i debatten i disse 3 døgn har der været gjort noget seriøst forsøg på at underbygge denne påstand. Der har ikke været noget forsøg fra nogen modstander på at svinge sig op til en sprogbrug omkring grundlovsspørgsmålet, som bare minder om dette, og det synes jeg vi skal være tilfredse med. Mere seriøst har hr. Poul Dam forsøgt ligesom at skære igennem nogle juridiske tåger ved at anstille nogle meget jævne betragtninger over grundlovsspørgsmålet og de holdninger, der gjorde sig gældende, da grundloven blev vedtaget i 1953. Hr. Poul Dam siger: Det var jo ikke meningen dengang, og vi var i hvert fald vælgere, som stemte ja under den klare forudsætning, at grundlovens § 20 ikke ville blive anvendt til det, som vi nu anvender den til, og som ville have stemt anderledes med kendskab til denne senere udvikling. Jeg kan af gode grunde ikke kende hr. Poul Dams eller andre vælgeres overvejelser dengang, men jeg kan læse, jeg kan læse både paragraffen, betænkningen, de officielle bemærkninger og de begrundelser, der findes for grundlovens § 20, og jeg kan ved en meget jævn betragtning og ved ganske naturlig læsen indenad af grundlovens § 20 ikke finde ud af andet, end at meningen med denne bestemmelse var, at man uden en grundlovsændring skulle have mulighed for at tilslutte sig internationalt samarbejde, også hvor det drejede sig om at afgive suverænitet. Det fremgår ganske tydeligt af dokumenterne fra dengang, og jeg kan her helt bekræfte, hvad hr. Thestrup sagde forleden dag, at Kul- og Stålungionen udtrykkelig var nævnt som en type organisation, der kunne være tale om at tilslutte sig i medfør af grundlovens § 20. Kul- og Stålungionen udviklede sig som bekendt senere til De europæiske Fællesskaber.

På baggrund af sådanne meget jævne betragtninger, som jo ikke juridisk er særlig

spidsfindige, tager jeg ikke i betænkning at fastslå, at der ingen som helst tvivl er om, at grundlovens bestemmelser og også grundlovens ånd er holdt med det skridt, vi nu tager, og jeg tager heller ikke i betænkning at sige, at intet medlem her i tinget har været i stand til at rejse en kvalificeret tvivl om dette synspunkt.

Den økonomiske og monetære union har spillet en betydelig rolle i debatten. Især Socialdemokrater imod EF har stillet spørgsmål til andre partier om, hvorvidt de delte de synspunkter, som den danske regering har fremført om fordelingspolitikken og om skattepolitikken som et dansk anliggende. Jeg skal da gerne imødekomme dem, der har spurgt om dette. Jeg skal gerne kommentere det, selv om det egentlig turde være overflødigt, fordi det samme forbehold blev taget også under den forrige regering, i hvis regeringstid forhandlingerne med fællesmarkedet blev indledt. Jeg kan altså bekræfte, at dette forbehold dækkes også af de partier, som tidligere havde regeringsmagten, og at der ikke for os var noget nyt i de forbehold, den danske regering rejste over for fællesmarkedet. Men så vil jeg føje til, at jeg synes, det er kunstigt at spørge på den måde, som man har gjort, til andre partiers holdning. Jeg vil gerne pege på, at hvor det drejer sig om landets deltagelse i internationale organisationer, hvad enten det er FN, Nordisk Råd, Europarådet, eller hvad man kan finde af internationale organisationer, så er det meget sjældent, at der går en skillelinje imellem de danske partier om, hvilken holdning man skal indtage. Det er overordentlig sjældent at finde en sådan skillelinje. I de allerfleste tilfælde vil man finde, at de danske partier er enige, når det drejer sig om at hævde danske synspunkter og danske interesser i forhold til andre lande. Det synes jeg er vigtigt at understrege, fordi det forhåbentlig og sandsynligvis også vil være tilfældet, når det drejer sig om fællesmarkedet. Jeg er overbevist om, at de danske partier i meget høj grad vil være enige om den politik, Danmark skal anlægge inden for et udvidet fællesmarked, og jeg ser i det, der er sket, i den måde, som forhandlingerne er ført på både fra den forrige regerings side og fra denne regerings side, og som jo har været ens i hele indholdet, en klar bekræftelse på dette standpunkt. Man skal

[Niels Helveg Petersen.]

ikke vente en stærk strid mellem de danske politiske partier om indholdet af den politik, vi for fremtiden skal føre.

I mindretalsbetænkningen er anført en betragtning, som jeg nævnte i mit første indlæg. Der er fremført det sensationelle, at mindretallet og herunder SFs medlemmer i udvalget finder det forståeligt, at folketinget har opfordret skiftende regeringer til at optage forhandlinger med fællesmarkedet. Jeg kan kun opfatte dette på én måde, nemlig som et udtryk for, at SF har opgivet sin principielle modstand imod fællesmarkedet. Jeg har ikke fået nogen kommentarer til den betragtning, jeg anførte i mit første indlæg fra nogen SF'er, som har haft ordet, og der har ellers været mange, og talelysten har været stor. Jeg kan kun finde én eneste forklaring på, at SF-repræsentanter i markedsudvalget er gået med til at skrive, at det er forståeligt, at man optog forhandlinger med fællesmarkedet, og det er den, at SF så småt er ved at tilpasse sig en ny virkelighed, som starter efter den 2. oktober.

Jeg ville være meget glad for, hvis denne opfattelse ikke er rigtig, hvis SF ikke står ved det udtryk, der er anvendt i mindretalsudtalelsen, at få det at vide, for det står på SFs vegne i dette øjeblik, og jeg må gå ud fra, at det fortsat er gældende.

Jeg skal ikke give karakter til nogen, men jeg må sige, at jeg personlig synes, at der i denne debat, som jo har været langvarig, har været mange gode indlæg, som over for offentligheden må have vist en bredde i meningsudvekslingen herinde, som er et meget klart dementi af påstanden om, at tingets medlemmer er uselvstændige væsener, der handler og tænker og taler mod deres overbevisning og imod deres vælgeres interesser.

Jeg har i særlig grad hæftet mig ved to modstanderindlæg, hr. Gert Petersens og hr. Arne Stinus', og jeg har gjort det, fordi de begge indgående beskæftiger sig med udenrigspolitiske konsekvenser af vor tilslutning. Begge ser i EF's udvidelse et skridt, der uundgåeligt vil føre til en eller anden form for vesteuropæisk superstat. Vil det nu også det? Og hvis det vil, vil det da naturligvis være en uheldig følge?

Hvad det første angår, er der her et interessant dobbeltspil, udtrykt både hos hr.

Gert Petersen og måske endnu mere tydeligt hos hr. Overgaard Nielsen og også udtrykt i mindretalsbetænkningen, hvor man på side 15 på den ene side siger, at det er vanskeligt at overskue og afgrænse følgerne af vor tilslutning, og en spalte længere fremme også på side 15 siger, at det er uomtvisteligt, at udviklingen vil forme sig på en ganske bestemt måde. Med andre ord, man spiller både på en usikkerhed med hensyn til, hvad der vil ske, og med stor skråsikkerhed på forudsigelser om, hvad der egentlig vil ske. Og så er sandheden jo, at vi ved mere om vor situation ved medlemskab, vi kender mere til vore vilkår ved medlemskab, end vi kender til vore vilkår stående udenfor. Dette er belyst gennem års debat og et omfattende materiale.

Ingen kan kende den fremtidige udvikling inden for EF, men det betyder jo ikke, at EF er ukendt land. Vi kender den hidtidige udvikling, og vi kender de spilleregler, der skal bruges for den fremtidige udvikling.

Det er en god ting, at diskussionen i disse tre døgn stort set har været rensset for en diskussion om, hvorvidt EF ville medføre en forringelse af nogle vilkår. Det er ikke EF i dag, modstanderne argumenter imod, men egne spådomme om den fremtidige udvikling. Det er man jo stort set nødt til at gøre, fordi det ikke er muligt at påvise ét eneste eksempel på, at noget land er blevet forhindret i at gennemføre sociale, uddannelsesmæssige eller kulturelle fremskridt af de andre lande inden for fællesmarkedet. Man kan ikke fremføre ét eneste eksempel på dette. Man kan godt fremføre eksempler på, at et land af økonomiske årsager eller på grund af meningsforskelle inden for landets grænser ikke gennemfører ting, som vi måske synes er naturlige, men vi kan ikke fremføre noget eksempel på, at EF har stået i vejen for disse fremskridt. Kendsgerningen er tværtimod, at der i alle lande inden for fællesmarkedet er sket en betydelig fremgang på de områder, jeg nævnte, i den periode, fællesmarkedet har eksisteret.

Der er heller ikke ét eneste eksempel på, at vi må forringe vilkårene for den danske befolkning eller bryde med vigtige principper i vor egen lovgivning, fordi vi skal tilsluttes fællesmarkedet, og det skulle man da tro at der måtte være, hvis fællesmarkedet vil betyde et så voldsomt indgreb i vor daglig-

[Niels Helveg Petersen.]

dag og den måde, vi lever og tænker på, som det hævdes af modstanderne. Men sådanne eksempler eksisterer ikke.

Det, vi hovedsagelig har diskuteret og bør diskutere, er: hvorledes vil fællesmarkedets udvidelse påvirke udenrigspolitiske udviklinger og især den europæiske udvikling? For mig at se er der ingen tvivl om, at fællesmarkedets udvidelse vil betyde, at de europæiske stater som helhed vil få større indflydelse på europæiske anliggender i det omfang, de kan blive enige om en fælles kurs. Jeg tror, dette er en god ting. Jeg tror, det er en god ting, at de europæiske stater, hvis de er enige, kan vinde større indflydelse på europæiske anliggender. Jeg ser i hvert fald ingen betryggelse i en fortsættelse af det mønster, vi har kendt i tiden efter krigen, hvor de to eneste supermagter, verden kender, har haft en dominerende indflydelse på det europæiske område.

Jeg er som sagt tilhænger af, at de europæiske lande får større indflydelse på egne anliggender, men forudser, at det vil være overordentlig vanskeligt at forene modstående synspunkter imellem de europæiske lande. Og enighed er påkrævet, og enighed er nødvendig i dette samarbejde. Men kravet om enighed er også en garanti for, at udviklingen vil foregå i en fredelig retning. Man kan for mig godt så mistillid til de stormagter blandt de europæiske stater, vi skal samarbejde med, men jeg mener, det er meningsløst at så mistillid til de fredelige hensigter i de øvrige små europæiske stater, og vi er jo ikke den eneste; det drejer sig også om Norge — forhåbentlig og formentlig — og om Holland, Belgien, Luxembourg og Irland.

Vi kan konstatere, at EFs udvidelse har været en tryghedsfaktor snarere end det modsatte i den europæiske politik. Jeg har dokumenteret i mit indlæg forleden dag, at der eksisterer et tidsmæssigt nøje sammenfald imellem øst-vest-forhandlingerne og deres succes og EFs udvidelse. Man kan sige, at dette er en tilfældighed, og der er for-

skellige, der har sagt, at man ikke kan bygge noget på, at dette er sket samtidig, men så meget kan man i hvert fald bygge på dette sammenfald, at man kan hævde, at der ikke er noget som helst grundlag for at sige, at fællesmarkedets udvidelse har været en faktor, som har ført til øgede spændinger i det europæiske område. Det kan man i hvert fald ikke påstå, og det er faktisk det, modstanderne — eller nogle af dem — gør, når de fremmaner billedet af fællesmarkedet som en blok, som vil få negativ indflydelse på den udenrigspolitiske udvikling.

Hr. Gert Petersen havde rosende ord til overs for den udvikling, det danske samfund har gennemgået. Jeg er ikke utilfreds heller med den udvikling, som mit parti jo har et historisk medansvar for. Vi har her i Danmark på mange måder skabt et samfund, som vi på trods af mangler kan være bekendt, og som er bedre end de samfund, man har været i stand til at skabe andre steder. På det punkt kan vi sikkert blive enige, og det er nok just det, der skaber en del af problemet i denne debat, at der er mennesker i dette land, som ræsonnerer: hvorfor skal vi risikere noget, vi har? Det er jo egentlig godt. Men sandheden er, at uden for EF løber vi en meget betydelig risiko både politisk og økonomisk. Der findes ikke noget godt alternativ til medlemskab. Der findes ikke nogen mulighed for, at vi i Danmark kan leve videre, som om ingen ting er hændt, efter den 1. januar. Kendsgerningerne har forandret sig.

Formanden: Jeg vil gerne til orientering for medlemmerne meddele, at det er min agt at gennemføre dette møde uden pause.

Morten Lange: Det vil være rimeligt, at jeg starter med på et enkelt punkt at erklære mig enig med hr. Stetter, og jeg tror for øvrigt de øvrige ordførere, der har talt her, om, at dette har været en meget spændende og en meget lang debat, som ikke har sin lige i folketingets historie formentlig, i hvert fald skal vi da nok tilbage i provisorietiden

[Morten Lange.]

for at finde det, og at også den mangfoldighed, som indlæggene har vist, og jeg vil snart sige den lærdom, som bogstavelig talt alle medlemmer har på sagsområdet, formodentlig hæver sig en hel del over, hvad der er sædvanligt i vores debat. Jeg vil håbe, at den standard, som i hovedsagen har præget denne debat, må gå videre og holde sig under afslutningsfasen, for sagen er for væsentlig og for afgørende for Danmark til, at afgørelsen i den sidste ende skal træffes på en eller anden mere eller mindre vellykket provokation. Jeg mener, vi må have en fælles interesse i, at denne afgørelse sker på argumenter og ikke på argumenternes karikatur. Jeg mener, vi skal bestræbe os for det fortsat.

Der har været nogle meget spændende indslag om, skal vi sige frynser på debatten, som den er ført udenom. Jeg tror nok, at vi skal se på disse indslag allerede med en lille smule afstand i blikket og se, hvad det egentlig er for nogle ting, der er kommet frem af det, der er blevet så hårdt angrebet. Jeg tror i virkeligheden, at det på mange måder slutter sig ind i det folkelige perspektiv i debatten, mere end man måske ville tro, når man læser den slags ting med de øjne, som vi nu engang læser udtalelser med her på Christiansborg. Men jeg vil dog gerne i denne forbindelse gøre opmærksom på over for hr. Nyboe Andersen, at det var ikke mig bekendt, det, der fremgik af det, hr. Gert Petersen sagde her i går, at han krøb udenom eller afsvor sig noget som helst. Han redegjorde som andre for sin lod og del i forskellige ting.

Men når man taler om debatten, og hvordan den føres udenfor, så er det vel nok en af de meget væsentlige ting, at i de organer og de veje, som det offentlige mere eller mindre betaler, kontrollerer eller finansierer, er det dog lykkedes at holde sådan nogenlunde balancen. Det har selvfølgelig været svært, for en stor del af nyhedsmedierne, dagspressen osv., er jo naturligvis forholdsvis ensidigt engageret, men man kan vel sige det sådan, at dér, hvor pengene virkelig har været offentlige, har balancen været holdt på dog acceptabel vis.

Jeg er meget ked af, at vi netop på dette område har set et bræk, som bør påtales nu her på det allersidste, nemlig nogle artikler

i bladet Helse, der udgives af sygekasserne, så vidt jeg har forstået det, for midler, som i deres karakter må betragtes som offentlige, og hvor dette blad ukonfronteret, hvilket i dag er dårlig skik, giver to meget ensidige fremstillinger af de sociale forhold i forbindelse med dansk tilslutning til De europæiske Fællesskaber. Jeg tvivler ikke på, at de signerede artikler står for, hvad de pågældende forfattere mener, men der ligger et alvorligt ansvar på bladet, for det har bragt sig i modstrid med al anden tilsvarende publikation ved at lade ensidige betragtninger komme ud uimodsagt.

Men tilbage til spørgsmålet om selve vor debat og stillingtagen til De europæiske Fællesskaber og om uenigheden om problemerne. Jeg sagde i går, at vi har haft vanskeligheder ved at få tingene vejret rigtigt, for jeg vil stadig væk fastholde, at det grundlag, vi har arbejdet på, ifølge sagens natur har været markedsudvalgets oplysninger til os. De har været mange, de har været detaljerede, og man skulle være særdeles utaknemmelig, om man ikke, jeg havde nær sagt udtalte sin medfølelse med det departement eller det sekretariat, som i den grad har været overlæsset med alle tænkelige spørgsmål. Men det har alligevel, og det er naturligvis ministerens ansvar, lidt for meget været de positive vurderinger, der har præget vort grundlag, og det har været en af de store vanskeligheder for modstanderne, når de ville prøve på at komme frem til en helt klar balancering, at det i alt for mange tilfælde har været nødvendigt for os at gå tilbage til de helt officielle dokumenter og foretage en selvstændig vurdering. Vi kunne have stået sikrere, hvis vi havde haft en ægte og neutral dokumentationscentral til dette formål.

Det er klart for mig, og det har været klart i hele debatten bogstavelig talt fra den dag, den begyndte, at det store spørgsmål i forbindelse med tilslutning til De europæiske Fællesskaber er de økonomiske fordele for landbruget. Når alt andet begynder at blive fabulerende og mere eller mindre usikkert selv i de ædlest indlæg fra tilhængerne, så står landbruget tilbage med sit positive bidrag til valutabalancen, og hvad man nu ellers kan finde på at tilskrive det til. Det forekommer mig overordentlig vigtigt, at bogstavelig talt ikke én eneste tilhænger i

[Morten Lange.]

denne forbindelse har været villig til at beskæftige sig med fremtidstendenserne for landbruget i Danmark og med landbrugsordningerne i De europæiske Fællesskaber. Der var et svagt tilløb, da en af de tidligere talere nævnte, at England dog vist ikke kunne få så forfærdelig megen indflydelse for sine klare interesser i at holde igen på landbrugspriserne. Men der er andre, der har samme interesse. Det er i virkeligheden De europæiske Fællesskabers besluttede politik, at landbrugspriserne fremover gradvis skal reduceres. Det er ikke noget nyt, det er ikke mærkeligt, det er tværtimod et perspektiv, som er klart og vel i og for sig næsten selvfølgeligt, og som vi bør regne med i vores almindelige vurdering. Og der er mange andre vurderinger af landbruget, som jeg fremlagde i mit første indlæg her for snart længe, længe siden. Det er forbløffende, så ukritisk man fra tilhængerside simpelt hen accepterer flæsken og smørret for det, det er værd i dag, og regner med, at det er det nok også værd i morgen. Men det bliver jo helt ejendommeligt, når det sker, som udenrigsøkonomiministeren i forgårs fremlagde for os, at denne valutagevinst, som man påregner, og som man formodentlig påregner skal være en langsigtet gevinst, den skulle bruges til finansiering af industriudbygningen. Det er min ganske bestemte opfattelse, at i hvert fald de første store dele af den fordel, der måtte komme frem, vil gå til landbruget og vil blive brugt til investeringer og til forbrug i landbruget, og hvad investeringerne angår højst sandsynligt og i vid udstrækning til fejlinvesteringer, som yderligere medvirker til, at den strukturændring, vi skulle se, den får vi ikke nogen lejlighed til at få gennemført med det tempo, det skulle ske. Det er vel i virkeligheden dér, tilhængerne har vist sig i deres svageste position. For de har været så skråsikre på, at ingen kunne tage landbrugsfordelene fra dem. Der var dette udmærkede flæsk, og der var dette smør, og der var dette udmærkede oksekød. Al mulig trussel i retning af konkurrence fra anden side, i retning af stigende priser, i retning af højere jordpriser, i retning af alle de negative tendenser, man kunne spore, dem går man let henover, man behandler dem ikke engang, man falder tilbage på sin hovedpude i denne

debat og siger: her er de givne fordele. Tvi den modstander af De europæiske Fællesskaber, der vover at antaste noget, der er så enkelt og så klart for enhver. Det er hverken enkelt eller klart, det er tværtimod sådan, at dér bygger man på en stigende sektor i dansk økonomi, og hvis en afgørende beslutning for Danmark skal træffes på, at en stigende sektor muligvis har en fordel og specielt da på kort sigt, så har man lavet en beslutning, som er baseret på et dårligt udgangsgrundlag. Og dette er et kernepunkt i debatten.

Men det er ganske interessant at se, hvordan tilhængerne i det hele taget har en tro på, at De europæiske Fællesskaber ikke rigtig virker, sådan som de er lagt frem, og sådan som deres formål er erklæret.

Jeg hørte også med interesse udenrigsøkonomiministerens redegørelse for, hvorledes vores jordlovgivning så sandelig dækkede bogstavelig talt alle tænkelige varianter. Det eneste, der blev accepteret, var, at det var muligt, at der kom en udenlandsk ejendomshandler, der kunne slå sig ned her, og det kunne der ikke ske noget ved, for han var bundet af det samme som andre. Jeg synes, der er en ting, man skal huske i denne forbindelse. Vi har lavet en række jordlove, og de har haft et sigte, nemlig at holde igen på en overtagelse af dansk jord af udlændinge med spekulative formål. Vi har lavet mange, og vi har gjort os store anstrengelser for at gøre dem så kunstfærdige som muligt, så at maskerne skulle kunne holde. Men vi skal stadig væk erindre os, at i deres karakter sigter de bestandig på en diskriminering, som er i modstrid med Fællesskabets sigte, og det skulle ikke kunne undre nogen, om det er modstanderne af De europæiske Fællesskabers virksomhed her, som mener, at et lovkompleks, som er i modstrid med De europæiske Fællesskabers sigte, har en tvivlsom mulighed for at holde i det lange løb, og det har allerede en tvivlsom mulighed for overhovedet at være effektivt på stedet.

Det er såmænd meget muligt, det kan være lidt svært at overbevise udenrigsøkonomiministeren i dag om, hvor det er, maskerne ikke holder, men det skulle være mærkeligt, om ministeren ikke kunne forstå, at når man lovgiver i modstrid med Fællesskabernes tendens, så er holdbarheden tvivlsom,

[Morten Lange.]

især hvis man da i øvrigt er tilhænger af, at De europæiske Fællesskabers tanke skal fremmes.

Vi har hørt en hel del fra forskellig side om dansk industri, og jeg tror, den bedømmelse, som har været den generelle i de mere saglige vurderinger, nemlig at for industrien er forskellene indenfor og udenfor ikke af påfaldende stram karakter, er den bedømmelse, som vi står os bedst ved at holde os til. Det er velkendt, at der findes profeter, der mener noget andet, og de underbygger deres påstande på forskellig vis. Min hovedpåstand er, at hvorledes industriens muligheder vil blive uden for De europæiske Fællesskaber og inden for kommer i højeste grad an på, hvilke foranstaltninger vi træffer. Og regneeksempler på det område bør gå ud fra det neutrale grundlag, jeg har startet på; det er dér, hvor vi starter, resten er usikre skøn og afhængig af den politik, vi vælger.

En af de politiske muligheder, der foreligger, er, at vi vælger at tilslutte os en frihandelsaftale med De europæiske Fællesskaber. Der er mange ting, der tyder på, at det vil være en rimelig ting at gøre, ikke mindst fordi Sverige har gjort det og derigennem, jeg havde nær sagt næsten taget forskud på vor beslutning. Men når jeg har ønsket at veje ordene, hvad det angår, en smule, så er det såmænd blot, fordi vi for det første savner en grundig dokumentation af frihandelsaftalens betydning, og for det andet og måske mest specielt, fordi statsministeren har givet udtryk for, at en sådan aftale kunne vi få ved at foretage en vandring til Canossa. Som om det var sådan en enorm fordel for os, om vi skulle vandre på vore blødende knæ til Canossa for at opnå det. Det er en ganske sædvanlig aftale til fordel for begge parter, det er meningen med den. Den kan naturligvis opnås, og det er naturligvis en ganske almindelig ting at foretage forhandling om i Bruxelles. Jeg vil anse det for rimeligt, at sådanne forhandlinger optages, og jeg vil anse det for overordentlig sandsynligt, at de kan afsluttes med et godt resultat.

Jeg gør i øvrigt opmærksom på i forbindelse med disse bemærkninger, at statsministeren oplæste et langt citat af, hvad Olof Palme, som er statsminister i Sverige,

havde sagt om Norden og om den nordiske udvikling. Hvis statsministeren, når han engang får læst, hvad jeg nu siger, eller måske udenrigsøkonomiministeren vil referere til ham, vil læse dette citat igen og ind som en baggrund fylde, at det nu er sket fyldest, at såvel Danmark som Norge har fået en frihandelsaftale med De europæiske Fællesskaber, så vil han opdage, at det er nøjagtig disse ord, som mere end noget andet passer til den udtalelse, hr. Palme kom med. Den dækker fuldt en sådan udvikling. Det er noget sådant, han lige så nemt kunne rette sine gratulationer til. Det vil oven i købet gøre denne udtalelse yderligere harmonisk.

Hvad hr. Palme og andre svenske politikere mener om Danmarks stilling, er det meget svært at finde frem til. Deres loyalitetsbinding over for kollegerne er stor, så jeg tror nok, at vi skal læse disse udtalelser sådan, som ministre plejer at skulle agte på fuglenes sprog. Netop i denne sag blandt brødrefolk er en sådan læsefærdighed nødvendig, og hvis man gør det, er jeg ikke helt sikker på, at man ville karakterisere udtalelsen i Socialdemokraten med så voldsomme vendinger, som det er sket. Jeg er ikke helt sikker på, at det ikke måske nærmest kunne betegnes som en lidt voldsom tydeliggørelse af fuglenes sprog fra Sverige.

Men tilbage til spørgsmålet om industrien. Da det har været vanskeligt at få skildret, at der ville flyde særlig mange industrielle merindtægter ind i de danske kasser ved tilslutningen, så har man naturligvis, som jeg har nævnt det nogle gange, fundet på noget andet. Vi ville få del i den teknologiske udvikling, som man i Fællesskaberne havde råd til at fremskaffe. Jeg vil gøre opmærksom på, at det kan man naturligvis nævne, det kan man naturligvis påstå, men det er lige så velkendt, at den teknologiske udvikling i Fællesskabet er bundet til de forskellige firmaer, den er de forskellige firmaers private ejendom, og den forærer de sandelig ikke til andre firmaer, hvad enten de ligger i Fællesskabet eller ej. Der er en væsentlig undtagelse fra dette system, og det er den form for teknologisk udvikling, som for øvrigt er en meget stor part af det, som de multinationale selskaber laver. Man kan sige, hvad godt

[Morten Langa.]

og ondt man vil om disse selskaber, og man kan meget nemt sige noget ondt, men det er dem, der ligger i forposten, hvad angår den teknologiske udvikling, og den udveksles over grænser, som ikke er afstukket af Fællesskaberne. Det skulle man formodentlig først og fremmest have i erindring, når man snakker om det dér.

Om den teknologiske udvikling i Fællesskaberne ved man blot, at netop på forsøgene på at skaffe udvikling på atomområdet, som er det, man har forsøgt, da har udveksling mellem firmaerne ikke kunnet lykkes, og når statsministeren stiller os noget sådant i udsigt, så har han ikke nogen dokumentation for, at der vil komme sådanne resultater, og derfor altså heller ikke nogen grund til at bruge det som et positivt argument.

Vi har på lignende vis nu her fået at vide, at De europæiske Fællesskaber ville klare spørgsmålet om forurening. Vi har nu for ganske nylig fået at vide, at forureningsproblemet var til 80 pct. et nationalt anliggende, og det er korrekt, det er dér, det meste af det ligger, og det skal vi holde os til i vores bedømmelse. Vi ved samtidig, at De europæiske Fællesskaber kan tilbageholde udvikling på forureningsspørgsmål, og det er da også værd at erindre. Men derudover ved vi, at en lang række af de aftaler, som skal træffes af international karakter, berører andre lande end De europæiske Fællesskaber, og det, der bliver tilbage til fællesskabsbetragtning, er meget lidt. Vor erfaring på området er, at De europæiske Fællesskaber er tilbageholdende, og min påstand er derfor fortsat den, når man hævder, at De europæiske Fællesskaber skal støtte udviklingen: det er mere sandsynligt, at de vil hæmme den.

Det hele summerer sig op i den økonomiske debat med alle de dertil hørende regneeksempler. Jeg kommer tilbage til det, jeg sagde i mit første indlæg; bogstavelig talte ingen af regneeksemplerne har en større afvigelse fra den nuværende situation end det fejlskøn, vi havde på sidste års finanslov, og jeg anser de skøn, der ligger til grund, for at være i samme grad afhængig af, hvad vi gør. Det er alt sammen regneeksempler. De bygger på forudsætninger, som ikke kan garanteres, og det

er derfor langt vigtigere, hvad Danmark gør, end hvilke fordele den ene eller den anden part mener at kunne regne sig frem til.

Dertil kommer spørgsmålet om finansieringen. Hr. Nyboe Andersen havde nogle bemærkninger til hr. Ømann, som henviste til vismændene. Hr. Nyboe Andersen glemte at nævne, at det, som hr. Ømann havde angrebet hans videnskabelige indsigt for, eller hvad man skal kalde det, var spørgsmålet om lånemulighedernes tilstedeværelse, og det er da efter min mening stadig fuldstændig klart, at så længe Danmark og ikke mindst Danmarks industrivirksomheder er i god og brugbar drift, kan vi naturligvis låne i det omfang, vi synes, det er rimeligt og fornuftigt. Hvor meget det er rimeligt og fornuftigt at låne, har vi jo på det senere haft en hel del anledning til at overveje, så jeg kunne måske sige det på den måde: samtidig med at vi diskuterer, om det er klogt at låne penge i udlandet, er det jo ikke det allermest forskrækkelige, vi kan tårne op, hvis vi siger, at det måske bliver en smule vanskeligt. For det første tror jeg ikke på indvendingen, for det andet er jeg af den opfattelse, at vi af mange grunde bliver nødt til at holde igen på disse lånemuligheder.

Men økonomien er først og fremmest et problem om styringen, og det er efter min opfattelse lige nøjagtig dér, De europæiske Fællesskaber har deres største svaghed, og det er lige nøjagtig dér, bogstavelig talte ingen af tilhængerne vil komme ind på spørgsmålet om, hvordan den økonomiske styring vil virke, når de 9 eller 10 nationer skal være enige om den. Jeg mener, det er det største og farligste moment ved at give sig ind i De europæiske Fællesskaber, og det er ladt forbløffende ude af debatten fra tilhængerside, og det kan jeg godt forstå.

Sigtet med vores tilslutning står forbløffende uklart, og det er det, som over for vælgerne gør det svagt. Det er ikke mindst de socialdemokratiske indvendinger, hvor man i virkeligheden med stor omhu afsværger bogstavelig talte alle de perspektiver, som rulles op af de forskellige kommissioner i EF. Vi får hver gang at vide, når der er en rapport, at den betyder ingenting. Der er ingenting blevet tilbage af Werner-rapporten og Davignonrapporten, og hvad

[Morten Lange.]

der ellers er. Ja men alle disse rapporter er udtryk for et flertal i Fællesskabernes ønske om udvikling af Fællesskaberne i vid udstrækning, fordi de opfatter det sådan, at uden en sådan udvikling kan Fællesskaberne ikke eksistere. Det er begrænset, hvor meget man kan komme igennem med i retning af at sige nej til en hvilken som helst udviklingstendens, medmindre meningen med at gå ind i De europæiske Fællesskaber simpelt hen er at sabotere udviklingen totalt, et indtryk, man ret hyppigt har fået, når man har hørt de socialdemokratiske bemærkninger.

Jeg forstår udmærket godt, at udenrigsøkonomiministeren nu igen føler trang til at få taget nogen i ed på, at det, man har sagt om fordelingspolitikken osv., er evige sandheder, som ingen i dette ting vil rende fra. Men det bevirker ikke noget som helst nyt for mig. For det første er sætningen ikke holdbar, for dertil er der allerede truffet for mange beslutninger om beskatningsharmonisering, og for det andet er der så stor forskel i de forskellige partiers vilje til harmonisering, at det bliver en smuk sætning, man kan holde op og sige, at når vi endelig får et eller andet til behandling her, så har vi holdt den. Men det kan være til behandling på grundlag af ting, som er afgjort, og det vil det blive.

Perspektivet er også ganske klart, når vi kommer til spørgsmålet om det militærpolitiske samarbejde. Det har vi jo også fået at vide hører ikke med i denne sag. Men ikke desto mindre var statsministeren så elskværdig forleden, da vi talte om sagen, at forklare, at Europa ville få et forøget militært ansvar. Jeg kan ikke fortolke det som andet, end at det er et kollektivt ansvar eller et ansvar, hvori Danmark får en part. Det er med andre ord en mild og from måde at karakterisere en blokpolitik på, som også har et militært sigte. Der skal megen sofisme, meget filisteri til at vikle disse ting fra hinanden, uanset at militærpolitikken ikke er en integreret del af Romunionen.

Dertil kommer, at der fra alle sider er blevet gjort flittig brug af en ganske særlig garanti for, at det alt sammen nok skal gå fredeligt til. Man har nævnt og med rette rost Willy Brandts østpolitik, og man har efterhånden fået den tro indbagt i befolk-

ningen her, at Willy Brandt er en garanti for Tyskland, at Willy Brandts socialdemokratiske koalitionsregering er en garanti for, at i disse Fællesskaber kan det ikke gå rent galt. Jeg må indrømme, at jeg føler mig forholdsvis tryk ved, at Willy Brandt er statsminister i Tyskland, og at det ikke er hr. Strauss eller hr. Barzel. Men muligheden for at dette ændrer sig, kan man jo ikke sige er så forfærdelig fjern, og med en anden regering i Tyskland vil man forestille sig, at de blokpolitikktendenser, der er fremherskende, meget nemt kan slå stærkt igennem.

Man har talt om u-landspolitikken, og hr. Nyboe Andersen var helt sikker på, at De europæiske Fællesskaber simpelt hen var velsignelsen for u-landene i denne verden, så vidt overhovedet industrinationerne kunne være det. Han brugte så lang tid og så stor energi, at jeg blev helt bekymret. Men hr. Nyboe Andersen kender udmærket godt den meget stærke skepsis, der netop blandt de u-landskyndige er over for den kendsgerning, at industrinationerne i højere og højere grad fryser fast i nogle store handelsblokke. Hver eneste industrielle stat, som er uden for disse handelsblokke, er en lettelse for u-landene, og vi kan være en større lettelse på den måde end ved at sidde agterst i Bruxelles og mene, at vi måske kan lægge en politik om, som i den grad følger de gamle koloniale veje, og som vores chance for at lægge om er overordentlig beskednen.

Jeg er blevet spurgt om det socialistiske folkepartis stilling, hvis der skulle ske den ulykke for landet, at befolkningen stemmer ja. Jeg blev spurgt af hr. Niels Helveg Petersen, om det kunne være rigtigt, at vi havde skrevet under på en betænkning, hvor der stod, at vi havde forståelse for, at der var sket forhandlinger. Hvad det sidste angår, kan jeg gøre opmærksom på, at f. eks. i 1967 forhandlede vi længe med den daværende regering om en ordlyd af et forhandlingsoplæg, som netop dækkede socialistisk folkepartis almindelige indstilling til forhandlinger i Europa. Det lykkedes os ikke at blive enige, man havde bundet sig lovlig hårdt til den meget snævre forhandlingsvej. Men det har hele tiden været vort sigte, at vi måtte forhandle os frem til ordninger i Europa, blot ikke den stramme løsning, som De europæiske Fællesskaber er.

[Morten Lange.]

Jeg mener, at det, der står i betænkningen, dækker socialistisk folkepartis politik, og jeg mener ikke, at der er noget nyt i det.

Det er lige så klart, at skulle der komme et ja ved folkeafstemningen, vil socialistisk folkeparti naturligvis fortsat have den politiske indstilling, det har. Vi vil fortsat sørge for, at socialdemokratiet bliver holdt fast ved sine intentioner i retning af, at der ikke skal finde integration sted. Konsekvensen vil være den, hvis socialdemokratiet vil nedlægge alle de vetoer, det vil kræve, at De europæiske Fællesskaber ikke kan leve og udfolde sig i den form, som vi er imod, og som vi vil bekæmpe. Derfor vil det være en konsekvent politik. Det vil være en politik til gavn for Danmark og til gavn for verden, og den vil vi naturligvis følge.

Man stiller gang på gang det alternative spørgsmål: hvad skal vi gøre, hvis vi ikke kommer ind i De europæiske Fællesskaber? og lige så automatisk og lige så klart peger vi fra vor side på det nordiske samarbejde. Så bliver der spurgt: ja men hvad skal det da gå ud på? Det er da mærkeligt: nu har vi forhandlet nordiske traktater i, jeg ved ikke hvor mange år, forhandlerne kender i detaljer de nordiske muligheder, som de er nedfældet i den ene og den anden og den tredje og den fjerde traktat, og jeg er helt sikker på, at ingen af de løsninger og ingen af de sammenstyknings, vi har fundet på hidtil, er dem, som vi vil komme til efter den 3. oktober. Men det er helt sikkert, at der er udmærkede samarbejdstemaer nok, ikke alene nogle abstrakte, der ligger på månen, men nogle, som i vid udstrækning er så gennemforhandlede, at man på få måneder kan komme frem til noget, der kan bruges.

Derfor er det ikke nogen falsk påstand, når vi fra socialistisk folkepartis side siger, at vi vil formulere vores nej til De europæiske Fællesskaber, ikke som et nej til samarbejde i Europa, men som et ja til et nordisk samarbejde som det, der har det klareste socialistiske perspektiv fremover. Det gør vi, fordi vi mener, at det er det nærmeste og det rigtigste.

Vi er på vejen til at gå over til tredje behandling af dette afgørende lovkompleks. Det ville være fristende her at sige, at lovforslag af den art ikke burde komme til tredje behandling, men jeg indser, det ville være

temmelig forgæves at appellere til forsamlingen. Jeg vil blot understrege, hvis nogen skal misforstå det, at når formanden om en stund læser op, at den og den paragraf er vedtaget, får vi vente til på fredag og se, hvordan stemmerne falder, og jeg er i hvert fald helt sikker på, at de, som her har repræsenteret en modstand imod dansk tilslutning til De europæiske Fællesskaber, ikke er blevet svækket i deres tro på, at vores analyse af udviklingen og af Danmarks muligheder fortsat er den rigtige, og at det er den vej, vi med sindsro og rimelighed kan anbefale danske vælgere at styre.

(Kort bemærkning).

Karlskov Jensen: Det var et ordentligt æselspark, der her blev givet til dansk landbrug for manglende strukturtilpasning, vigende økonomi og mange andre ting. Hvis man ikke kan lægge mere vægt på de vurderinger, hr. Morten Lange har lagt til grund på en lang række andre områder, kan man godt komme til at overvurdere dem.

Der er næppe noget landbrug i verden, der har gennemløbet en mere omfattende strukturtilpasning end dansk landbrug. Der er ikke et andet land i verden, hvor 3 pct. af befolkningen stiller landbrugsmidler til rådighed for de 97 pct. Det gør Danmark, og 2/3 af produktionen går til eksport, 1/3 bliver hjemme. Ved strukturtilpasningen er der sket en nedgang i antallet af landbrug på ca. 80.000 og en afvandring fra landbruget på et par hundrede tusinde personer i de seneste år og under de vanskeligste økonomiske vilkår.

Vigende økonomi: vi har dog været i stand til i dansk landbrug på trods af de milliardbeløb, vi har måttet betale i afgift for den del af vores produktion og eksport, der er gået til fællesmarkedet, at øge nettovalutatilgangen det sidste års tid med 1 milliard kr. og i de første 7 måneder af indeværende år med over 1/2 milliard kr. Det er dog en indsats, der ikke fortjener en vurdering som den, der blev anlagt her af hr. Morten Lange, og som jeg ikke synes skal have lov til at stå uimodsagt.

Statsministeren (J. O. Krag): Der blev i går af hr. Skovmand rettet et spørgsmål til mig vedrørende ...

Formanden: Undskyld, er det et almindeligt indlæg? Jeg troede, det var en kort bemærkning. Så må jeg bede statsministeren vente lidt.

(Kort bemærkning).

Stetter: Det varede længe, inden hr. Morten Lange kom til besvarelsen af mit spørgsmål, og det forekom mig også, at svaret var lidt uldent. Jeg vil gerne fortolke svaret sådan, at SF efter dansk medlemskab fortsat vil sabotere tingets muligheder for at samarbejde i den grad, som er nødvendig, idet vi jo alle ved, at vi må fortsætte en udbygning af samarbejdet på forskellige områder. Jeg er tilfreds med, at vi har fået denne klaring, for det giver os en bedre mulighed for at bedømme de politiske udsigter, der kan være for samarbejdet mellem S og SF. Det giver også udtryk for, må jeg erkende, at SF vil fortsætte sin modstand, efter at Danmark er blevet medlem af EF.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Jeg vil henvise hr. Karl-
skov Jensen til at læse alt, hvad jeg har sagt om landbruget hidtil i dette ting. Så vil han for det første få meget at lave, men for det andet se, at jeg udmærket godt kender strukturrationaliseringen i dansk landbrug. Den har især været fremmet ved den kendsgerning, at vi i nogle år har stået uden for De europæiske Fællesskaber. En økonomisk udvikling af en eller anden type kan fremme eller hæmme en strukturudvikling, og det, jeg nævnte, var blot, at der var træk, der tydede på, at den udvikling, der skitseres her, vil hæmme strukturudviklingen, ligesom de hårde tider uden for EF har fremmet den. Det er vistnok en meget logisk og rimelig påstand, som dansk landbrug bestemt ikke skulle tage mig ilde op.

Hr. Stetter vil jeg henvise til at læse min artikel i Ny Politik én gang til. Dér har jeg skrevet det så præcist, som jeg kan. Jeg kunne ikke være lige så detaljeret her. Hr. Stetter misforstår dog noget: socialistisk folkeparti saboterer ikke politik, vi går ikke med træsko, som det betyder ordret oversat; vi har derimod tænkt os at holde socialdemokraterne fast på den, de har angivet. Så ligger vi såmænd ikke så dårligt i svinget.

Statsministeren (J. O. Krag): Ja, det er jo rart at ligge godt i svinget.

Hr. Skovmand rettede i går et spørgsmål til mig, foranlediget af en indvending fra firmaet Bang & Olufsen mod nogle regler — der måske er blevet misforstået — i forbindelse med oprindelsesbestemmelserne for toldfri import af transistorer. Jeg har nu i mellemtiden talt med handelsministeren, og jeg forstår, at han har besvaret spørgsmålet. Jeg ville bare være sikker på, at hr. Skovmand ikke ville bebrejde mig ikke at at have svaret på det.

Se, jeg tror nok, at socialdemokratiet og den socialdemokratiske regering i denne sag kommer til at skuffe hr. Morten Lange og hans parti. Vi går ganske bestemt ikke ind i EF for at sabotere det europæiske samarbejde. Vi går ind i EF, fordi vi er interesseret i de europæiske samarbejdsmuligheder, og fordi vi betragter Vesteuropa og de 10 lande, der her er tale om, som det område i verden, hvor vi på de bedste vilkår kan få et internationalt samarbejde, hvori ganske mange, der har de samme grundsynspunkter som vi, deltager. Dermed siger jeg ikke, at der er et flertal af socialdemokrater eller andre socialistiske afskygninger i disse lande. Jeg siger heller ikke, at alle disse lande har lige så stærke fagbevægelser, som vi har i Norden. Men det er dog stadig den kreds af lande, med hvem vi med størst sandsynlighed kan få et samarbejde, der vil være præget af demokratiske og sociale synspunkter svarende til dem, vi selv anlægger. Derfor vil jeg svare hr. Morten Lange, at visionen, fremtidsmuligheden, ligger i at sige ja til det samarbejde, og at det negative, det at sige nej, er det, der er uden vision, det, der er uden perspektiv. Jeg ser overhovedet ikke perspektivet i modstandernes politik.

Nu må jeg erkende, at den tale, jeg nu er midt i at holde, havde jeg faktisk besluttet mig til ikke at holde. Jeg mener, at denne debat er gået så langt, at jeg ikke tror, vi kan oplyse hinanden om så forfærdelig meget, så det var kun på grundlag af hr. Morten Langes synspunkter, jeg syntes jeg ville gøre ham opmærksom på, at den skuffelse vil han på dette område møde hos socialdemokratiet.

Vi går ikke ind i Europa for at sabotere

[Statsministeren.]

det. Vi går ind for at fremme et fornuftigt internationalt samarbejde med os nærtstående lande på alle områder, hvor man efter en normal forhandling kan blive enig om det. Det er det, det i al enkelhed drejer sig om, det vil vi være med til, og dér vil vi virke positivt med. Det ville dog også være en ganske mærkelig forandring i Danmarks politik, om vi ikke virkede med. Vi har virket med i OEEC, som det oprindeligt hed, fra slutningen af 1940'erne. Vi har virket med ved Marshallhjælpens fordeling til vesteuropæiske lande. Vi har været med i Europarådet. Vi har haft meget engagerede og dygtige delegerede i Europarådet. Det håber jeg vi stadig har. Vi har været med i alle former for vesteuropæisk samarbejde, som vi anså for realistiske. Vi er aldrig nogen sinde løbet efter de ting, som forekommer os at være urealistiske. Som jeg sagde forleden dag her: jeg er tilhænger af Europas forenede stater, men jeg nærer bestemt ingen illusion om, at det vil være gennemførligt i adskillige år.

Så siger hr. Morten Lange, at jeg har sagt, at der kom et forøget militært ansvar. Ja, jeg sagde noget i den retning; men det var nu ikke rigtig det, jeg sagde. Jeg sagde, at vort europæiske ansvar i det altantiske samarbejde ikke ville blive mindre, og det er rigtigt, hvad enten Danmark bliver medlem af EF eller ej. Ganske uanset om Danmark bliver medlem af EF eller ej, vil Vesteuropas sikkerhedspolitik fortsat bygge på samarbejde med USA og Canada, og sådan som den økonomiske udvikling er i USA, sådan som den politiske udvikling er i USA, sådan som udviklingen vil være, efter at Vietnamkonflikten er blevet løst — og den kan vist kun løses på én måde — vil man fra amerikansk side forvente, at Europas andel i dette samarbejde ikke bliver mindre. Det har ikke noget med Danmarks EF-medlemskab at gøre. Det er en generel sikkerhedspolitik betragtning, byggende på en bestemt udviklingsperiode i amerikansk politik og i den internationale politik. Det har ikke

spor at gøre med, om vi bliver medlem af EF eller ej.

Jeg tror da heller ikke, at hr. Morten Lange mener, at Vesteuropas ansvar for de demokratiske landes sikkerhed vil blive mindre i de kommende år. Jeg kan i hvert fald vanskeligt se, hvordan han skulle begrunde det. Jeg tror, hr. Morten Lange vil være enig med mig i, at der er en udvikling, hvor vi fortsat må arbejde sammen med andre lande om vores sikkerhed, og dér vil vores ansvar ikke blive mindre. Men det har ikke noget at gøre med, om vi bliver medlem af EF eller ej — og jeg må bestemt protestere imod, at EF skulle være en militær blok. Det mener jeg vi har uddebatteret. Jeg havde en meningsudveksling, bl. a. med hr. Gert Petersen, om det og skal nøjes med at henvise til den. I det hele taget: jo færre gentagelser vi har i denne debat, des bedre.

Men som sagt: det var egentlig ikke den tale, jeg havde tænkt at holde. Jeg havde tænkt ganske kort at konkludere på regeringens vegne, ikke rejse nye problemer og ikke rejse ny polemik.

Man kan spørge, om denne debat har været særlig hård. Det har den måske nok; den har i hvert fald været meget lang, og den har vel nok i visse episoder været hård. Men jeg tror oprigtigt talt, at i forhold til den EF-debat, man fører i Norge, har den, vi har haft her, ikke været særlig hård. Jeg lagde mærke til, at en af modstanderne, hr. Gert Petersen, i går eindrede os om, at vi jo også skal leve sammen og arbejde sammen efter den 2. oktober, alle 5 partier her i salen og samtlige medlemmer af tinget. Den bemærkning var jeg taknemlig for, og jeg deler den. Jeg mener, at vi står over for en standpunkttagen, hvor man ikke skal skjule, at der er en enorm forskel i vurderingerne. Der er en vældig forskel på ja-standpunktet og nej-standpunktet. Men jeg ser ikke nogen grund til at skabe skel i denne sal eller i dette folk, som der ikke vil kunne slås en bro over efter afstemningsdagen, således at vi alle kan virke sammen. Det havde jeg lyst til at sige ved denne lejlighed.

[Statsministeren.]

Det er klart, at ud fra en samlet vurdering af alle de elementer, der har været inde i diskussionen, må regeringens standpunkt ganske klart være en anbefaling af et ja. Vi mener, at de økonomiske fordele ved, at Danmark bliver medlem af EF, er ganske klare og tydelige, og det er da heller ikke blevet bestridt fra modstanderside. Man kan diskutere beløbsstørrelser, og jeg har tilstrækkelig mange års erfaring i den slags prognosers usikkerhed til at vide, at en sådan diskussion er berettiget. Men ingen kan bestride, at Danmark får store økonomiske fordele.

Jeg mener også, at vi i forhold til afspændingsproblematikken, øst-vest problematikken, hjælpen til u-landene, vil stå i en stærkere, bedre og mere positiv situation som medlemmer af EF, end vi vil gøre udenfor. Jeg mener i det hele taget — og det har en drejning til det, jeg lige svarede hr. Morten Lange — at Europa befinder sig i en svag position i en farlig verden. Det er en dansk interesse i denne situation at styrke det europæiske samarbejde. Det er en dansk interesse, at vi udnytter de muligheder, som dette medlemskab giver os for at få indflydelse på Europas udvikling. Vi vil ad den vej kunne skabe en basis for et fremtidigt nordisk samarbejde, der ikke bliver mindre end det, vi har haft. Det er jo en gammel erfaring, at det noderiske samarbejde går bedst, når det får en impuls udefra, og det vil det få her.

Ud fra alt dette må jeg som regeringens konklusion anbefale et ja. Jeg stiller mig personlig stærkt bag denne anbefaling. Jeg ved, hele regeringen gør det, og jeg må advare mod et nej, som efter min opfattelse vil isolere og fattiggøre Danmark og fratage vort land en mulighed for medindflydelse på Europas udvikling, som vi direkte har en livsinteresse i.

Auken: Jeg er enig med statsministeren i, at dette fremskredne tidspunkt i en langvarig debat ikke er tidspunktet for nye argumenter, nye beskyldninger. Nye geniale teorier er det vel heller ikke tænkeligt at der kommer frem på dette tidspunkt. Vi skal også have tredje behandling, og det må efter min opfattelse være folketingets vigtigste opgave på nuværende tidspunkt at

vise det mønster i debatten, som det aftegner sig for tilhængere, og som det aftegner sig for modstandere. Det er jo et lidt flimrende billede, befolkningen undertiden får af vores meget ivrige diskussioner, og derfor er det efter min mening vores opgave til sidst at stille op over for befolkningen, hvor tilhængere og modstandere er enige, og hvor de er uenige.

Men først et par enkelte bemærkninger til de borgerlige ordførere. Hr. Nyboe Andersen gjorde sig skyldig i et misbrug af min principielle skepsis — som jeg forstår jeg deler med statsministeren — over for langtidsprognoser, når man ved, hvor usikre selv korttidsprognoser kan være, når der sættes tal på, til et efter min mening forkert angreb på analysen „Dansk økonomi i og uden for fællesmarkedet“. Det er stadig væk efter min mening den mest saglige og mest fornuftige analysemetode, der har været anvendt. Den bygger på en række af de forudsætninger, det økonomiske råd bygger på. Den bygger på P-planens måde at fremskrive en udvikling på, med al den usikkerhed, der er knyttet hertil. Men jeg synes stadig væk, at det er den bedste analyse. Det bliver vi ikke enige om, hr. Nyboe Andersen og jeg.

Jeg tror heller ikke, vi kan blive enige om, at hr. Nyboe Andersen formentlig har lagt ryg til den mest fantasifulde analyse, der hidtil er blevet lavet af de økonomiske fordele og ulemper. Jeg tænker naturligvis på markedssekretariatets analyse fra marts 1971, hvor forskellen mellem dansk medlemskab og ikke-medlemskab gøres op til et olympisk rekordtal på et sted mellem 7 og 11 milliarder kr. Det kunststykke er der trods alt ikke andre der har præsteret.

Jeg vil sige — og dér tror jeg vi måtte kunne blive enige — at den egentlige problematik i dansk økonomi er uafhængig af et ja eller nej til fællesmarkedet. Men det, der skiller medlemskabssituationen fra ikke-medlemskabssituationen, er, at hvis vi står uden for fællesmarkedet, er der et mere påtrængende behov for en energisk saneringspolitik. Vi får ikke den hovedpude i de første par år, som et medlemskab giver os.

Hr. Stetter mente, at det var underlødigt af mig at rejse spørgsmålet, om det svage England i en uoverskuelig fremtid ville betale ikke alene Danmarks, men også Frank-

[Auken.]

rigs og Hollands fordele. Jeg mener ikke at det er et underlødigt spørgsmål. Formuleringen kan måske have været underlødigt, men spørgsmålet er selve nøgleproblemet for den fremtidige udvikling i den fælles landbrugspolitik og dermed de påståede store danske fordele ved at tilslutte sig fællesmarkedet. Det er jo på dette punkt, hele Labour har sagt nej, undtagen en lille Europaminoritet, og hvis krisen i engelsk økonomi fortsætter, kan det efter min opfattelse være tvivlsomt, om den konservative regering kan holde til det.

Med hensyn til industriens indstilling vil jeg sige, at det efter min opfattelse var det svageste led i hr. Stetters og udenrigsøkonomiministerens argumentation. Udenrigsøkonomiministeren overser i sit indlæg den for befolkningen og for erhvervslivet helt centrale kendsgerning, at mere end 70 pct. af dansk industrieksport går til andre lande end et med England udvidet fællesmarked. Man overser også, at EFTA-reglerne ikke ophæves ved udvidelsen af EF. Jeg kan navnlig anbefale hr. Stetter at læse den svenske regerings redegørelse fra august i år, hvor man netop understreger, at EFTA fortsætter. Det vil sige, at da en stor del af vores industrieksport går til Norge og Sverige og Finland, der har været tilsluttet EFTA, ligger der nogle problemer her ved en dansk tilslutning til fællesmarkedet, som udenrigsøkonomiministeren efter min mening går let hen over.

Så spørger hr. Stetter, hvorfor jeg ikke har lyttet til Industrirådet, hvorfor jeg ikke har læst, hvad man har lavet. Jeg har med interesse læst de ting, Industrirådet har udsendt om dansk tilslutning, men må have lov at sige, at de ikke har slået mig ved deres fairness og deres objektive søgen efter sandheden eller det nærmeste, man kan komme til sandheden. Jeg vil sige, at den undersøgelse, som hr. Stetter direkte henviser til, er efter min mening et afskrækkende eksempel på, hvordan man aldrig skal lave en sociologisk undersøgelse, for det, man spurgte industrivirksomheder om, var ikke, om de var tilhængere af dansk medlemskab eller af en frihandelsaftale. Nej, det, man spurgte dem om, var dels EF, der i selve undersøgelsen beskrives i de mest lyserøde toner, dels en frihandelsaftale, der i selve spørgsmålet

beskrives i de mest afskrækkende vendinger. Jeg tror ikke, man kan bygge for meget på den undersøgelse, og den er da også hurtigt og fortjent gledet ud af debatten igen.

Så vil jeg stille et enkelt spørgsmål, og det er igen spørgsmålet om egnsudviklingsloven, idet jeg stadig væk henviser til Ministerrådets resolution fra november 1971. Jeg vil spørge, om den agitation fra f. eks. Frederikshavns Erhvervsråd, som hr. Nyboe Andersen har omtalt, virkelig kan holde til det, fællesmarkedet lægger op til i november-resolutionen, hvor man taler om 100 pct. finansiering af byggeri, lavtforrentede statslån, indtil 25 pct. kontant tilskud til grund, bygninger og maskiner, fuld dækning af omskoling af arbejdskraft, fuld dækning af flytteomkostninger, når dette ses i sammenhæng med fællesmarkedets regler om maksimum 20 pct. af den samlede investering fra det offentlige. Det spørgsmål, jeg stillede, var, om det virkelig kan holde.

Og så til sammenfatningen: det, der efter min mening må træde frem efter denne debat, er, at vi på den ene side har modstandere, som, selv om de kommer fra forskellige partier i denne sal, er enige om en lang række væsentlige ting. For det første, at beslutningen den 2. oktober er både økonomi og politik, men at de politiske hensyn især må veje til, at alle situationer uden for EF giver Danmark bedre politiske muligheder end medlemskab, og at vi bl. a. vil få bedre mulighed for et nordisk samarbejde. Hr. Nyboe Andersen har efterlyst, hvad det konkret er, vi tænker på, og jeg skal da gerne sige, at det for mig konkret ikke er en toldunion, som efter min opfattelse ikke er nødvendig i den nuværende handelspolitiske situation; heri er jeg enig med hr. Nyboe Andersen. Det er spørgsmålet om fælles optræden i forhold til de nye blok-dannelser, der er under udvikling. Det er spørgsmålet om fælles optræden mellem de nordiske lande og fællesmarkedets lande. Det er spørgsmålet om fælles optræden i forhold til de andre økonomiske grupperinger i de kommende GATT-forhandlinger. Det er spørgsmålet om fælles nordisk optræden i de kommende valutaforhandlinger. Man kan nævne en lang, lang række andre eksempler på konkrete konstruktive muligheder for det nordiske samarbejde i tilfælde af, at vi ikke er medlemmer af fællesmarkedet, og at

[Auken.]

dermed alle nordiske lande står uden for fællesmarkedet.

Der er for det andet det mere uforpligtende, det mere åbne samarbejde med fællesmarkedet, med frihandelsaftalen, med forskningen, med miljøet osv., som både vi og fællesmarkedet må have interesse i. I det hele taget er det efter min mening fælles for modstanderne, at man ikke er bange for internationalt samarbejde. Man ønsker blot ikke at blive låst fast i en blokdannelse, den vesteuropæiske blokdannelse.

På den anden side har man tilhængerne. Jeg synes, det stadig væk ikke er klart — det synes jeg hr. Gert Petersen havde ret i i hans udmærkede indlæg i går — hvad tilhængerne egentlig vil i fællesmarkedet. Hvad er egentlig de fælleseuropæiske visioner? Jeg synes, det skal stå helt klart for befolkningen, at det eneste, tilhængerne i denne sal er enige om, er, at vi skal med i fællesmarkedet, men hvad dette medlemskab skal bruges til konkret på konkrete områder, ved vi stadig væk uendelig lidt om. Det eneste, vi ved, er, at om de mere storslåede planer, som fællesmarkedet har lagt op til, har udenrigsøkonomiministeren den ene gang efter den anden sagt, at dem vil Danmark i hvert fald ikke gå med til. Jeg tænker her på Wernerplanen og de videre beslutninger om den økonomiske og monetære union.

Jeg synes, hr. Morten Lange havde ret i, at vi mangler en lille smule begejstning, lidt perspektiv fra tilhængerens side. Det kunne jo være, at det bragte nogle af os andre i tvivl om vort standpunkt.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg synes, hr. Aukens spørgsmål, som i og for sig var en videre bearbejdelse af hr. Morten Langes spørgsmål, er ganske væsentligt. Jeg har ingen vanskeligheder ved at besvare det for mit vedkommende. Hvad vil vi i Europa? Vi vil føre socialdemokratisk politik i Europa. Nøjagtig de samme formål, vi prøver at forfølge i dansk politik, vil vi forfølge i en videre europæisk politik. Det er vores sigte, og det tror vi der er gode muligheder for. Det er da et klart svar.

Frode Jakobsen: Jeg er næsten flov over at beslaglægge tingets tid med min personlige udvikling, som jeg ikke synes har en

større offentlig interesse. Men det er ikke min fejl. Momentvis fik man indtryk af, at sammen med folkebevægelsens annonce var det mest interessante i EF-problematikken, hvad jeg har skrevet i 1949 og 1961. 8 medlemmer har læst op af mine værker. Naturligvis er jeg glad for, at så mange så omhyggeligt har studeret dem, og især at de har bevaret dem så trofast i mindet. For det kan vel ikke tænkes, at det er en organiseret læsning for at drille mig? Så vil det i hvert fald ikke lykkes.

Jeg havde nær sagt, at vi kan alle sammen lære. Men det er nok en overdrivelse. Der er nok nogle, som ikke kan, nogle, som aldrig vil forstå, at ting, som var rigtige for 10 eller 15 år siden, ikke nødvendigvis er rigtige i dag. Jeg mener, at det er næsten den mest elementære politiske lære. Det gør mig faktisk ondt, at så unge politikere som hr. Bendix og hr. Robert Pedersen ikke har forstået det. Det lover ikke godt for deres alderdom.

Hr. Per Federspiel, som også citerede mig, tror jeg derimod forstår det. Ellers vil jeg minde ham om, hvordan han sammen med mange, mange andre engang under helt andre omstændigheder kaldte dem, der bor i Forbundsrepublikken, og som han nu er ivrigst af alle for at komme i union med, „hunner, som aldrig måtte forenes i ét land“. Jeg fordømmer det ikke, det var gængs tale dengang. Det er morsomt at finde gamle udtalelser frem fra 1949 og 1961 og 1967. Det letteste for mig, det var naturligvis at sige „æh-bæ“ og så citere løs, der er nok at tage af. Det ville være det letteste, men ikke det mest værdige.

Jeg har bevæget mig, mit parti har bevæget sig, statsministeren, ikke mindst økonomiministeren, de radikale, de konservative, har bevæget sig, fra dengang de seks blev afvist af dem med foragt, og hvor jeg rigtignok ikke var tilhænger, men alligevel noget mere forstående over for de seks.

Citatkrig er efter min mening noget pjat. Jeg er ikke bange for at sige, at jeg har lært noget. Jeg er heller ikke bange for at sige, at jeg kan skifte mening efter nøjere prøvelse. Men alligevel tør jeg hævde, at det ikke så meget er mig, der har skiftet mening, som flertallet i denne sal.

Gangen i det er kort den:

Den første fase var en vag Europatanke, en forsoning mellem de lande, der havde

[Frode Jakobsen.]

ført krig, et løst samarbejde. Det sagde jeg ja til. Mit parti sagde nej til det og kaldte det Churchillbevægelsen. Under surmulen fik jeg lov til at deltage, når jeg pointerede, at jeg ikke repræsenterede andet end mig selv.

Den anden fase var en videre politisk udvikling mod en supernational union. Det sagde jeg nej til, det sagde socialdemokratiet nej til, det sagde hele Norden nej til, og derfor kløften mellem de seks og de andre. Jeg ønsker ikke at drille nogen, men alligevel kan jeg ikke lade være med at spørge: er flertallets ja i dag ikke at søbe den kål, som man dengang spyttede i?

Den tredje fase kom, dengang det ikke gik så let. De Gaulle kom i vejen. Det blev kun til „Fædrelandenes Europa“, ikke noget overnationalt, bare noget økonomisk. Da stemte jeg for at optage forhandling, det gjorde flertallet, og jeg mener, det ville være tåbeligt andet. Sverige gik også ind i den forhandling, udelukkede udtrykkelig ikke, at det kunne føre til fuldt medlemskab. I min tale, der blev citeret fra 1967, står der:

„Det faktum, at Sverige mener, at der i hvert fald er grund til at undersøge, om Sveriges neutralitet kan forenes med fuldt medlemskab, er meget talende. Det er bevis for, at der ikke er tale om en ensrettet udenrigspolitik.“

Hvad er forhandling? Det er at undersøge muligheder for, om man kan nå til enighed.

Den fjerde fase kom under forhandlingerne, nemlig da Sverige erkendte for vel kun et års tid siden, at fuldt medlemskab ikke kan forenes med retten til den selvstændige udenrigspolitik, som Sverige ønsker. Det, der var kommet imellem, var Haagmødet i 1969 med Davignonrapport og Wernerrapport som resultat. Jeg er nået til det samme resultat under alvorlig afvejen af for og imod, og jeg har ikke lagt skjul på mine for og imod. Jeg mener, det er enfoldigt, om man uden overvejen tager et sådant skridt, og jeg mener, at det er uærligt, hvad enten man er modstander eller tilhænger, at man ikke åbent fremlægger både sine for og sine imod.

Jeg skammer mig ikke ved at indrømme, at jeg har lært noget, og jeg vil komme med en yderligere indrømmelse: jeg har måske nok været for langsom til at lære. Vi har

alle sammen en tilbøjelighed til at blive hængende i forestillinger, men jeg er ikke imponeret af hoveren fra dem, som enten ingenting har lært, eller som har foretaget en helt anderledes vending end jeg. Det er ingen skam at skifte mening. Alligevel mener jeg, at det rigtigste udtryk ikke er, at jeg har skiftet mening. Det er rigtigst at sige, at jeg er blevet skuffet. Jeg har troet på de store ord fra vore allierede under og efter krigen, troet, at det hele drejede sig om frihed for alle uanset race, om den rige verdens solidaritet med den fattige, at NATO kun havde ét formål: værn for demokratiet, troet på slagordet: aldrig nogen europæisk nationalisme. I mellemtiden har jeg oplevet krigen i Vietnam og en række europæiske landes støtte til den krig, oplevet tidligere kolonimagters, Frankrigs og Englands, ja, også Tysklands, holdning til Sydafrika, Sydrhodesia, de portugisiske kolonier. I øjeblikket er vi vidne til stærke bestræbelser fra EF-landes side for at drage det fascistiske Spanien ind i EF. Måske var det naivt af mig at tro på de store ord, og naivitet er i hvert fald ingen politisk dyd. Men man kan kun bebrejde mig naivitet, hvis man samtidig vil indrømme, at man aldrig selv har troet på de samme store ord, som man også har brugt.

Man efterlyser konsekvens. Jeg synes, det er, som om man ikke rigtig har forstået, hvad konsekvens er. Konsekvens er ikke at holde fast ved nogle organisationsformer. Det kan kun være nogle redskaber, som man må smide væk, hvis man mener, at de ikke er de rigtige. Konsekvens er at holde fast ved sine ideer. Konsekvens kan netop kræve brud. Jeg indrømmer, at den slags konsekvens kræver mere selvstændig tankevirk-somhed, og også at det undertiden kan koste én noget personligt. Men jeg holder fast ved, at troskab over for ideer er en dybere tro-skab end troskab over for apparater.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Jeg er ganske enig i de ord, der blev sagt her af det ærede medlem hr. Frode Jakobsen om, at vi ikke kan tage citater fra for 10 år siden frem og sige: sådan blev der sagt, og så må det være rigtigt i dag. Jeg synes også, det var en rigtig bemærkning, at det, det gælder om, er at

[Bernhard Baunsgaard.]

veje ideerne. Men så beder jeg om, at hr. Frode Jakobsen vejer de ting og de ideer, han fremførte dengang, og viser, at de i dag ikke er rigtige. Her vil jeg gerne have lov at fremhæve de idealer, som hr. Frode Jakobsen dengang gav udtryk for, og de betragtninger, han kom med. Han sagde bl. a.:

„Vi kan ikke løbe fra vor skæbne, vi kan løbe fra vor medindflydelse.“

Passer det ikke i dag? Han sagde:

„Hvis vi venstreorienterede skal sejre, så skal sejren vindes i Europa. Ellers sejrer vi overhovedet ikke.“

Disse betragtninger, disse idealer, synes jeg står stadig væk. Lad os diskutere dem.

(Kort bemærkning).

Axel Ivan Pedersen: Jeg kan ikke glæde hr. Frode Jakobsen ved at fortælle, at jeg har læst hans værker, og jeg har derfor heller ikke nogen mulighed for at citere ham. Men jeg kan huske hans indsats efter den sidste verdenskrig, hans indsats i det danske socialdemokrati, i dansk politik, for at få Danmark tilsluttet NATO. Han var en af foregangsmændene i vort parti. Jeg var selv en af dem, der sluttede stærkt op om ham og var grebet af de visioner, han dengang lagde for dagen. Jeg må derfor have lov til at sige, at jeg er overordentlig meget forbavet over, at han ikke i dag vil være med til at lægge grunden for et Europa, som i fremtiden kan undgå de krige, som vor generation har set føre til så store ødelæggelser.

(Kort bemærkning).

Frode Jakobsen: Må jeg først sige, at det sidste indlæg for mig var et bevis for, at man klamrer sig til organisationer og ikke til tanker. Den forestilling, at vi ved indtræden skulle gøre krige mindre sandsynlige i Europa, har kun gyldighed, hvis man tror, at der er en større fare for krig mellem Tyskland og Frankrig, hvis Danmark ikke slutter sig til. Det tror jeg ikke der er nogen der tør påstå.

Til hr. Bernhard Baunsgaard: jeg kan fuldstændig stå ved det, jeg sagde dengang. Jeg mener også nu, at hvis det går galt i Europa, går det galt i Danmark, hvad enten

vi er med eller ikke med. Spørgsmålet er for mig: hvordan kan vi gøre mest for, at det ikke går galt i Europa? Der er jeg kommet til den erkendelse, at det er lykkedes for et land som Sverige, som jeg har vendt mig kritisk imod, at øve en bedre indsats for disse idealer, end det er lykkedes for os, fordi svenskerne har kunnet tale friere.

Skovmand: Vi hørte, sådan opfatter jeg det, et par beroligende ord fra markedsministeren om den situation, der især har ramt virksomheden Bang & Olufsen. Det er muligt, markedsministeren har ret i, at det ikke står så slemt til, som avisartikler og virksomhedens brev til regeringen skulle lade formode. Men jeg synes alligevel, at hele denne situation understreger den dårlige forberedelse, der har været til, at Danmark eventuelt skulle komme ind i fællesmarkedet.

Det er jo ikke bare noget, der gælder på dette område, det gælder også på et område som u-landene, hvor markedsministeren sagde, hvad jeg principielt giver ham ret i, at hvis Danmark kan forbedre fællesmarkedets politik bare en lille smule, så kan man opnå mere for u-landene, end man kan gøre ved på egen hånd at lave noget, som i kraft af vores størrelse må være begrænset. Det er fuldstændig rigtigt. Men hvordan kan vi tro på, at Danmark kan spille en sådan rolle, når vi er fuldstændig uvidende eller i hvert tilfælde nærmest uvidende om de forhold, der er gældende i dag, eftersom der endnu ikke findes et ordentligt officielt dokument om fællesmarkedets præferenceregler? Jeg har meget, meget svært ved at tro, at vi med så dårlig en forberedelse vil kunne gøre en indsats.

Der blev nævnt et par tal for, hvor meget fællesmarkedslandene og Danmark indførte af industrivarer fra u-landene, og når man ser det lille danske tal sammenlignet med det store EF-tal, må man selvfølgelig indrømme, at der er forskel. Men så vidt jeg efter et hastigt regnestykke kunne komme til, lå Danmark væsentligt over EF-landenes gennemsnit. Derfor kan jeg ikke sige andet, end at det sikre er, at hvis vi kommer i fællesmarkedet og der ikke sker en ændring i situationen, så går vores import af varer fra u-landene ned, hvorimod vi, hvis vi står

[Skovmand.]

udenfor, har mulighed for at videreudbygge den langt mere liberale handelspolitik, vi fører, end den, man fører i fællesmarkedet.

Ministeren sagde i går, at markedssekretariatet har udgivet 8.000-10.000 sider, og at det ville være sært, om ikke der var fejl. Ja, naturligvis. Det mærkelige er bare, at fejlene hele tiden går i den samme retning. Så er der også det at sige til det, at ikke alle 8.000-10.000 sider kan betragtes som lige væsentlige. Jeg synes f. eks., at de pjecer, som går ud til offentligheden, må være særlig omhyggeligt udarbejdet, og det samme gælder naturligvis de svar, der gives til folketingets markedsudvalg. Det er dér, jeg synes markedssekretariatet har svigtet.

Der blev nævnt et eksempel. Det var spørgsmålet om forureningsrådet, hvor markedssekretariatet simpelt hen udelader — eller i hvert fald omtaler på en sådan måde, at man ikke forstår, hvad det drejer sig om — de regler om op til 10 måneders forsinkelse af lovforslag, som er indeholdt i Kommissionens forslag. Dertil sagde ministeren, at det var for, at det ikke skulle blive for langt. Jeg synes ikke, det er noget helt godt svar. Jeg mener godt, man kunne have ofret den linje eller to, der skulle til for at sige, at Kommissionen ønskede at have fra 2 til 10 måneders tid til at se på lovforslag.

Ministeren sagde, at jeg erkendte, at vi havde fået svar på de spørgsmål, der var stillet. Ja, det er da næsten også det mindste, man må forlange, når der bliver stillet spørgsmål i et folketingsudvalg. Det er selvfølgelig fuldstændig hypotetisk, om vi kunne have fået svar på disse spørgsmål, hvis vi nu ikke havde stillet dem. Men jeg synes alligevel, det er noget bemærkelsesværdigt i sagen om lastbilernes aksestryk, at en udgift, som ifølge de foreliggende beregninger kan koste Danmark op til 3 milliarder kr., ikke nævnes for den danske offentlighed, før man bliver tvunget til at gøre det. Det synes jeg er en alvorlig fejl.

Jeg vil gerne påtale det udtryk „hastende behov“. Ligesom for at få pillen til at glide lettere ned, da man fra markedssekretariatets side bliver klar over, at man må redegøre for forsinkelserne, bruger man et udtryk, der er så let at misforstå, som „hastende behov“ i stedet for slet og ret at gengive de betingelser, der er stillet.

Jeg har også en bemærkning om fremmedarbejderne, hvorom ministeren i går lod antyde, at Danmark selv kunne bestemme, hvor mange tyrkiske arbejdere vi kunne lade komme ind i Danmark. Det passer faktisk ikke med et af ministerens egne svar til folketingets udvalg. Dér står der, at der kan blive tale om, at man kan få lov til at etablere kvoter indtil 1986. Selv om ministeren måske ikke kan svare mig på det i dag, synes jeg, han skulle prøve på at fremskaffe det svar, inden der skal være afstemning den 2. oktober.

Jeg vil gerne videre sige om fremmedarbejderne, at ud over de ulykker, som fremmedarbejdersystemet påfører dem, deres familie og det land, de kommer fra, som bliver tappet for ofte noget af sin bedste arbejdskraft, betyder dette system, som sikrer arbejdsgiverne billig arbejdskraft i stedet for at trække på reserverne, i stedet for at flytte til egnsudviklingsområder, at der sker en bremsning af nogle ting, vi ønsker her i samfundet for at skabe større ligestilling. Derfor synes jeg faktisk, at man bør studere dette område meget, meget mere omhyggeligt, end man har gjort, simpelt hen fordi det kan få afgørende betydning for vores sociale forhold i fremtiden.

Jeg er ikke enig med markedsministeren i, at lønmodtagernes forhold ene er afhængige af, hvor meget det samlede nationalprodukt stiger. Det er mindst lige så væsentligt — eller rettere sagt: det er langt mere væsentligt, hvordan man fordeler det. Danmark har en langt jævnere fordeling, end man f. eks. har i Vesttyskland. Overtager vi det vesttyske mønster, bliver de eventuelle økonomiske fordele, som vil komme af at gå ind i fællesmarkedet, mere end spist op ved den skævere fordeling, vi så får, til fordel for vel først og fremmest de bedst stillede i samfundet og til skade for de dårligst stillede.

Jeg vil gerne stille et supplerende spørgsmål om egnsudviklingen. Ministeren sagde, at vi kunne blive ved med at støtte de områder, vi har, og at det var godt, at man fra Kommissionens side skred ind mod misbrug. Jeg har prøvet på at finde ud af, hvad det egentlig er, man gør fra Kommissionens side i de forskellige lande, og jeg har nu det indtryk, at det, man generelt bestræber sig på, er at formindske antallet og

[Skovmand.]

størrelsen af de områder, der får egnsudvikling. Jeg kan vanskeligt forestille mig, at dette ikke får virkninger for Danmark, men det vil selvfølgelig glæde mig, hvis handelsministeren kan give en helt klar dokumentation for, at vi kan bibeholde de nuværende egnsudviklingsområder.

Jeg vil gerne stille et spørgsmål til om Borschetteplanen om den fælles lønpolitik. Jeg ved godt, at ministeren har ladet spørge i Bruxelles og fået at vide, at det var der skam ikke rigtig noget om. Men jeg har fra anden side hørt, at der stadig arbejdes videre med en fælles lønpolitik, og jeg synes, det er noget, som vi må have klarhed over. Jeg vil derfor opfordre ministeren til at lade foranstalte en ny undersøgelse af dette spørgsmål.

Jeg synes, det var lidt uklart — men det var vistnok også en fortalelse fra ministerens side — hvad vi hørte om de grønlandske fiskerigrænser, da ministeren sagde, at de kunne udvides. Jeg går ud fra, at han mente, at de kunne forlænges. Men jeg kan ikke se andet, end at der er et ganske alvorligt problem; når Island nu udvider sine fiskerigrænser til 50 sømil, sker der en overflytning af fiskeriet til Grønland og Færøerne, som gør det nødvendigt, at også disse områder kan udvide deres fiskerigrænser. Jeg vil gerne vide: har vi bundet os til, at vi ikke under nogen omstændigheder vil udvide disse fiskegrænser, og skal vi absolut have alle de andre landes samtykke for at kunne gøre det?

Jeg kan i og for sig tilslutte mig de betragtninger, der er kommet om, at vi ikke skal bringe nye momenter ind i den debat. Men jeg vil i hvert tilfælde sige, at jeg synes, det vil være rart at få disse spørgsmål belyst — enten nu eller i de kommende dage — for der er ikke så lang tid tilbage.

Per Federspiel: Vi er nu ved at nærme os afslutningen på denne debat, og jeg er enig med hr. Auken i, at det ville være nyttigt at prøve at nå til klarhed over, hvad det egentlig er, der skiller os. Mon ikke det sidste døgns begivenheder har kunnet give os et og andet at tænke på med hensyn til, hvad had og uforsonlighed og voldsmentalitet kan medføre af rædsler for mennesker?

Vi har i Europa oplevet århundreder af krige, og når våbnene tav, bekæmpede vi hinanden med andre midler, i handelskrige, toldspærringer og andet. Det er den tid, vi i de få nationer — jeg siger udtrykkeligt: de få nationer — her i verden, der kender det parlamentariske demokrati og dets funktioner, nu vil søge at forebygge ved at bygge et fællesskab op. Dette har vakt en diskussion her i landet, efter at vi i 10 år i den altovervejende del af befolkningen og med et overvældende flertal her i dette ting har været enige om, at den europæiske politik, der i nogle år spærredes af de Gaulle, var vor vej frem. Hvad er det, der nu skiller os?

Hr. Frode Jakobsens indlæg var interessant ved at vise den metamorfose, som en oprindelig sand europæer har gennemgået. Der var engang, da man i Europa lyttede efter hr. Frode Jakobsen. I dag har hr. Frode Jakobsen intet at skulle have sagt i Europa. Hr. Frode Jakobsen siger, at politik er følelser. Men der er mange følelser i politik, og den beslutning, der skal træffes den 2. oktober af befolkningen, er en politisk beslutning. Det økonomiske ligger ganske klart. Det nytter ikke at prøve at bagatellisere virkningerne af et nej.

Men den politiske beslutning bygger ganske rigtigt på følelser, og hvad er det for følelser, modstanderne bygger på? Det er mistro, det er had til de fremmede, det er fornemmelsen af egen ophøjethed, det er frykten for at blive overset blandt andre, og det er fremfor alt en betragtning om, at vi har råd til at lade være. Det er ikke op-højede følelser, det er ikke de følelser, der har båret det danske samfund frem i solidaritet og i samarbejde. Jeg tænker ikke alene på andelsbevægelsen, der vel er en af grundpillerne i den velstand, vi i dag har, og som vi så let vil kunne sætte over styr. Trangen til samarbejde med andre lande bekender selv hr. Morten Lange sig til og hr. Frode Jakobsen. Men skal man samarbejde, må man samarbejde dér, hvor der kan samarbejdes; man kan ikke tvinge andre til at samarbejde på vore betingelser.

Med hensyn til den illusion, som hr. Morten Lange og hr. Auken og andre prøver at kaste ud ved at sige: ja men der er jo det nordiske samarbejde, må jeg sige: de må

[Før Federspiel]

tale mod bedre vidende, for de ved, at der ikke andre steder end i disse kredse her i Danmark er nogen, der overhovedet vil overveje at genoptage forhandlingerne om Nordk eller genoptage andre forhandlinger om andet nordisk samarbejde end det, der nu i årtier har udviklet sig på den måde, der er naturlig for de nordiske lande. Nogen institutioner, noget, der kan sættes op som et alternativ til De europæiske Fællesskaber, findes ikke.

Så er der folk, der rejser land og rige rundt og optræder i fjernsynet og taler om, at ved at gå ind i De europæiske Fællesskaber mister vi vor frihed og selvstændighed. Også disse folk taler mod bedre vidende. Hvad frihed er der ved at sidde i et musehul og glæde sig over, at verden omkring én måske ikke er helt så fri og så selvstændig, som man selv er? Hvor kan friheden udfolde sig undtagen i et samfund? Eremitten, eneboeren, har frihed, men hvad tjener den, hvilket formål tjener den?

Se, der er talt meget om suveræniteten, og man maner dette spøgelse frem, som den almindelige vælger jo ikke forstår, og siger, vi mister vor suverænitet, vi giver noget kostbart fra os. Dette ord, som knap kan defineres, men som selvfølgelig indebærer en vis selvbestemmelse, en vis selvstændighed.

Men hvad er det, der sker ved dannelsen af et stort europæisk fællesskab? Det er jo ikke det, at man giver noget fra sig, men det er, at man opnår noget i fællesskab. Man opnår ved hjælp af denne selvbestemmelse, denne suverænitet, at kunne udøve den magt, som jo til syvende og sidst er det, som alt, både godt og ondt, hviler på, i fællesskab ved at lægge denne suverænitet i en pulje. Og hvem lægger mest i puljen? Det vil ikke være Danmark, der kun lægger 2 pct. eller 1/50 i denne suverænitetspulje. Andre lande lægger langt mere, ofrer langt mere, fordi de er større og har større midler at øse af. Lad det billede stå helt klart, at denne opgivelse af selvstændighed er ikke en

opgivelse af selvstændighed, men det er opnåelse af frihed til at være med til at disponere.

Se, dette må de vælgere, der den 2. oktober skal tage stilling, tænke på. De mænd og kvinder må tænke på, at det ikke alene er dem selv, det drejer sig om, det er deres børns og deres børnebørns skæbne, der skal afgøres. Skal de leve isoleret, afskåret fra de goder, som et fællesskab betyder? Der er ikke råd til at lade være med at tage standpunkt til dette spørgsmål. De må tage stilling til, om de vil opnå den større frihed, den større udøvelse i fællesskab af en suverænitet, som fællesskaberne byder.

Der er to motiver blandt nejsigerne. Det ene er ganske klart og ærligt fremsat fra socialistisk folkeparti. De mener, at de ved at stille Danmark uden for er nærmere realisationen af den for længst forældede marxistiske teori om, at det nuværende såkaldte kapitalistiske samfund vil bryde sammen, og derefter kan der jo ske en magtovertagelse. Det er et ærligt og redeligt standpunkt, men nøjagtig de samme muligheder vil være til stede i De europæiske Fællesskaber. Statsministeren sagde for et øjeblik siden, at i Europa vil han drive socialistisk politik, og det er jeg ganske enig med ham i. Mit parti vil drive liberal politik. Den politiske udvikling fortsætter, men den fortsætter på et større plan og med større udviklingsmuligheder. Det er et samarbejde, der skal foretages — det internationale samarbejde, som modstanderne bekender sig til.

De modstandere, der ikke stræber efter det marxistiske, bygger på disse vage følelser af, at man giver noget fra sig. Over for alle disse vælgere bør det gøres helt klart, hvad det er for en vogn, de er ved at bestige, hvad det er for et selskab, de begiver sig ind i, og hvad det er for en politik, de uden at vide det er med til at fremme.

Hr. Frode Jakobsen var inde på nogle betragtninger om, at man jo måtte ændre sin stilling, og at han i sin tid havde været imod delingen i Europa. Men denne deling var en deling, der på den ene side omfattede

[Per Federspiel.]

de seks lande, som nu udgør Fællesskabet, på den anden side Storbritannien og andre. Denne deling er nu ophørt, fordi den væsentligste del på vor side, Storbritannien, er med i De europæiske Fællesskaber. Vil vi stille os uden for alle de lande, som vi samarbejder med? Det er det, befolkningen den 2. oktober skal tage stilling til.

Knud Bro: Hr. Frode Jakobsen har mange bekymringer. En af dem er, at der vil komme til at se mørkt ud i sindene hos dem, som både er tilhængere og unge nu. Når jeg lytter til hr. Frode Jakobsen, så kan jeg ikke lade være med at tænke på en gammel historiker, der opsummerede sin visdom således om det danske folk: for tusind år siden drog alle mænd ud på havene, kun kællinger og skrællinger blev tilbage — fra dem nedstammer vi. Jeg tror ikke, at hr. Frode Jakobsen behøver at bekymre sig slet så meget på det danske folks vegne, heller ikke i et Europa, som han gør.

I og for sig undrer det mig mere, at hr. Morten Lange, som jo er en livsglad og meget praktisk mand, nærer en sådan frygtssommelighed over for teknologi og miljø og kløft og hvad der ellers findes i Europa. Jeg har ikke haft lejlighed til at studere hr. Morten Lange så dybtgående, som jeg kunne ønske, men jeg slog op i Nudansk Ordbog, hvor der står, at Morten er middeldansk, udviklet på dansk grund af ældre Martin og almindeligvis tilnavn for haren. Jeg synes, hr. Morten Lange nærer en frygtssommelighed for det, der skal ske i Europa, for den teknologiske udvikling, for det moderne samfund, for dets miljø, som jeg synes er ubegrundet.

For det første synes jeg, den er, ubegrundet, fordi vi på det menneskelige område, på det kulturelle område, jo altid har haft et fællesmarked. Der har aldrig været nogen finansminister — og de har været snedige mange af dem — som har kunnet lægge told på tanker, religion, kultur, eller hvad derom handler. Jeg mindes somme tider, når jeg hører debatten her, nogle af de gammelkonservative, som jeg aldrig har været så pjattet med, som fortalte, at velstanden, den skulle man passe på, det vigtigste det var dog det menneskelige osv., osv. Det er for let sagt. Man kan

ikke bare gøre det op som et valg mellem velstand eller menneskelig lykke.

Jeg vil gerne sige et par ord om det, som er det underliggende i denne debat, nemlig spørgsmålet om forholdet mellem vækst og menneskelig udvikling, hele den filosofi, som optager det moderne Europa — hvorfra mange af de tanker, som vi diskuterer i Danmark, også venstreorienterede, jo i virkeligheden stammer. Det rige samfunds målsætning, det ved vi alle, er brudt sammen. Vi kan ikke bare ønske en vækst for vækstens skyld, men vi kan heller ikke undvære en vækst, for så kan vi ikke løse de problemer, der er det moderne samfunds, dets miljøproblemer, dets forureningsproblemer, dets uddannelsesproblemer og alle de problemer, der kommer ind her. Jeg tror godt, vi kan ændre det gamle udtryk „bruttonationalprodukt“ som målsætning for vores politik her og andre steder med Tinbergens udtryk „bruttonationallykke“, for min skyld gerne. Men man undgår ikke af den grund at beskæftige sig med bruttonationalproduktet.

Jeg oplevede et eksempel i Stockholm på miljøkonferencen, hvor der var to ting, som jeg synes stod klart, og hvorfor måske en del folk blev desillusioneret efter denne konference, fordi man ikke gjorde sig klart, hvilke begrænsninger der var. For det første var der den begrænsning, at samarbejde er nødvendigt. Men til samarbejde knytter der sig den vanskelighed, som mange måske ikke forstod, at samarbejde begrænser også. Der er altid en afgivelse af nogen frihed i enhver form for samarbejde. I Stockholm var det tydeligt, at hvis vi ville mindske kløften mellem de rige lande og de fattige lande, så måtte vi begrænse vor målsætning for at kunne skabe en målsætning, der kunne være fælles for landene.

Den anden begrænsning er en økonomisk begrænsning. Det er ikke muligt for os at løse alle problemerne, hvis ikke vi har den fornødne økonomi til det. Men det giver os naturligvis alligevel lov til at beskæftige os med tanker og visioner i dette nye Europa. Jeg har hørt på de taler, der holdes om teknologiproblemet, om forureningsproblemer osv., hvor man siger: ja men hvad har de gjort? Ja, man kan sige, at i en lang række tilfælde har de såmænd gjort lige så meget

[Knud Bro.]

som vi. Men lige netop på disse områder tæller tanker ikke for modstanderne, her er visioner ligegyldige, rapporter er noget, man ikke beskæftiger sig med, og den frygt, man nærer for, at Wernerrapporten og Davignonrapporten, og hvad de alle sammen hedder, skal blive opfyldt, modsvares ikke af en tro på, at de rapporter, der handler om teknologikløft, miljøproblemer osv., overhovedet nogen sinde skal blive aktuelle. Man bruger rapporter, som en vis mand bruger bibelen.

Vi har rapporter her, som indeholder tanker, som jeg ville anse for overordentlig inspirerende for dette høje ting, hvis man læste dem. En af dem er „First communication of the commission about the Community's policy on the environment“. Andre er tyske rapporter fra fællesmarkedet. Jeg skal ikke trætte med oplæsning af dem, men jeg vil gerne alligevel prøve ganske kort at konkludere, hvad det er for problemer, der optager Fællesskabet, og hvad det er for tanker, Fællesskabet har lagt ud til overvejelse.

Jeg tænker på Kommissionens den 24. marts 1972 fremlagte forslag til Ministerrådet. Det forslag kan resumeres således: 1. Udarbejdelse af objektive kriterier for den risiko, som forurening indebærer for den menneskelige sundhed og det naturlige miljø. 2. Fastlæggelse af fælles sundhedsnormer og fælles definitioner for miljøkvaliteter. 3. På grundlag af ovennævnte kriterier og normer beslutning om foranstaltninger mod forureningskilderne. 4. Fastlæggelse på fællesskabsbasis af principper og metoder for betaling af antiferureningsudgifter. 5. Udarbejdelse af fælles kontrolbestemmelser og indførelse af gensidig underretning. 6. Der peges på mulighederne for at anvende den fælles landbrugspolitik i forureningsbekæmpelsens tjeneste, bl. a. gennem øget tilskud til tilplantning af arealer med skov m. v.

Hvis dette ikke er harmonisering og integrering, så ved jeg ikke, hvad de to udtryk dækker. Her er virkelig tale om, at vi skal arbejde sammen om noget; her er virkelig tale om visioner i retning af, at det må blive til noget. Men hr. Morten Lange har jo allerede erklæret, at han fastholder socialdemokratiet på, at der ikke må finde integration sted. Hvis der ikke må finde integration

sted på forureningsområdet, så har hr. Morten Lange i dag skabt et nyt forureningsproblem. Problemerne vil være uløselige uden. Jeg vil altså gerne fremholde disse tanker som noget væsentligt i den europæiske debat.

Jeg vil gerne slutte med nogle ganske få betragtninger fra den hollandske socialist Sicco Mansholt, som har summeret sin opfattelse af Europas fremtid, og hvad han ønsker for dette Europa, op i sit berømte manifest. Det synes jeg også man har talt for lidt om. Jeg synes nok, man skulle fremholde disse tanker fra en så fremtrædende europæer som noget, der er visionært, og noget, der vil bære en fremtidig diskussion — og en fremtidig ung generation i Europa vel at mærke.

Han siger for det første: det bliver mere og mere indlysende, at de nationale regeringer ikke længere er i stand til at sikre en stabil udvikling af de nationale økonomier. Han siger for det andet: den monetære ligevægt er ikke realiseret. Og så regner han de problemer op, som han mener er Kommissionens væsentligste problemer: 1. den demografiske udvikling i verden, 2. fødevareproduktionen, 3. industrialiseringen, 4. forureningen, 5. udnyttelsen af naturressourcerne, 6. meningen med det menneskelige arbejde, 7. gennemførelsen af et veritabelt demokrati, 8. lige chancer for alle, 9. vore forbindelser med landene under udvikling.

Jeg mener ikke, jeg i det danske folketing har hørt mere visionære politiske taler. Jeg kunne fortsætte med dette og vil også gøre det kort, idet jeg vil sige nogle få ord om, hvad han i øvrigt skriver. Han siger, at de problemer, som verden i dag er optaget af, er problemer, som enten har deres rod i Europa, USA og Japan, eller som kun kan løses af disse områder, og, siger han, der er ikke meget, der tyder på, at USA med den indre splittelse, det står over for, vil være i stand til at tage et sådant initiativ. Han siger: der er ikke meget, der tyder på, at Japan har magt til det, og det har måske heller ikke vilje til det. Men Europa har både magt og vilje til det, hvis vi kan samle dette Europa, til at føre en politik, som bl. a. omfatter forureningsbekæmpelsen.

Der er en lang række tanker i dette, som jeg synes er meget væsentlige. Jeg skal ikke komme nærmere ind på dem, men de hand-

[Knud Bro.]

ler alle sammen om, at dette Europa sammen må arbejde på at sikre, at vor produktion bliver ikke-forurenende, og de siger alle sammen entydigt, og det er også noget, de, der har beskæftiget sig med forureningsproblemer og miljøproblemer i det hele taget, kan bekræfte: man kan ikke løse problemerne uden samarbejde. Man kan ikke sætte sig ned i et hjørne og tro, at man kan feje op dér, og så vil der ikke komme smuds fra de andre dele af arenaen. Det lader sig ikke gøre. Vi kan kun løse disse problemer sammen.

Når hr. Auken derfor siger, at han ville ønske, at der var lidt mere begejstring i vore stemmer, når vi taler om dette Europa, så kunne det være, at også hr. Auken kunne blive påvirket. Jeg vil sige ham tak for den tillid, han viser os, og sige til ham, at jeg kan ikke se, at nogen af de store problemer, som optager mig, kan løses uden et fællesskab i dette Europa. Jeg kan simpelt hen ikke se, at Danmark alene kan løfte nogen af de væsentligste opgaver, hvis det ikke bliver sammen med de andre.

Held og lykke med et ja!

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Hr. Sicco Mansholt har på udmærket vis givet udtryk for nogle meget vitale problemer. Det er gjort af andre end ham, og det bliver det, hr. Mansholt har sagt, ikke mindre væsentligt af. Hr. Mansholt har allerede opdaget, at han er stødt på nogle alvorlige problemer med realisationen af sit tema, for det strider på afgørende vis mod alt, hvad der hedder liberalistisk grundstruktur i De europæiske Fællesskaber. De europæiske Fællesskaber bliver nødt til at gøre noget i den retning, men de har indbygget alle mulige afværgemekanismer, der kan gøre det svært. De vil blive mere nødt til det, hvis der er nogen uden for Fællesskaberne, der kan gå hurtigere frem og trække dem noget mere med.

(Kort bemærkning).

Knud Bro: Når hr. Morten Lange har den opfattelse af Sicco Mansholts tanker, hvorfor vil han så ikke være med til at fremme disse tanker i Europa? Jeg er enig i, at de støder på vanskeligheder i Europa, og jeg er enig i,

at det ikke er ting, der kan realiseres i overmorgen, men de kan i hvert fald kun realiseres, hvis der er nogen af os, der vil lægge ryg til.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Jeg har den vane, at jeg prøver på at gennemføre de ting, jeg sætter pris på, dér, hvor der er størst chance for de skal give resultater, og i dette spørgsmål vil vi kunne komme langt videre i de nordiske lande, sådan så udfordringen simpelt hen bliver det største trækværk for de andre.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Kun i anledning af hr. Morten Langes betragtninger over, hvad de nordiske lande kan lave i dette forureningsspørgsmål: Jeg vil anbefale hr. Morten Lange at læse den norske statsminister Trygve Brattelis betragtninger over dette. Vi kan ikke uden for et fælles Europa bekæmpe forureningen. Sker der forurening i Ruhr, er det Norges luft, det går ud over.

Formanden: Hr. Morten Lange har ordet for en kort bemærkning. Men jeg vil dog sige, at korte bemærkninger knyttes til den taler, der sidst havde ordet. Det må være en god skik.

(Kort bemærkning)

Morten Lange: Hr. Bernhard Baunsgaard talte om luftforurening. Jeg kender udmærket godt til det perspektiv. Man kunne samtidig se på vandforureningen, havforureningen, som en noget større sektor. Jeg tror nok, at vi finder et ret broget billede, hvad angår samarbejde, og jeg tror stadig væk, at det, jeg siger, er korrekt, nemlig at det, som vi først skal etablere, er en hård nordisk standard. Så kan vi måske få de andre videre.

Hjortnæs: Hr. Nyboe Andersen gav socialdemokraterne mod EEC en pæn karakter, og det glædede mig. Det glædede mig specielt, fordi denne karakter herved kom til at stå som en meget skarp kontrast til den lederartikel, som et af Danmarks største tilhængerblade, Politiken, i dag ønskede at glæde sine læsere med. Men karakteren kom også til at stå som en meget skarp kontrast til hr. Nyboe Andersens partifælle hr. Per

[Hjertnæs.]

Federspiels ord her fra talerstolen for et øjeblik siden, hvor han sagde, at fællesmarkedsmodstandere optræder i fjernsyn og rejser rundt på landets møder og udtaler sig mod bedre vidende. Jeg kunne måske nok ønske, at de personer, som har været ivrige efter at tilrettevise modstanderne, når de har overskredet nogle mere eller mindre uskrevne regler, også i denne situation ville tilrettevise hr. Per Federspiel.

Jeg vil gerne takke handelsministeren for de svar, han har afgivet på de spørgsmål, jeg stillede i mit indlæg i går, men jeg må jo nok sige, at svarene ikke var præget af tydelighed, og jeg kunne ikke lade være at ihukomme det gammelkendte ord om, at det, der er dunkelt sagt, også normalt er dunkelt tænkt.

Handelsministeren svarede ikke klart på, om der kommer en toldmur på visse vare-sorter mellem Danmark og Sverige. Hvis dette spørgsmål ikke kan besvares på nuværende tidspunkt, fordi man endnu ikke har forhandlet disse problemer færdig, så må jeg spørge handelsministeren, om det ikke er overvejende sandsynligt, at der vil komme en sådan toldmur, og at adskillige danske virksomheder vil få eksportvanskeligheder. Jeg konstaterer i hvert fald, at handelsministeren ikke har dementeret eller taget afstand fra de artikler vedrørende industriens problemer i så henseende, som i de seneste dage har været fremme både i dagbladet Information og i dagbladet Børsen. Jeg har forstået, at handelsministeren ikke kan besvare på nuværende tidspunkt spørgsmålet om, hvilke virksomheder der vil blive ramt af disse særlige EF-regler. Men jeg må pointere over for handelsministeren, at der hviler et særdeles tungt ansvar på hans skuldre med hensyn til at få disse spørgsmål afklaret hurtigt. Det er mit indtryk — det kan være forkert, men det er mit indtryk — at handelssekretariatet og handelsministeren i hvert fald i en periode har undervurderet disse problemers dimensioner. Oprindeligt lød svarene jo, at der ikke var nogen problemer på dette område, og først nu inden for de seneste dage er man ligesom blevet opmærksom på, at der er måske alligevel nok så alvorlige problemer. Handelsministeren oplyser, at man vil forhandle, hvis der opstår særlige vanskelig-

heder, og ministeren udtalte troen på, at der kan findes en tilfredsstillende løsning. Jeg bliver nødt til at spørge handelsministeren, hvad han bygger denne tro på.

På mit spørgsmål vedrørende konserverindustriens forhold svarede handelsministeren, at konserverindustrien opnår fuld dækning og formentlig lidt til for de højere råvarepriser gennem de højere færdigvarepriser. Dette svar, handelsministeren her har afgivet, er ikke i overensstemmelse med de oplysninger, der meddeles i den rapport, Foreningen af danske Kødkonserverfabrikker har udarbejdet. Man siger her, at konserverindustrien kun vil få dækning for halvdelen af disse omkostningsstigninger, og man siger videre — og her vil jeg gerne citere —

„at konserverindustrien på grund af de svingende råvarepriser, men konstante restitutioner vil få en stærkt svingende rentabilitet, og denne må derfor bedømmes på grundlag af resultaterne fra en 3-årig periode.“

Man følger det op:

„Specielt må det tages i betragtning, at rentabiliteten vil være relativt dårlig i den første periode efter indtræden i EF.“

Endelig konkluderer man:

„Hvis de nødvendige tilpasninger ikke gennemføres tilfredsstillende, ... eller hvis de opnåede salgspriser bliver for lave på grund af indbyrdes priskonkurrence, kan konserverindustriens rentabilitet blive forringet efter Danmarks indtræden i EF“. Det er, hvad konserverindustrien efter nøje og grundige undersøgelser offentliggør.

Ministeren svarede på mit helt konkrete spørgsmål, om der foreligger et direktiv, der forpligter Danmark til at førtidspensionere landmændene, at det problem skal løses over de almindelige landbrugsstøtteordninger. Nu er det jo i sig selv et ganske interessant svar, idet mange af os i hvert fald havde fået det indtryk, at disse landbrugsstøtteordninger skulle falde bort. Men nu får vi altså at vide, at det skal de ikke fuldstændigt, og der vil i hvert fald nok blive tale om, at vi over disse landbrugsstøtteordninger skal kunne foretage en eller anden form for pensionering af landmænd. Jeg synes, det vil være meget interessant, om handelsministeren vil oplyse folketinget om, hvad det er for tanker, regeringen gør

[Hjortnæs.]

sig på dette område, og hvor stort et antal landmænd der i givet fald kan drage nytte af den ordning, som regeringen sigter imod.

Markedsministerens svar på mit spørgsmål vedrørende eksklusivbestemmelserne antastede ikke min fortolkning, og jeg må herefter konstatere, at der er enighed om, at de fagforbund, som har særlige aftaler med arbejdsgiverne, ikke kan hindre arbejdsgiverne i at rette henvendelse til formidlingskontorer i andre EF-lande og søge arbejdskraften her, og derefter må jeg drage den konklusion — og jeg håber, ministeren er enig med mig, fordi det vil afklare mange ting over for fagforeningerne — at dermed har man i realiteten gennemhullet disse eksklusivbestemmelser.

Jeg sluttede mit indlæg i går med nogle bemærkninger, som ingen af ordførerne har kommenteret. Jeg sagde, at vi altid her i landet har søgt at håndhæve den parlamentariske grundregel, at afgørelser i store politiske spørgsmål bør ske i bred enighed. Den parlamentariske situation i denne sag er, at det er det danske folk, som skal træffe afgørelsen den 2. oktober, men det er et folk, der er dybt splittet. Burde man derfor ikke erkende, at tiden ikke er moden til at træffe den afgørelse, som markedstilhængerne stiler imod skal træffes? Kan det være rigtigt, at en ganske lille majoritet skal tvinge en meget stor minoritet ind i et forpligtende samarbejde — sådan udtrykte statsministeren det — som denne store minoritet ikke ønsker?

Moses Olsen: Først et par bemærkninger til markedsministerens svar, eller hvad jeg nu skal kalde det. Mit spørgsmål lød på, om denne mulighed, som markedsministeren har nævnt i sit svar til markedsudvalget, for en mulig frigørelse vil kunne lade sig realisere inden 10 års periodens udløb. Nu sagde markedsministeren om det i dag, at Grønland stadig skal drøftes osv. Jeg vil spørge, om det skal forstås på den måde, at en mulig frigørelse forudsætter en ændring af Grønlands status i forhold til Danmark. Det vil jeg meget gerne høre nærmere om.

Dernæst skal jeg knytte nogle kommentarer til hr. Poul Dalsagers bemærkninger angående Grønland i dag. Hr. Poul Dalsager sagde, at det grønlandske landsråd tre gange

har sagt ja til optagelse i EF, hvis jeg ikke husker fejl. Jeg tror, man kommer sandheden nærmest, hvis man siger, at landsrådet har givet sin tilslutning til, at der forhandles med EF. Hvis jeg ikke tager meget fejl, så har landsrådet aldrig taget en principiel beslutning om tilslutning eller ikke tilslutning til EF. Det kan jeg ikke dokumentere, men hvis det har sin rigtighed, håber jeg, at det nås inden den 2. oktober. Det er jo temmelig vigtigt at vide, hvad politiske forsamlinger mener om sådan noget.

Hr. Poul Dalsager talte om fordele for fiskerierhvervet. Som så meget andet i EF-spørgsmålet er det jo noget, man kan have forskellig bedømmelse af og meninger om. Der er også nogle i Grønland, som har forhåbninger med hensyn til fordelene. Som det måske er gået op for nogle, deler jeg ikke sådanne forhåbninger. Nogle troede, at EF's mindsteprisordninger på fisk ville være en fordel i Grønland, men vi ved, at denne ordning ikke finder anvendelse i Grønland af forskellige årsager, som jeg ikke skal komme nærmere ind på her.

Nogle har også set muligheder for eventuelle finansielle fordele for fiskerierhvervet og erhvervslivet som sådant. Så længe statsstøtteordningerne opretholdes, hvilket jo er et af resultaterne i forhandlingerne, har jeg ikke store forventninger i så henseende. Og selv om det skulle være muligt at få støtte også inden for de første 10 år, regner jeg ikke med, at vi får julegaver uden betingelser af nogen som helst art.

Hr. Poul Dalsager gjorde sig dernæst efter min mening skyldig i noget, der, skal vi sige nærmer sig en trussel over for grønlænderne om, at Danmark — eller vi skal måske hellere sige socialdemokratiet — vil tage brødet ud af munden på os, hvis befolkningen finder på at sige nej den 2. oktober. Jeg er heldigvis et så tilpas uciviliseret menneske, at jeg normalt har et tillidsfuldt forhold til mine medmennesker, så jeg tillader mig at tage det med ro.

Se, dengang vi i Grønland langt om længe fik linefiskerbådene, så var linefiskeriet passé. Nu har vi altså fået noget, der hedder mesterlæren, og det ser ud til, at den også er ved at være passé hernede. Således kan man nævne nogle eksempler, der alle viser, at hver gang en eller anden ordning eller et eller andet system er ved at være forældet andre

[Moses Olsen.]

steder, så kommer det til Grønland. Derfor mener jeg da ikke, at vi den 3. oktober ville falde om af forbavelse over, at vi måske er blevet trukket ind i EF på grund af ja-stemmerne i Danmark. Vi er vant til, at forældede systemer kommer ind, når de er passé andre steder.

Maigaard: Jeg fik i går det ærlig talt vanskelige hverv at skulle svare på fire korte bemærkninger med én, og jeg må vedstå, at det magtede jeg ikke, så jeg har ganske korte betragtninger at gøre til nogle af de indvendinger, der blev ført frem i går.

For det første vil jeg godt svare hr. Stetter, som spurgte mig, hvad det egentlig er, som vores jordlove efter min mening ikke kan bære. Dertil vil jeg sige, at der er skabt et udbredt indtryk i befolkningen af, at den lovgivning, vi har nu, kan sikre dansk jord på danske hænder i tilfælde af medlemskab. Dette indtryk er også skabt af politikere, af medlemmer af folketinget. Jeg skal for at illustrere det citere hr. Svend Haugaard, som i Politiken den 28. august 1972 siger — jeg citerer:

„Intet i redegørelsen kan sagligt rokke ved, at der også efter dansk tilslutning til EF vil være dansk styring af, hvem der skal eje jordværdierne.“

Det siges mere bombastisk af hr. Stetters partifælle hr. Juul-Madsen i debatten i går, idet han siger, at den lovgivning, som er skabt — jeg citerer:

„sikrer de danske arealer på danske hænder“.

Det er denne opfattelse, jeg gerne har villet gøre op med, og det er, synes jeg, efter de bemærkninger, der er faldet — og ikke mindst efter den interessante samtale, jeg havde med kyndige konservative efter debatten — efterhånden slået fast, at det ikke er muligt at sikre dansk jord på danske hænder. Der er lavet visse indskrænkninger først og fremmest i den erhvervsmæssige udlejning af sommerhuse, men det er simpelt hen ikke muligt at forene dette nationale syn på jordspørgsmålet med fællesmarkedets regler.

Det går også igen i markedsministerens besvarelse til mig, som jeg i øvrigt vil takke for. Jeg ser, at markedsministeren i spørgsmålet om ejendomsmæglere nu indtager et standpunkt, som vel kan sammenfattes i

dette: ejendomsmæglere i Europas lande, forener Eder. Det er nok rigtigt, men det harmonerer jo ikke ret godt med dette at sikre den danske jord på de danske hænder.

Hr. Juul-Madsen og hr. Johan Philipsen var inde på prisdannelsen på jord. Jeg har her citeret hr. Christen Sørensens afhandling i sidste nummer af Nationaløkonomisk Tidsskrift, hvor Christen Sørensen kommer til det resultat, at de øgede priser på landbrugsvarer vil medføre en kapitalgevinst på ca. 100.000 kr. for en gennemsnitlig ejendom på godt 20 ha. Altså ved siden af de øgede landbrugspriser skal de nuværende landmænd tage en kapitalgevinst hjem. Og jeg vil godt sige, for så vidt angår kapitalgevinsten, at jeg finder, at en kapitalgevinst af en sådan størrelse er skadelig for landbrugserhvervet i sin helhed og for det danske samfund. Jeg kan ikke følge hr. Juul-Madsen og hr. Johan Philipsen, når de ligesom accepterer dette som en rimelig aflønning af landmændenes arbejdsindsats.

Hr. Johan Philipsen var inde på nogle polemiske betragtninger om de sønderjyske jurister og deres arbejde. Da dagbladet Politiken i dag har kommenteret mine bemærkninger fra i går om Politikens forhold til de samme sønderjyske jurister, vil jeg godt pege på følgende: Dagbladet Politiken har under en næsten injurierende overskrift ladet hr. Svend Haugaard polemisere mod de sønderjyske juristers standpunkt, standpunkter, som aldrig er kommet til Politikens læsers kundskab. Politiken har ydermere afvist et svar fra de sønderjyske jurister. Bladet henviser i dag for det første til, at det svar, der var sendt Politiken, var for langt. Jeg har læst svaret, og jeg må sige, at i det blad, som har plads til moderne fænomener som gurun og andet, forekommer det mig besynderligt, at man ikke har plads til et sagligt indlæg om danske jordproblemer. Det er det ene.

Politiken henviser dernæst til, at indlægget er uforståeligt. Jeg har jo som mit fag, som mit erhverv, dette at skulle formidle synspunkter, og jeg ved, at hvis man skal formidle synspunkter, så skal de være klart og enkelt fremstillet, og jeg vil godt sige som en slags underviser, at jeg sjældent har læst en klarere og mere forståelig fremstilling end den, Politiken har refuseret. Sammenligner man i øvrigt med, hvad der er af for-

[Maigaard.]

stælige og uforståelige ting i det københavnske dagblad, så må man stille sig totalt undrende over for afvisningen.

Jeg har, og det skal så være min sidste bemærkning, endnu ikke konkret og præcist — jeg tænker ikke her på hr. Svend Haugaards blide, linde hånd, brede kategori at tænke i — jeg har endnu ikke konkret og præcist kunnet få at vide, hvad det var, der i markedsmodstandernes betænkning var forkert i spørgsmålet om jordproblemerne. Jeg spørger igen: hvad er det, der er forkert? Hvad er det, der ikke kan holde? Jeg stiller ikke mindst spørgsmålet til hr. Hilmar Baunsgaard, der jo har ment sig berettiget til i Middelfart Venstreblad den 26. august at betegne ikke mindst dette afsnit med ordene „udpræget demagogisk“. Jeg stiller spørgsmålet, for hvis folkettingen virkelig har en særlig værdighed — og det kan jeg jo forstå, ikke mindst på hr. Hilmar Baunsgaard, at folkettingen har — og hvis det virkelig skal være sådan, at det skal være forbundet med en særlig værdighed at være medlem af folkettingen — og det kan jeg jo ikke mindst på hr. Hilmar Baunsgaard forstå, at det skal — så burde man ikke kunne betegne vort standpunkt, kollegers indsats i et væsentligt problem, som demagogisk uden i alt fald at fremlægge en argumentation herfor. Den savner jeg fortsat.

Anker Jørgensen: Hr. Stetter var i sit indlæg inde på, at vi her i folkettingen har haft en god debat, og at vi har lært at diskutere, og det er naturligvis rart, hvis det endelig skulle være lykkedes folkettingen at lære den kunst at diskutere. Jeg ved ikke, om jeg også kan leve op til den opfattelse, hr. Stetter har af den debat, der er foregået, men jeg vil gerne starte med at sige, at jeg egentlig mener, debatten har vist, at mange og ikke mindst mange modstandere i og for sig har misbragt deres intellektuelle evner til at finde de mest spidsfindige spørgsmål frem og så på rigtig advokatvis vise, at denne lille detalje var simpelt hen det afgørende for, om Danmark skulle i EF eller ikke. Jeg mener, vi har været ude for en sådan op-hobning af detaljer. Og når man så tålmodigt har fået svar på disse spørgsmål af markedsministeren eller på anden måde og man er blevet tilbagevist, ja, så har man

bare rejst en ny detalje. På den måde er det lykkedes, hvad jeg vil kalde at lægge et røgslør eller skabe en forvirring om det, som er det centrale i debatten. Det er naturligvis ikke nogen ukendt metode, den bruges jo på så mange områder, og det synes folkettingen stadig væk åbenbart er anvendeligt.

Jeg mener også, man kan konstatere, at der er sket en udvikling i debatten, og i og for sig en positiv udvikling, ikke blot debatten, som den foregår her, men som den er foregået på møder ud over landet. Første fase i udviklingen var egentlig, at selve Romtraktaten var noget af det mest nederdrægtige, man overhovedet nogen sinde havde set på denne jord. Der blev læst op af Romtraktaten, og vi fik at vide, at det var en ren slavekontrakt, hvis vi gik ind under disse vilkår. Det er man ligesom holdt lidt op med, for selv om ikke så mange har læst Romtraktaten, så er den alligevel blevet citeret så mange gange, at i hvert fald mange flere er begyndt at vide eller nu ved, hvad der står i den. Nu er det fortolkninger af artikel dit eller dat eller også formodninger om, hvordan dette kan tænkes at ville udvikle sig omkring 1990 eller ved år 2000. Det er i og for sig positivt, at det er perspektiverne, plus og minus i disse perspektiver, der nu er blevet noget mere centralt, i hvert fald når man er ude omkring og både tilhængere og modstandere møder hinanden.

Jeg vil gerne prøve på, om jeg kan leve op til at pege på, hvad der er det centrale. Jeg mener, at det centrale kan man godt illustrere ved at sige, at vi har gennemlevet tre epoker eller tre faser i historien, som de fleste af os, der er her til stede, på den ene eller den anden måde kender til.

Den første fase i historien og specielt i Europas historie var løsningen af de enkelte staters problemer med nationale metoder og midler. Det gav kriser, det gav spændinger, og det var i hvert fald også med til at skabe krige.

Den anden fase i udviklingen er den, vi har oplevet i efterkrigsårene, de 20-25 år, der er gået siden krigen. Hvad er denne fase præget af? Ja, den er netop præget af større økonomiske og politiske sammenslutninger, som regel netop i geografisk begrænsede områder, hvor man har samarbejdet temmelig uforpligtende, men har samarbejdet og med

[Anker Jørgensen.]

betydeligt held. Det er vel bl. a. derfor, vi ikke har haft de store økonomiske kriser, som vi havde i mellemkrigsårene. Det er bl. a. derfor, at baggrunden for krige i Europa er blevet mindsket til et minimum.

Den tredje fase i den udvikling, vi har gennemgået, og som vi nu står over for, er den, at vi skal gå ind i et udvidet europæisk fællesskab med de berømte 255 millioner indbyggere og med et samarbejde, der ganske givet er mere forpligtende, men bestemt intet har at gøre med, at Danmark udslettes fra landkortet sådan rent administrativt eller politisk, vi reduceres ikke til et sognerråd. Jeg tror, det er vigtigt, rigtigt og nødvendigt på grund af de økonomiske problemers udvikling, at denne tredje fase også gennemføres, og at vi prøver på at leve op til dette mere forpligtende samarbejde. Derved har vi større mulighed, ingen garantier for fremtiden, men større mulighed for at undgå depression, for at undgå kriser og arbejdsløshed, for at skabe mere stabilitet i en økonomi, der uvægerligt hænger sammen, og hvor der derfor også stilles krav om fælles optræden.

Lad mig gå ind på nogle af de enkelte problemer, der har været draget frem. Der har været dystre toner her og også ude over landet i forbindelse med et medlemskab af EF; uha, der er arbejdsløshed, og arbejdsløsheden er endda stigende. Hvad er kendsgerningen om beskæftigelsessituationen i EF-landene? At man næsten i hele den periode, vi kan se tilbage på, hvor EF har eksisteret, har haft en mindre arbejdsløshed, end vi har i Danmark.

Nu siger man f. eks. fra hr. Erenbjergs side: ja men hvor har man det bedre i EF-landene, end man har det i Danmark? I og for sig er det et meget interessant spørgsmål at rejse. Man spørger f. eks.: har man det bedre socialt? Har man bedre lønninger? Og har man en stærkere fagbevægelse? Svaret er jo ligetil, og derved skulle man så blive modstander af EF. Vi ved godt, at socialpolitikken ikke er så veludviklet i EF, som

den er i Danmark. Vi ved godt, at lønningerne ikke er så høje, og at fagbevægelsen ikke er så stærk. Men det er dog alligevel en underkendelse af den udvikling, der finder sted i EF, ikke at være opmærksom på, at f. eks. pensionsalderen i Tyskland ikke er så høj, som den er i Danmark. At man f. eks. har 100 pct.s dækning i sygdomstilfælde, hvor vi med møje og besvær endelig nu er nået frem til 90 pct. eller rettere til maksimum 106 kr. pr. dag. Eller f. eks. at lønningerne i det sidste år er steget lige så meget eller snarere en lille smule mere i Tyskland, Holland og Belgien, end de er steget i Danmark. Det må vel alligevel være udtryk for, at afstandene socialt og lønmæssigt ikke er så store, og især at udviklingstendensen ikke er så pokkers forskellig fra den, vi kender i Danmark. Hvad er det egentlig for et elendigt spørgsmål at stille: hvor har man det bedre? Hvis vi skulle vente med at gå ind i mere forpligtende samarbejde i denne verden, til vi kunne gøre det udelukkende med dem, der havde det lige så godt på alle områder eller måske bedre, hvad så? Hvad blev der så af netop arbejderbevægelsens store visioner — og der har været efterlyst visioner — af arbejderbevægelsens store visioner om også at gå med ind i et fællesskab og hjælpe til fremgang for den udvikling, som vi står for?

Jeg må pege på, at også i spørgsmålet om den sociale harmonisering har man mestret at være en pindehugger. Jeg vil mene, at man kort kan gøre hele harmoniseringsproblemet op til følgende: for det første at man vil lave en fælles målsætning på socialpolitikens område, som skal være en tilskyndelse for de lande, som er sakket mest bagud, eller som har sværest ved at følge med i udviklingen. Det er en ganske god spore for de lande, der altså ikke har nået det samme niveau som vi. For det andet er formålet med harmoniseringen at sørge for en ens behandling af den vandrende arbejdskraft, altså efter princippet: kommer han eller hun til f. eks. Danmark, skal de kunne opnå de samme rettigheder, som vi selv har.

[Anker Jørgensen.]

Det er noget, vi allerede har realiseret et stykke ad vejen; det er noget, vi forpligter os til at realisere i højere grad ved et medlemskab af EF.

Der har også været nævnt eksklusivbestemmelser, altså bestemmelser, der siger, at arbejdere, lønmodtagere på en virksomhed skal være medlem af en fagforening. Sådan noget er vist noget, man ikke kan få lov at bibeholde i EF, siges det. For det første er det værd at understrege, at dansk fagbevægelses store organisationsprocent primært er opnået ved en frivillig tilslutning. For det andet så kender vi til eksklusivbestemmelser i Danmark, selv om de ikke er særlig udbredt, men de kender den slags bestemmelser i højere grad i EF-landene, specielt i Tyskland, hvor disse eksklusivbestemmelser eksisterer og på visse områder er stærkere, end vi kender dem i Danmark. F. eks. er det ganske udbredt, at man som arbejder på en virksomhed ikke alene er forpligtet til at være organiseret ifølge overenskomsten mellem den faglige organisation og arbejdsgiversammenslutningen, men arbejdsgiveren har også påtaget sig at inddrage fagforeningskontingentet, på samme måde som det sker med kildeskat og sociale forsikringer. Selve systemet kan man diskutere, men det er forkert at hævde, at eksklusivbestemmelser ikke ville kunne fortsætte. Det kan de, og de kan udbygges, hvis der er ønske om det.

Det er også blevet sagt, at det jo er en privat- eller oven i købet monopolkapitalistisk verden, vi melder os ind i. Det er rigtigt, at det er en privatkapitalistisk struktur, vi har i EF-landene. Som bekendt har vi det også i Danmark, og det får vi jo ved andre lejligheder understreget meget stærkt af de samme kræfter, som nu siger, at sådan er EF.

Man siger også, at kommer vi ind i EF, så kan vi ikke socialisere. Lad mig bare drage et enkelt moment frem, som jeg mener ikke har været draget tilstrækkeligt frem i hele debatten om dette spørgsmål. Ser man på artikel 222 i Romtraktaten, ja, så står der — jeg har det ikke ordret, men så står der reelt dette — at EF-traktaten er neutral over for ejendomsforholdet. Det er altså med andre ord et forhold, som man ikke kan eller skal blande sig i. Må jeg i denne forbindelse sige

til dem, der synes, at den danske grundlov er åh, så ideel, at den danske grundlov taler jo i høj grad om den hellige ejendomsret, som er ukrænkelig, og som i hvert fald borgerlige politikere bruger som argument for, at så kan vi ikke gøre dit eller dat i socialistisk retning. Tænk bare på diskussionen om jordlovene. Kort sagt, EF-traktaten er mere neutral og mere åben over for de muligheder, der måtte være for at socialisere. Det sidste er simpelt hen et spørgsmål om vores egen vilje. Som bekendt har der ikke været så forfærdelig stærke ønsker i den danske befolkning derom.

Så siger man: ja men det har ikke noget med det at gøre, for det, det drejer sig om, det er styring af økonomien. Jeg vil gerne bakke op om bl. a. hr. Gert Petersen, der har sagt, at det er vældig vigtigt med styring af økonomien. Men for det første må man også her være klar på, at vi vel nok fra socialistisk hold ikke har sådan 100 pct. sikre forestillinger om, hvilke midler vi skal bringe i anvendelse for at styre økonomien. Det er ikke så forfærdelig mange midler, vi kan lægge til dem, som allerede eksisterer. Jeg mener, det er en ting, som skal underkastes en større videnskabelig, eller skal vi sige systematisk indsats fra socialistisk hold, for styringsprincippet af økonomi er noget, vi i høj grad skal interessere os for. Men er det ikke sådan, at selve det økonomiske samarbejde i EF i sig selv også er et stykke styring af økonomi? Alle bestræbelserne for en fælles valutapolitik, er det ikke, uden at det har noget med socialisme eller kapitalisme at gøre, simpelt hen et forsøg på at få styring på en faktor i den økonomiske politik?

Der er også blevet sagt noget om, at vi har internationale, multinationale selskaber, og nogle siger jo, at dem vil der komme flere af. Ja, jeg er ikke i tvivl om, at der vil komme flere af dem, hvad enten vi er medlem eller ikke er medlem af EF. Men er det ikke af værdi at huske, at netop i fællesskabet har man for første gang i historien interesseret sig for det problem, hvordan lønmodtageren kan få indflydelse og medbestemmelsesret på de virksomheder, som ikke er nationale, men netop er internationale eller multinationale? Er det ikke af interesse at vide, at netop for første gang står fagbevægelsen over for disse muligheder, at vi nu med

[Anker Jørgensen.]

politisk støtte kan få en indflydelse på de store selskabers fælles ledelse for den del af ledelsen, som måtte ligge i dette store, udvidede EF. Det mener jeg er vigtigt, det er en nydannelse, og den indeholder oven i købet en vetoet på visse områder for lønmodtagere. Der er visioner i dette. Jeg siger ikke, at fordi vi går ind, så styrer vi de multinationale selskaber. Men udenfor er vore muligheder nul, inden for er der visse muligheder. Også her er der altså visioner og muligheder, som ikke findes udenfor.

Markedsmodstanderne taler ustandselig om, at denne lille stump af verdenskortet, som hedder Europa eller de 10 lande, det er jo kun 10 pct. af hele verden. Det er alt for snævert, siger de store internationalister, som angriber EF. Men hvad er sandheden om dette? For det første at Norden, som man hylder som det primære, er for snævert netop ud fra den betragtning. For det andet, at hvis man virkelig ville gå så langt som at kræve et virkelig internationalt fællesskab f. eks. med Europa og det halve af Afrika og det halve af Asien eller noget i den retning, ja, så er sagen jo, at alle de problemer, alle de detaljer, vi har fået beskrevet om det ulykkelige ved medlemskab af EF, det ville da først blive til alvorlige og virkelige problemer.

Så kan man sige: ja men vi vil også bare lave internationalt samarbejde, vi vil ikke gøre det så forpligtende, som EF gør det. Jeg tror, man må erkende, at skal internationalt samarbejde udvikle sig overhovedet, så er det ikke nok at holde almindelige, brede konferencer, hvor man vedtager nogle ting, som ikke forpligter. Så er det nødvendigt også at gå ind i mange mere detaljerede problemer for at fremme en sådan udvikling i international retning.

Jeg tror altså, at EF er et stykke praktisk internationalt arbejde, et betydningsfuldt skridt i den rigtige retning, og altså også her er der en vision.

Jeg tror, at venstrebevægelsen i Danmark, således som den kan komme til udtryk i dansk fagbevægelse, således som den kan komme til udtryk i socialistisk folkeparti, således som den også er kommet til udtryk i socialdemokratiet, gør sig selv en bjørnetjeneste ved at placere sig, som den har gjort. Jeg tror, det er en historisk kæmpe-

fejltagelse, som modstanderne senere vil erkende at man her er i gang med. Jeg tror, vi skal kende vores besøgelsestid.

Hvordan er det i øvrigt med østlandene? Ja, det er ganske forfærdeligt, at Vesteuropa finder frem til et fællesskab, men man har allerede i de østeuropæiske lande med Moskva som centrum lavet et fællesmarked, som hedder COMECON. Det synes mange, også socialister — måske ikke så mange af de socialister, der er til stede her, men mange, der mener, de er socialister — er helt i orden.

Spændingen i verden frygter man vil blive større ved et medlemskab af EF. En supermagt, har der været sagt nogle gange. Der er naturligvis det rigtige i det, at allerede nu har EF været ude i visse beskedne gnidninger i forhold til USA på det handelspolitiske område. Jeg ønsker ikke, at vi skal få større handelspolitiske gnidninger hverken med USA eller med den øvrige verden, men jeg mener nu ikke, det gør noget, hvis Europa med lidt mere fælles optræden handelspolitisk kan placere sig lidt stærkere i forhold til supermagterne.

Jeg er fuldstændig klar over, at der ude i befolkningen ligesom er mere go i at sige nej, det har vi jo set ved folkeafstemningen 1963, det har vi også set ved i hvert fald en hel del af de folkeafstemninger, som igennem årene har fundet sted i Schweiz; man stod i vejen for nødvendige fremskridt. Jeg håber ikke, vi gør det den 2. oktober.

(Kort bemærkning).

Per Federspiel: Jeg må bede om formandens tilgivelse, hvis jeg bevæger mig lige på kanten af dagsordenen med mine bemærkninger til hr. Hjortnæs, der følte sig pikeret over, at jeg havde ment, han talte mod bedre vidende, når han oprullede det nordiske alternativ.

Nu er dette udtryk jo for det første blevet et uartigt ord her i tinget, og dernæst er det en jargon, vi som jurister er vant til at anvende. Jeg beklager, at jeg har brugt dette udtryk, for jeg kan ikke have nogen mening om hr. Hjortnæs' og hans meningsfællers viden.

Det, jeg ville have givet udtryk for, var, at talen om det nordiske alternativ fremsættes ud fra en uundgrundelig uvidenhed om de

[Per Federspiel.]

faktiske forhold. Jeg beder hr. Hjortnæs undskylde.

(Kort bemærkning).

Hjortnæs: Nu bad jeg jo ikke hr. Per Federspiel om at tilrettevise sig selv, men når han så alligevel gør det, vil jeg takke ham for det.

Den korte bemærkning, jeg bad om at få nu, var egentlig møntet på hr. Anker Jørgensen. Hr. Anker Jørgensen lagde jo egentlig op til en helt ny runde, men det var nok ikke sådan ment, det var nok meningen, at det ligesom skulle forstås som en programerklæring.

Men hr. Anker Jørgensen rejste ét problem, som nødvendigvis må kommenteres, nemlig spørgsmålet om eksklusivbestemmelserne. For det første mener jeg ikke, at hr. Anker Jørgensen, skal vi sige formulerede eksklusivbestemmelsernes indhold ganske korrekt. Eksklusivbestemmelsernes betydning ligger jo i, at en fagorganisation har indgået en aftale med en arbejdsgiver om, at den pågældende arbejdsgiver kun ansætter personer, som er organiseret i den pågældende fagorganisation.

Jeg har aldrig benægtet, at disse bestemmelser og disse aftaler kunne fastholdes ved medlemskab af EF, men jeg har sagt, at de er gennemhullet ved medlemskab af EF, og at de ikke reelt kan bringes i anvendelse inden for de områder, som fagorganisationen regner med.

I praksis betyder det, at hvis den pågældende arbejdsgiver ikke mener, at den ledige arbejdskraft, som den pågældende fagorganisation kan tilbyde ham, er tilstrækkelig kvalificeret, kan han gå ned i et fællesmarkedsland via arbejdsformidlingskontorer eller private formidlingskontorer og søge sig en arbejdskraft. Hvis han kan finde den og den pågældende vil lade sig organisere i vedkommende fagorganisation her i landet, så kan fagorganisationen ikke nægte at optage ham; det er helt i overensstemmelse med EF-reglerne. Det betyder altså, at en privat arbejdsgiver, som har en aftale med en fagorganisation på det pågældende område, kan sige: jeg er ikke tilfreds med den arbejdskraft, I kan tilbyde mig, og jeg søger

den et andet sted; ingen kan forhindre ham i det.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Hr. Anker Jørgensen var jo så glad for — og det er da godt, at hr. Anker Jørgensen var glad for det — at nationaliseringer er mulige inden for fællesmarkedet. Det er der ikke nogen der har benægtet, det må jeg i øvrigt også lige sige til hr. Robert Pedersen, som var inde på det samme i går.

Men jeg vil dog advare disse socialdemokratiske medlemmer mod at fæste alt for megen lid til nationaliseringer og sætte et alt for kraftigt lighedstegn imellem nationalisering og socialisering. De tyske socialdemokrater troede i sin tid det samme, og så skrev gamle Friedrich Engels til dem, at selv om bordellerne i Preussen var stats-ejede, betød det ikke, at Preussen var socialistisk og Bismarck var kommunist.

Det afgørende er netop den styring, som hr. Anker Jørgensen ikke kunne finde instrumenterne til, og det er da meget tænkeligt, det vil jeg da gerne tro, at hr. Anker Jørgensen heller ikke kan finde instrumenterne, når han går ind i fællesmarkedet; han kan altså ikke finde ud af dem i dag og formentlig heller ikke i morgen, når vi går ind i fællesmarkedet, hvis vi gør det. Jeg håber, vi bliver udenfor og måske i fællesskab finder frem til de instrumenter; i fællesmarkedet vil det være umuligt.

Ninn-Hansen: Statsministeren besvarede før et spørgsmål, som hr. Auken stillede, og efter min mening er det et særdeles centralt spørgsmål. Det er vel det helt afgørende, nemlig dette: hvad vil tilhængerne af fællesmarkedet, hvis vi kommer i EF? Derfor synes jeg, at hr. Auken fortjener at få svar på sit spørgsmål også fra andre end egne partifæller.

Men først et par bemærkninger, ligesom hr. Anker Jørgensen gjorde det, om denne debat. Så vidt jeg ved, er de tre debatter, der har været om fællesmarkedet i denne samling, den længste debat, der har været om samme sag i folketinget og med de fleste deltagere. Det siger selvfølgelig ikke i sig selv noget om kvaliteten af debatten, det, at der har været mange med, og at det har

[Winn-Hansen.]

varet længe. Men jeg vil gerne sige som min egen opfattelse som en af dem, der har været tilhørere indtil nu, at jeg synes, det er lykkedes på en rigtig måde at opfylde den oplysningspligt, der hører til forberedelsen af en folkeafstemning, at det er lykkedes for markedsministeren, der har haft en meget stor opgave at bære, og for de forskellige partiers ordførere. Dertil kommer, at det efter min mening bortset fra enkelte udtalelser og episoder, vi godt kunne have undværet, har været en fair debat.

Statsministeren sagde, at når man tog i betragtning, hvad sagen drejede sig om, kunne man vel ikke sige, at det har været for hård en debat. Jeg deler hans opfattelse, og jeg tror, at vi, når denne debat i folkettingen om EF om kort tid er afsluttet, kan gøre op, at vi har gjort det på den måde, som folkettingen bør gøre det. Derfor ved jeg godt, at vor form, vore udtalelser, vor debat i det hele taget, også kalder på kritik, men jeg tror ikke, at man kunne have fundet frem til en bedre belysning af emnet end den, der har fundet sted.

Dertil har modstanderne af fællesmarkedet selvfølgelig også medvirket, og det vil jeg da takke dem for. Jeg skylder dem endnu en tak. Jeg er jo tilhænger af det, man plejer at kalde det etablerede samfund, og jeg tror egentlig aldrig, at jeg har hørt sådanne hyldesttaler til det etablerede samfund som de taler, der er holdt af fællesmarkedsmodstanderne. Ligegyldigt hvad der er talt om, suverænitet, hvad der er opnået med hensyn til kvindernes stilling, hvad der socialt er opnået, hvad der er opnået på undervisningsområdet: det, der er gået igennem alle indlæggene, har været, at dér står vi så godt, dér må vi beskytte det, vi har, lad os dog endelig undgå, at andre kan komme til at blande sig i det.

Jeg burde være taknemlig for en sådan indstilling. Jeg er selvfølgelig noget overrasket, når jeg tænker på, hvilke synspunkter fællesmarkedsmodstanderne i øvrigt repræsenterer. Men sådan har det været ved alle tre debatter. Man har villet anbringe sig fast og sikkert bag ligusterhækken, og der er også rart bag en ligusterhæk, man befinder sig gennemgående i sikkerhed, der er ikke noget ubehageligt, der generer én. Og som tilhænger af det synspunkt i denne

debat, at man ikke skal blive bag ligusterhækken, men gå udenfor, erkender jeg, at der er en risiko, når man bevæger sig udenfor, der kan være en farlig færdsel, man kan træffe helt andre mennesker end dem, man plejer at træffe, det kan kræve en overvindelse hos én selv, det kan kræve, at man skal omstille sig i mange situationer.

Men jeg synes også, vi skal huske på en anden ting: hvor glade vi end kan være over det, der er skabt, skabt i fællesskab af folk og generationer her i landet, stående for mange synspunkter, så burde vi da alligevel vide, for det er jo livets lov, at hvis man i lutter selvtilfredshed bare vil beskytte det, så bliver det ikke alene stagnation, så bliver det tilbageskridt. Dér har vi andre — og dér kommer vi altså til det, der vel også binder tilhængerne sammen, og dermed er det et svar til hr. Auken — dér har vi altså den opfattelse, at man også skal forny, forøge, interessere sig for andre for at kunne bygge videre, man skal ikke bare leve på det, der er skabt og i det væsentlige skabt af andre.

Må jeg i øvrigt sige om spørgsmålet om, hvad der binder tilhængerne sammen, hvad det er, vi vil: ja men her er jo ikke tale om nogen uniformering. Jeg tror da ikke på, at statsministeren bliver konservativ, fordi vi kommer i fællesmarkedet, og min opfattelse skifter da heller ikke over til den socialistiske. Jeg vil da tværtimod prøve på også som medlem af fællesmarkedet at bekæmpe socialismen; jeg håber selvfølgelig, at jeg får øgede muligheder for at gøre det, fordi jeg mener, at socialismen vil være en uheldig måde at ordne samfundsforholdene på. Der er ikke tale om nogen form for uniformering blandt dem, der i fællesskab går ind for dette.

Hvad er der tale om? Der er tale om et samarbejde på samme måde, som vi altid har foretaget det i dansk politik. Når vi skulle udvide vore rammer, når vi skulle forny vor forfatning, få bedre vilkår og fornyelse, så er partierne gået sammen. Når vi skulle give os en øget sikkerhed, når vi her i landet måtte erkende en udvikling i verden, sådan at vi måtte skifte synspunkter, fordi de gamle ikke slog til mere, så er partierne gået sammen, som de gjorde det i NATO-spørgsmålet. Men dermed har vi ikke på noget tidspunkt ophævet vor identitet. Vi

[Ninn-Hansen.]

kan stadig væk kæmpe ud fra de holdninger, vi har politisk, og hvis hr. Auken vil kende det konservative folkepartis holdning, så kan han læse den udtalelse, den konservative folketingsgruppe fremsatte i juni måned; jeg er sikker på, at hr. Auken med den viden, interesse og dygtighed, han er i besiddelse af, for længst har sat sig ind i dette fremragende dokument. Der er altså ikke noget som helst mærkeligt i, at vi således finder sammen, når vi er nødsaget til det og føler, vi skal længere, trods de forskelle, der er i vor opfattelse.

Men så vil jeg også gerne sige til modstanderne af fællesmarkedet, at jeg synes, man skulle være tilfreds med dette det egentlige indhold af denne debat og være tilfreds med, at vi får afgjort det på bredest muligt grundlag. Jeg synes ikke, det pynter på hele markedsdebatten med de diskussioner, der føres frem, som ender i nogle juristerier. Det afgørende er dog, at befolkningen bliver spurgt og kan tage stilling i denne sag. Jeg forstår ikke, hvad man vil med den diskussion om § 20 stillet over for § 88. Ingen burde være i tvivl om, at vi har fulgt efter bogstaven og ånden de anvisninger, der gives for at lade befolkningen tale med i denne afgørelse. Hvis man ikke er tilfreds med bogstaverne, med motiverne til den nye grundlov, med alt det, der kan hentes frem af skriftligt materiale, så har vi heldigvis mange mennesker, vi kan spørge. Vi har heldigvis mange nulevende af den tidligere forfatningskommission. Jeg har selv talt med en del af dem, med dem, der var medlemmer af den regering, der var på det tidspunkt, da vi fik den nye grundlov. Ingen af dem er i tvivl om, at det, der var hensigten og meningen med bestemmelsen i § 20, var, at vi netop skulle kunne åbne vejen til vor indgang i Europa. Det er blevet sagt på en måde, jeg slet ikke forstår, at det er noget, der er kommet efter den tid, at det ikke var rigtig fremme dengang. Det er jo forkert. Churchill havde holdt sin berømte tale om dannelsen af en slags Europas forenede stater på det tidspunkt. Jeg var til stede, 2-3 år før grundloven blev givet, på et møde i KB-hallen, hvor Churchill omtalte den samme tanke og henviste til 3 personer, han nævnte i samme åndedrag, 3 danske personer, der stod for den Europatanke; det var de herrer Ole

Bjørn Kraft, Per Federspiel og Frode Jakobsen, han i ét åndedrag nævnte som virkelige talsmænd for dette Europa, han havde talt om. Så selvfølgelig var det det, man tænkte på dengang.

Man kan selvfølgelig sige, når vi skal have befolkningen til at tale i disse spørgsmål: er det da rigtigt at føre debatterne så meget, som det er sket, her i folketinget? Jeg mener for det første, at den oplysningspligt, jeg omtalte, skal opfyldes, men dernæst ved vi da, at der er mange mennesker her i landet, der har den opfattelse, at en sådan sag burde afgøres alene af folketinget. Det er jo et forståeligt standpunkt. De, der giver en stemme til folk i det repræsentative demokrati, regner jo i almindelighed med, at disse varetager deres interesser i alle politiske spørgsmål. I England og i Norge er det parlamenterne, der endeligt kommer til at afgøre denne sag.

Jeg synes, at vi skylder dem, der har den opfattelse, at det burde have været folketinget, der afgjorde sagen, også at fortælle, hvilket grundlag der er for den afgørelse, vi kommer til. Den logiske slutning for dem, der hævder, at folketinget burde afgøre også denne politiske sag, er jo, at de støtter det synspunkt, som folketingets flertal har, for hvis de ikke gør det, ville de jo komme i modstrid med den opfattelse, de har givet til kende, at sagen burde alene være folketingets. Det er også en begrundelse for den debat, der har været her, og som jeg synes har fundet et rigtigt grundlag og givet de oplysninger, der var behov for.

(Kort bemærkning).

Auken: Det er spørgsmålet, som hr. Ninn-Hansen rejser, spørgsmålet om den påklædning, som flertallet er iført, hvor hr. Ninn-Hansen med rette siger jeg er urimelig, når jeg forlanger, at man skal gå i uniform. Jeg vil da gerne slække på kravene og så sige, at bare almindelig påklædning vil være alt tilstrækkeligt for mig. Men det, hr. Gert Petersen påviste i går, var, at tilhængerne i hele argumentationen om, hvad de vil bruge medlemskabet til, har været aldeles nøgne med undtagelse af det lændeklæde, som det konservative folkeparti fremsendte som juniprogrammet, når vi kommer i EF. Og dér er det, jeg synes at det egentlig er synd, at flertallet ved sin grusomhed i flertals-

[Auken.]

udtalelsen i betænkningen fjerner også dette lændeklæde fra tilhængerne i argumentationen.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Hr. Ninn-Hansen bestred min fremstilling af det åndelige miljø omkring § 20 i grundloven af 1953. En dokumentation af, hvad jeg har sagt, ville kræve noget i retning af en doktordisputats, for det er, hvad der har været i presse, og hvad der er blevet sagt i forsamlingshuse og på højskoler og alle andre steder i de år. Eller det ville kræve, at man fik læst referaterne fra forfatningskommissionens møder. Det har vi ikke kunnet få lov til, og vi, der ved, hvad der står i dem, har ikke lov til at sige det; men det har ikke afsvækket min opfattelse.

Henning Andersen: Også jeg synes, at det har været en interessant debat, vi har haft om vor indtræden i EF. De fleste af indlæggene har været præget af stor saglighed og ansvarsbevidsthed. Desværre skorter det meget på ansvarsbevidsthed fra modstanderne af vor indtræden i EF. Jeg er godt bekendt med, at det kan være mindre interessant og måske endda kedeligt at tale om økonomi også i forbindelse med fællesskabet i EF, men det er tvingende nødvendigt. Det er ganske enkelt en pligt at gøre den danske befolkning opmærksom på, hvad konsekvensen af et nej den 2. oktober indebærer. Det er fuldstændig ansvarsløst af modstanderne ikke klart at gøre opmærksom på, hvor vanskeligt vi blot i dag uden for fællesmarkedet har ved at klare indtægterne til dækning af alle de goder, vi har bevilget hinanden.

Tror man virkelig fra modstandernes side, at vor produktion og eksport vil kunne klare sig uden for dette fællesskab, hvori også England befinder sig? Dette er fra modstandernes side ikke udtryk for en fantastisk optimisme, det er ganske enkelt at føre den danske befolkning bag lyset i den vigtigste afgørelse i vort århundrede.

Der har flere gange i debatten været efterlyst et alternativ til vor indtræden i EF, men et virkelig bæredygtigt alternativ er endnu ikke anvist fra modstanderne, og det kommer heller ikke, for det findes ganske enkelt ikke.

Vi skal med i fællesmarkedet ikke alene for det politiske og økonomiske, men også fordi vi bør være med i det forum, hvor mange afgørelser vil blive truffet, afgørelser, som også vil være afgørende for Danmarks fremtid både i forhold til Europa og til den øvrige verden. Hvis vi virkelig ønsker denne indflydelse — og det gør vi selvfølgelig — så må vi den 2. oktober træffe den afgørelse, der giver os indflydelse på og medansvar for fremtidens Europa og den verden, der omgiver os, og det gør man kun ved at stemme ja den 2. oktober.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Det er for lyst endnu til at påstå fra tilhængerens side, at vi har prøvet på at føre nogen som helst mennesker bag lyset. Der har været ført en indgående debat om økonomi, og i den har vi deltaget, og jeg tror i virkeligheden, at de argumenter, vi har lagt frem, er mindst lige så gode regneksempler som de andre. Man kan diskutere, hvem der har ret, men når den sidste ærede taler siger, at vi ikke er gået ind i den økonomiske debat med fuld styrke, kan det kun skyldes, at han har været til meget få møder om De europæiske Fællesskaber.

Johan Nielsen: Jeg føler mig forpligtet til at oplyse, at når jeg ikke har taget del i denne interessante debat, er det ikke, fordi jeg har manglet lyst til det, men det beror på den kendsgerning, at Færøerne har fået en respit på 3 år, og til den tid skal det færøske lagting og det færøske folk tage afgørelsen om, hvad der skal ske. Derfor har jeg ikke taget del i debatten, og derfor vil jeg undlade at stemme her i det høje ting.

Djurhuus: Af samme grunde og med samme motivering som det andet færøske folketingsmedlem, hr. Johan Nielsen, vil også jeg sige, at jeg i denne sag vil undlade at stemme. Den endelige afgørelse i denne alvorlige sag for Færøernes vedkommende bør tages hjemme på Færøerne, et standpunkt, som det store flertal deroppe samt lagting og landstyre finder rimeligt og rigtigt.

Ministeren for europæiske markedsanliggender (Ivar Nørgaard): Jeg skal ikke nægte, at jeg misunder de medlemmer, der kan koncentrere sig om de store væsentlige linjer i

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

denne debat, men jeg føler en forpligtelse til at gå ned i små detaljer, fordi man stiller mig så mange konkrete spørgsmål.

Jeg vil gerne først sige til de tre ordførere for de borgerlige partier, at jeg er særdeles tilfreds med, at alle ordførerne her fra denne talerstol i dag har bekræftet, at de også føler sig forpligtet af det forbehold, der er truffet i fællesmarkedet. Hr. Morten Lange gjorde opmærksom på, at han ikke var så forfærdelig overrasket over, at man kunne aftvinge de tre ordførere en sådan udtalelse, men når jeg har bedt om den, skyldes det, at der på utallige møder, også på møder med SF-repræsentanter og også fra denne talerstol i de to sidste dages debat, har været fremført det synspunkt, at det var kun, hvis vi havde garanti for, at der sad en socialdemokratisk regering, og det var jo ikke grundlovssikret — det tror jeg oven i købet blev formuleret af en SF'er. Nu har vi altså udtalelser her fra tingets talerstol, som vi alle ved må kunne gælde, hvis det skulle ske, at hr. Morten Lange ikke vil være i stand til at blive ved med at sikre en socialdemokratisk regering.

Til hr. Morten Lange i øvrigt vil jeg sige, at udtalelserne om, at den valutaindtægt, vi vil opnå ved medlemskab af fællesmarkedet, vil være til gavn for finansieringen af strukturomlægninger til industri, har hr. Morten Lange ikke antastet ved de argumenter, han fremførte, for problemet er ikke, at danske landmænd vil komme til at tjene noget mere, hvad vi jo netop er indstillet på skal være tilfældet.

Man kan derefter diskutere her i denne sal, hvilke regler vi skal gennemføre for en anden fordeling, bl. a. ved skattesændringer, men det reelle i denne sag er, at der kommer valutaindtægter, og at disse valutaindtægter kan bruges til at finansiere import af råvarer og halvfabrikata til industrialiseringens videre fortsættelse, og at den omstændighed, at valutabalancen bliver forbedret, vil medføre, at vi har lettere ved ud over den valuta, vi får, at skabe kreditmulighed i udlandet, da udlandet jo, som det rigtigt er sagt fra flere SF-medlemmer, vil vurdere forretningen Danmarks status, de vil tjene penge, som man rigtigt har sagt, men derfor vil de også afgøre, om forretningen Danmark har en gunstig eller ugunstig status, når de skal give os lån.

Jeg konstaterede, at der var et yderligere skred i hr. Morten Langes standpunkt til spørgsmålet om indgåelse af en frihandelsaftale. Af den første tale, hr. Morten Lange holdt her under denne 3 dages debat, fik man det indtryk, at hr. Morten Lange overhovedet ikke var sikker på, at Danmark skulle indgå en frihandelsaftale. Næste gang sagde hr. Morten Lange, at når han havde taget et måske lidt svagere forbehold, skyldtes det uvished om, hvordan det gik med Norge, og efter at jeg påpegede, at det kunne vi nok ikke vente på, siger hr. Morten Lange nu til sidst, at han tror nu nok alligevel også, at vi skal have denne frihandelsaftale. Jeg vil håbe, at hr. Morten Lange har tilendebragt sine overvejelser, hvis den ulykke skulle ske, at der bliver stemt nej den 2. oktober, så han den 3. oktober kan være med til at beslutte, at vi så straks skal sende en ansøgning om optagelse som medlem af et frihandelsområde, altså lave en handelsaftale med fællesmarkedet.

Flere af mine partifæller har været på talerstolen igen og stillet supplerende spørgsmål.

Hr. Hjortnæs forenkede sit spørgsmål, og i den stærkt forenkede form, hr. Hjortnæs stillede sit spørgsmål, er jeg i den glædelige situation at kunne give ham et lige så forenklet svar, nemlig at jeg kan garantere, der ikke bliver nogen toldmur i Øresund, fordi det som så mange andre af de problemer, der her er rejst, er et enkeltstående problem, hr. Hjortnæs bygger sine andre formodninger på. Det er et spørgsmål, som vi er overbevist om kan løses, det drejer sig om et ganske enkelt vareområde.

Derfor synes jeg slet ikke, det berettigede hr. Hjortnæs til disse svulstige udtalelser om, at vi nu pådrog os et kæmpeansvar. Jeg er helt sikker på — og det ved hr. Hjortnæs uden tvivl også — at den branche, hr. Hjortnæs her tænker på, selv under denne omstændighed foretrækker, at vi bliver medlem af fællesmarkedet, fremfor at vi laver en frihandelsaftale, og derfor vil selv den branche opfatte det som et tungere ansvar, vi pådrager os, hvis vi holder os uden for fællesmarkedet. Så jeg synes ikke, at det burde foranledige hr. Hjortnæs til så voldsomme udtryk.

I øvrigt om det andet emne, hr. Hjortnæs nævnte, konserverindustrien, kun det, at

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]
selvfølgelig kan man risikere svingende rentabilitet også for konserverindustrien som medlem af et fællesmarked. Det er ikke noget slaraffenland, heller ikke for privat industri, at gå ind i fællesmarkedet; der bliver konkurrence inden for fællesmarkedet, og man kan meget vel tænke sig, at der bliver op- og nedadgående konjunkturer, som fører til svingende rentabilitet. Men det er ikke, som hr. Hjortnæs fejlagtigt tror, på grund af svingninger i råvareomkostningerne, for det er sikret, at der vil være et forhold mellem disse råvareomkostninger og den færdige pris. Det, der kan tænkes, er, at der bliver en skarpere konkurrence mellem eksisterende konservervirksomheder inden for det udvidede fællesmarked. Der tror vi imidlertid — og det tror jeg også den danske konserverindustri selv tror — at den er konkurrence-dygtig; men det hindrer selvfølgelig ikke, at svingende konjunkturer kan give svingende rentabilitet.

Jeg skal gerne løfte sløret for vores holdning til spørgsmålet om, hvordan man skal administrere direktivet vedrørende såkaldt førpensionering af landmænd. Vores holdning har været den, at vi principielt ville tilslutte os dette direktiv for ikke at tage unødigt lange forhandlinger om ændringer for vort eget vedkommende, og vi tilsluttede os derfor det, de kunne blive enige om. Men vi sagde, at den praktiske udformning af direktivets anvendelse i Danmark ville vi forhandle med fællesmarkedet om.

Der har vores grundholdning været den, som jeg i øvrigt har diskuteret meget nøje med Kommissionens landbrugskommissær, at vi ønsker det gennemført på en sådan måde, at det får ganske overordentlig ringe praktisk betydning, og det har man ret til, fordi man selv kan bestemme de kriterier, der skal anvendes for, hvornår man skal bringe disse forhold i anvendelse.

Derfor kan jeg godt love hr. Hjortnæs, at det ikke vil være noget, der vil få større betydning for de danske udgifter til støtteordninger; det er oven i købet muligt, det

kan ordnes sådan, at vi totalt set kommer til at tjene penge på det, fordi vi får del af fonden, og dér må vi altså undersøge, hvordan vi kan indrette det sådan, at det ikke kommer til at betyde noget på det danske budget.

Hr. Hjortnæs' gentagne påstand om, at man gennemhuller eksklusivbestemmelserne, er urigtig. Eksklusivbestemmelserne betyder, at en arbejdsgiver skal anvende organiseret arbejdskraft, og den arbejdskraft skal være organiseret i det fagforbund, der har eksklusivaftalen med arbejdsgiveren. Det eksempel, hr. Hjortnæs nævner, betyder blot, at den arbejder, der ville blive ansat fra Tyskland, som hr. Hjortnæs nævnte — det kunne altså også være vore venner i England — skal straks melde sig ind i vedkommende fagforening, så han fra det tidspunkt, han begynder, er medlem af fagforeningen. Det samme gælder i dag med de gæstearbejdere, vi har her i landet.

Dernæst vil jeg gerne komme med nogle kommentarer til hr. Skovmands betragtninger.

Hr. Skovmand fastholdt sin opfattelse af, at vi stadig væk ikke giver korrekte oplysninger eller skjuler tingene, og han gentager faktisk stort set alle de synspunkter, han tidligere har fremført, og mener, at vi alligevel ikke helt klart og præcist har givet svar på det, der er spurgt om. Men når hr. Skovmand så gennemgår eksemplerne, er det i virkeligheden ikke engang en gentagelse af de spørgsmål, hr. Skovmand tidligere stillede, men så er det, som hr. Anker Jørgensen rigtigt gjorde opmærksom på, nogle mere drejede og fornyede formuleringer af spørgsmål.

Vedrørende u-landene siger hr. Skovmand, at han ikke kan tro, vi vil kunne hjælpe disse u-lande, han har svært ved at tro, at det overhovedet kan lade sig gøre, fordi vi vil få alt for lidt indflydelse, og han spørger, hvad vi bygger på, når vi mener, vi kan gøre noget. Ja, det bygger vi jo bl. a. på de drøftelser, vi har haft i de sidste seks minister møder om, hvilken større åben-

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]
hed og hjælp man skal vise over for u-landene. Det er der almindelig enighed om blandt de nuværende medlemslande og de fire ansøgende lande.

Dernæst kan hr. Skovmand ikke begribe, at vi ikke har nævnt, at det vil komme til at koste 3 milliarder kr. med denne ændring af akseltrykket. Der har jeg jo én gang svaret, at vi kommer ikke op på disse høje tal, og der er stor sandsynlighed for, at man inden vi overhovedet kommer ind i forhandlingerne, når til et forlig om de 10 tons' tryk.

Endvidere synes jeg, at hr. Skovmand igen søger at mistænkeliggøre os, når han siger, at vi jo ikke gav det rigtige svar vedrørende de tyrkiske arbejdere, fordi jeg nu sidst sagde, at vi selv kan få lov at beslutte os til, hvordan vi skal forholde os.

Sagen er den enkle, at man ikke har gennemført den særlige gennemførelsesforanstaltning og de ordninger, der skal til for at praktisere disse ideer om tyrkernes absorbering i fællesmarkedet, og at man endnu ikke engang har besluttet, at det skal være gennem kvoter, det kan blive kontingenter, og det kan blive nogle, der er proportionale, det kan blive nogle, der gælder for ét land og ikke for andre, alt efter beskæftigelsessituationen. Det er ikke aftalt, og derfor kan jeg ikke oplyse hr. Skovmand om, hvordan det kommer til at blive. Jeg kan kun sige, at vi altså ikke på forhånd har påtaget os bestemte forpligtelser.

Jeg synes nok, det var en meget fiks måde, hr. Skovmand fik påstået, at lønmodtagere og dårligt stillede her i landet ville få ringere forhold, hvis vi gik ind i fællesmarkedet. Hr. Skovmand sagde, at det ville ske, det var ikke afgørende, hvordan nationalproduktet var, og så sagde hr. Skovmand ordret: overtager vi tyskernes mønster, så kan der ske dit og dat . . . Ja men hvem i alverden siger, vi skal overtage tyskernes mønster? Hvad er dog det for en påstand? Vi kunne jo f. eks., hvis vi ville overtage nogens mønster, give os til at diskutere, om vi skal overtage englændernes mønster, det er noget ganske andet, men vi vil slet ikke overtage nogen af deres mønstre; vi synes som bekendt tilsyneladende alle her i salen, at vort eget mønster på dette område er godt at arbejde videre med.

Hr. Skovmand ville yderligere have doku-

mentation for, at vi kunne bevare den egnsudviklingslov, vi har, og de egnsudviklingsområder, vi har. Ja, den dokumentation, jeg bedst kan give, er, at alle andre lande har beholdt de egnsudviklingsområder, de havde, da de gik ind i fællesmarkedet, og vi skal forhandle med fællesmarkedet om, hvordan vi skal forholde os i denne sag, og vi vil selvfølgelig gå ud fra, at vi får den samme ordning som andre, nemlig at vore egne ordninger bliver bevaret.

Hr. Moses Olsen stillede et spørgsmål, som jeg synes var formuleret sådan, at det egentlig indeholdt et lidt andet spørgsmål end det, jeg først svarede på. Jeg mente, at hr. Moses Olsen i første omgang spurgte, om den omstændighed, at det blev nej på Grønland, men ja i Danmark, automatisk ville medføre, at grønlænderne så kunne frigøre sig fra den aftale, vi har om en 10 års overgangsperiode for en 12 sømilsgrænse, der specielt gælder for Grønland og andre områder, der er særlig afhængige af fiskeri.

Men nu spørger hr. Moses Olsen, så vidt jeg har forstået det, om en mulig frigørelse for denne forpligtelse, vi har indgået på Grønlands vegne, inden de 10 år er gået, ikke kan tænkes, uden at man ændrer status i forholdet mellem Grønland og Danmark. Det mener jeg ikke den kan, idet vi jo har forpligtet Grønland efter de statsretlige regler, der er i dag, og hvis vi derfor skulle ud af en sådan forpligtelse, måtte det forudsætte, at vi selv har indført andre statsretlige regler.

Til sidst vil jeg gerne vende tilbage til et spørgsmål, som har optaget sindene i disse tre dage, nemlig spørgsmålet om de økonomiske konsekvenser af at stå udenfor, som hr. Morten Lange jo nu også til allersidst var inde på. Hr. Morten Lange bestrider, at fællesmarkedsmodstanderne skulle bagatelisere de økonomiske konsekvenser, idet han påpeger, at det har været diskuteret så mange gange, og at også modstanderne mod fællesmarkedet erkender, at der er visse økonomiske vanskeligheder, men han mener altså, det er nogle, vi kan klare.

Den gennemgang, vi har foretaget i regeringen af, hvad den danske regering i denne situation skal meddele den danske befolkning den 3. oktober i den såkaldte trontale, har fået mig til at se, at de tal, vi har arbejdet med, og de konsekvenser, denne svæk-

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]
 kelse af vor økonomiske stilling vil få politisk, uden tvivl er langt større, end de fleste fællesmarkedsmodstandere i dag forestiller sig. Derfor vil jeg sige, at det er først til den tid, modstanderne får brug for i praksis at vise, at de er parat til at påtage sig de økonomiske ofre, som de nu så heltemodigt erklærer sig villige til. Jeg vil ønske, at denne villighed så også er til stede, og at vi kan fortsætte det udmærkede samarbejdende folketing efter den 3. oktober. Men jeg tror nok, at det for nogle mennesker vil blive en overraskelse, når man kommer til at se, hvad det er for foranstaltninger, vi skal drøfte.

(Kort bemærkning).

Hjortnæs: Jeg vil gerne takke handelsministeren for de svar, jeg nu har fået. Jeg synes, de har afklaret et par af de problemer, som jeg rejste, i hvert fald afklaret dem i mere tydelig grad, end vi hidtil har set det.

Men når handelsministeren så siger, at det kun er en enkelt branche, der kan blive ramt af disse oprindelseskriterier inden for EF, og at der ikke i realiteten, sådan som handelsministeren fortolker toldkriteriet, bliver tale om en toldgrænse, så må jeg alligevel minde om, at handelsministeren fortsat ikke har dementeret det, der har stået i dagbladene om, at op til 50 pct. af danske erhvervsvirksomheder vil få eksportvanskeligheder på grund af disse særlige regler. Hvis der er tale om, at 50 pct. af danske erhvervsvirksomheder får vanskeligheder, synes jeg stadig væk, der hviler et tungt ansvar på handelsministerens skuldre for at få dette oplyst fuldstændigt.

Så sagde handelsministeren, at mine udtalelser vedrørende eksklusivbestemmelserne var urigtige, og det kan jeg ikke godtage. Jeg sagde fra denne talerstol, at disse eksklusivbestemmelser kan fastholdes inden for fællesmarkedet, men de er gennemhullet i den forstand, at en arbejdsgiver i modsætning til i dag kan rette henvendelse til et arbejdsformidlingskontor i et andet EF-land og søge sig en arbejdskraft, og ingen kan hindre denne arbejdskraft i at komme herop og få beskæftigelse, hvis den pågældende i øvrigt vil melde sig ind i den pågæl-

dende fagorganisation. Det betyder for mig at se, at man ikke kan fastholde muligheden for beskæftigelse inden for det aftaleretlige område med arbejdsgiveren for de medlemmer inden for organisationen, der går ledige, og det er for mig at se en gennemhulning af de bestemmelser, man har i dag. Så kan man måske henvise til, at de bestemmelser, vi har i dag, administreres liberalt, og at der derfor ikke vil ske nogen stor forandring i situationen; men at påstå, at det, jeg har sagt her, er urigtigt, mener jeg ikke kan holde.

(Kort bemærkning).

Skovmand: Det er ikke nok at møde op i fællesmarkedet med en god vilje. Det er derfor, jeg betvivler vores muligheder for at påvirke EF's politik i en bedre retning med hensyn til u-landene. Det er simpelt hen, fordi vi ikke ved noget om det. Når der ikke engang kan laves en pjece, som giver ordentlig oplysning om nogle af de vigtigste forhold i forbindelse med EF's u-landspolitik, så har jeg meget svært ved at tro, at vi vil være i stand til at påvirke den. Det synes jeg skulle være ret indlysende.

Med hensyn til bestemmelsen om lastbilernes akseltryk, der altså i værste fald kan komme til at koste os henad 3 milliarder kr., så undrer det mig lidt, at handelsministeren så skråsikkert siger, at vi ikke kommer op på disse høje tal. Mig bekendt har Kommissionen afvist indvendingerne mod den 11 t grænse, man er blevet enig om, og det er da i det hele taget hovedprincippet, at ansøgerlandene, når de kommer ind, må acceptere de afgørelser, der er truffet. Det er i hvert tilfælde mere sandsynligt, at vi får de 11 t, end at vi får de 10 t, som i parentes bemærket allerede koster 1 milliard kr.

Med hensyn til fremmedarbejderne vil jeg gerne citere det, som står skrevet i svaret af 14. juni. Der står i Associeringsaftalen:

„De kontraherende parter kommer til enighed om at lade sig lede af artikel 48, 49 og 50 i traktaten om oprettelse af Fællesskabet for gradvis at virkeliggøre den frie bevægelighed af arbejdskraft imellem dem“.

Jeg kan overhovedet ikke få dette til at stemme med det, som handelsministeren

[Skovmand.]

siger, og der står i øvrigt også senere i dette svar, at man må regne med kvotaordninger indtil 1986.

Jeg vil sige til sidst om det med at overtage tyskernes mønster, at det er ikke noget, vi selv bestemmer. Hvorfor har tyskerne en anden og skævere udvikling, end vi har? Det er, fordi de tyske arbejdsgivere igennem mange år frit har kunnet importere arbejdskraft udefra. Det har vi ikke kunnet, men det bliver vi nødt til, hvis vi kommer i fællesmarkedet.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Ministeren var så venlig på dette sene tidspunkt, ja, kun i korte bemærkninger, at komme med en række kommentarer til ting, jeg havde fremført. Jeg skal ganske kort omtale to af dem.

Det er formodentlig en kendsgerning, at den øgede indtægt på landsbrugsprodukter i første runde går til landbruget, og at en væsentlig part af den formodentlig dér vil bundfælde sig som investeringskapital. Det giver ikke industrien mere investeringskapital, hvilket er en forudsætning for, at valutamulighederne kan udnyttes. Men mere bekymrende er det, når ministeren nu på dette meget sene tidspunkt af forhandlingerne op af sit skab tager en helt almindeligt formuleret påstand om, at de hidtidige regneeksempler, man har givet os om, hvor dårligt eller godt det går os, ikke er nær fyldestgørende for den sorte trontale. Det er ikke en oplysning at komme med i udokumenteret tilstand på nuværende tidspunkt, men jeg skal bare gøre opmærksom på, at skulle ministeren få flikket et nyt regneeksempel sammen, så vil det formodentlig ligge inden for den variationsbredde af regneeksempler, som markedssekretariatet har velsignet os med, og det vil næppe virke mere overbevisende end de andre.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Jeg har et spørgsmål til markedsministeren, og jeg beklager, hvis det skyldes en misforståelse på grund af dårlig høreelse eller udmattelse i denne lange debat. Men markedsministeren talte om Grønlands stilling og i den forbindelse om ændringer i Grønlands statsretlige stilling. Vi er nogle,

der mener, at Grønland skulle have en anden statsretlig stilling, en friere stilling, nærmere som Færøerne. Vil det være muligt uden tilslutning fra EF at ændre Grønlands statsretlige stilling, så den blev i retning af Færøernes?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen: Jeg vil gerne sige til hr. Morten Lange, at markedsministerens seneste bemærkninger om de økonomiske udsigter aldeles ikke er udokumenterede. Man kan tage den økonomiske årsoversigt, som kom forleden dag, og slå op og se, hvilke økonomiske forudsætninger den bygger på. Man kan slå op og se, hvad den skønner om øgede landbrugsindtægter for den danske økonomi i det kommende år. Man kan se, at på trods af øgede indtægter for landbrugseksporten og gunstige eksportvilkår bliver vort betalingsbalanceunderskud forøget i det kommende år. Og så kan man prøve at regne ud, hvad det betyder, hvis disse forudsætninger falder bort, hvis vi skal undvære det tilskud til vores økonomi, som de øgede indtægter fra landbrugseksporten giver os. Hvorledes vil det da gå med vort underskud på betalingsbalancen, hvis ikke vi griber ganske anderledes kraftigt ind? Det er ikke udokumenteret, det fremgår klart af årsoversigten.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg havde egentlig ikke tænkt at deltage i debatten, men når hr. Skovmand nu for tredje gang i løbet af kort tid vender tilbage til argumentet omkring akseltrykket, så tvinges jeg til at gøre det.

Lad mig for det første sige, at der ifølge oplysninger, jeg har modtaget fra den hollandske trafikminister, som for tiden er formand for trafikministerkomiteen inden for fællesmarkedet, ikke er opnået enighed om at gå op til 11 t. Han bruger udtrykkelig udtrykket „orientation“, og det kan vist ikke oversættes til enighed.

For det andet har de fire ansøgerlande indledt et samarbejde med henblik på højst at gå op til 10 t. Det går jeg ud fra at der kan opnås enighed om, og hvis man stiller en uenighed mellem de seks om 11 t op kontra en enighed mellem de 4 ansøgerlande, som ikke vil gå op til mere end 10 t, så er det

[Ministeren for offentlige arbejder.]

vistnok lidt dristigt at antage, at konklusionen bliver, at man nødvendigvis ender på de 11 t.

For det tredje nævner hr. Skovmand nu til sidst, at de 11 t, som altså næppe bliver indført, vil betyde merudgifter til de danske landeveje på ca. 3 milliarder kr. Det er der ikke nogen der har kunnet bevise før hr. Skovmand, og bevisførelsen er overordentlig vanskelig at gennemføre i praksis.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Jeg sagde i min sidste lille korte bemærkning, at vi har set mange regneeksempler, og det sidste ligger nok, skal vi sige inden for den variationsramme, vi har set. Men det er ganske karakteristisk, det bygger alt sammen på den samme skråsikre tillid til flæsket.

Udenrigsministeren (K. B. Andersen): Det er blot en kort bemærkning i anledning af hr. Skovmands sidste indlæg om u-landene. Nu er der grænser for, hvor mange u-landsrepræsentanter jeg har truffet, men i de tilfælde, hvor jeg har truffet repræsentanter specielt for Afrika — og jeg tænker på en samtale, jeg havde i ministeriet så sent som i går — har jeg altid fået den samme besked vedrørende fællesmarkedet og somme tider lidt mere konkret vedrørende den 2. oktober, at man på grund af de synspunkter, vi i almindelighed har gjort gældende, og de muligheder, vi har for at øve indflydelse, håbede, at vi kom med i fællesmarkedet. Det kan være ud fra en realistisk tankegang gående ud på, at det, vi stemmer om den 2. oktober, ikke er dets ophævelse, men vort medlemskab, og det er jo nok en meget realistisk baggrund. Men ønsket hos disse lande, som hr. Skovmand så gerne vil hjælpe, er altså, at vi kommer med i kredsen.

Ministeren for europæiske markedsanliggender (Ivar Nørgaard): I de tre døgn, vi har haft denne interessante debat, har jeg forsøgt at notere alle spørgsmål ned og også bestræbt mig for at besvare så mange af spørgsmålene som muligt. Men jeg må sige til hr. Hjortnæs, at det har ikke været muligt for mig inden for de samme tre døgn at læse alle danske aviser og fabrikere dementier af,

hvad de har givet af forkerte oplysninger. Den omstændighed, at jeg ikke har gjort det, kan naturligvis ikke føres som bevis for, at det så er kendsgerninger, der har været skrevet i alle disse aviser.

Jeg mener ikke, at hr. Hjortnæs overhovedet ændrede ved den forklaring, jeg har givet om eksklusivbestemmelserne. Sagen er jo den, at hvis den offentlige formidling skal sættes i gang med at fremskaffe folk fra udlandet, skal situationen være den, at der ikke er nogen ledige danske arbejdere.

Til hr. Skovmand. Han mener ikke, det er nok med god vilje. Nej, det er muligt, men det er da i hvert fald ikke at foragte, at man også har god vilje, og det synes jeg der er nogle der mangler her i aften.

Der har stået i et markedssekretariatspapir, at der formentlig bliver tale om kvoter for disse tyrkiske arbejdere, men det er altså ikke afgjort, om det er procentkvoter, eller om det er kontingenter, hvilket nogle ikke engang vil kalde kvoter, og hvis det er absolutte kontingenter, om det så er nogle, der skal stige progressivt, proportionalt eller være ens for alle lande. Det er ikke afgjort, hr. Skovmand, og derfor kan man ikke i dag give præcise oplysninger om, hvordan det skal være.

Vi bestemmer ikke noget, hvis vi kommer ind i fællesmarkedet, siger hr. Skovmand, så bliver vi nødt til at indrette os, ligesom tyskerne har gjort det, for så vil vi blive oversvømmet af fremmedarbejdere, forstår jeg nu. Det var argumentationen. Der har været mange, der her, synes jeg, på ganske overbevisende måde — og jeg vil gerne gentage argumentet — har fremhævet, at der ikke bliver tale om oversvømmelse af fremmedarbejdere, idet det, vi tilslutter os, er fri indvandring af arbejdere fra EF-lande. Dér, hvor der overhovedet kan blive tale om at der kommer flere fremmedarbejdere fra, er som bekendt fra lande uden for EF, og dem er vi som bekendt ikke forpligtet til at modtage, ikke engang endnu disse tyrkiske fremmedarbejdere.

Hr. Morten Lange var forbavset over, at jeg på så sent et tidspunkt af debatten skulle fremkomme med en helt ny variation af de mange regneeksempler. Det var ikke min mening. Jeg må have udtrykt mig uklart. Jeg mener kun, at vi har bygget den del af vores argumentation på trontalen, der byg-

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

ger på de hidtil kendte regneeksempler, og det, jeg talte om, som nok vil virke lidt hårdt på mange mennesker og måske også på medlemmer af dette ting, er styrken af de foranstaltninger, som i så tilfælde vil blive nødvendige for at rette op på de tal, der fremgår af dette regneeksempel. Det var det, jeg talte om. Ikke at opgaven var blevet større, men det er de midler, der skal anvendes for at klare denne opgave, som vil melde sig den 3. oktober, hvis befolkningen skulle sige nej og vi kommer i den ulykkelige situation at skulle gennemføre disse foranstaltninger.

Til hr. Poul Dam vil jeg sige, at der er intet i vor aftale med fællesmarkedet, som kræver en bestemt statsretlig stilling mellem Grønland og Danmark. Hvis Grønland og vi bliver enige om, at Grønland skal have en anden status, f. eks. à la den færøske, så er der ikke indgået forpligtelse fra dansk side om, at det ikke kan lade sig gøre. Det, der er truffet aftaler om, er ganske bestemte ting, specielt dem, hr. Moses Olsen nævnte vedrørende det søterritorium, der er forbeholdt grønlænderne, og det er det, man ikke kan ændre før om 10 år, men dér har jeg sagt som svar til hr. Moses Olsen, at hvis vi ændrer status, så er det også muligt at ændre denne aftale med fællesmarkedet. Det er altså det omvendte, jeg har svaret på.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

§§ 1-3, ændringsforslag nr. 1, § 4, således ændret, §§ 5-8, ændringsforslag nr. 2 til bilag 1, bilag 1, således ændret, og bilag 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om folkeafstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

Lovforslagets §§ 1-3 og dets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af gårs dato meddeler købmand *Erik Hansen*, at han er villig til at indtræde i folketinget som midlertidigt medlem i anledning af den medlem af folketinget *Karen Thurø Hansen* tilståede orlov.

Udvalget angående forslag til folketingsbeslutning om en ændring af koncentrationspolitikken i Grønland har afgivet beretning. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget *K. J. Mortensen* har meddelt mig, at han ønsker til udenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje at meddele de arabiske stater, som understøtter og udruster de palæstinensiske terrorgrupper, at en fortsættelse af dette kan bevirke, at Danmark må indføre skærpede regler for indrejsetilladelse til personer med pas udstedt fra disse lande?“

Spørgeren ønsker skriftligt svar.

Medlem af folketinget *K. J. Mortensen* har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje at indføre en skærpet kontrol ved Danmarks grænser med personer, der indrejser med pas udstedt af de arabiske stater, som støtter de palæstinensiske terrorgrupper?“

Spørgeren ønsker skriftligt svar.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 7. september, kl. 13 med følgende dagsorden:

Spørgsmål til ministrene.

Mødet hævet kl. 21.33.